SAYI: 362 5 HAZİRAN 1961

METİN TOKERİN KALEMİNDEN YASSIADA

AKİS

HAKİMİYET MİLLETİNDİR
HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Anayasaya Aykırı Kanun Konusunda

İNÖNÜ NE DEMİŞTİ?

baş ve diş ağrılarına

KARŞI

OPON

FAYDALIDIR

isveç Malı VOLVO Dizel Kamyonları

NAKLİYECİLERE, MÜTEAHHİTLERE, FABRİKA SAHİPLERİNE, YATIRIMCILARA ve çeşitli İŞ SAHİPLERİNE en verimli ve rakipsiz iş imkânlarını sağlar, çünkü:

VOLVO Sağlamlık !
VOLVO Sür'at !
VOLVO Emniyet !
VOLVO Garanti timsalidir !

V O L V O Otomobil - Otobüs ve Kamyonları Türkiye Umum Mümessilliği
Galata, Nesli Han - İstanbul Telefon: 44 75 54 Telgraf: LAMET - İstanbul

Not: Münhal bölgelerde acentelikler kurulacağından, alâkalıların referansları ile firmamıza müracaatları ilân olunur.

MAKİNA ve KİMYA ENDÜSTRİSİ KURUMU

Kırıkkale Çelik ve Pirinç Fabrikaları mamullerini piyasaya arzetmiye başlamıştır.

Halitalı çelikler - sıcak ve soğuk çekilmiş,

Halitalı dövme çelik malzeme

Çelik döküm malzeme

Her nev'i bakır, pirinç ve bronz malzeme
(çubuk, tel, boru, levha, şerit)

MAKİNA VE KİMYA ENDÜSTRİSİ KURUMU — ANKARA

	Tel:	18 25 86
İstanbul	Tel:	44 98 49
Ankara Mağazası	" :	11 14 71

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl: 8, Cilt: XXI, Sayı 362

Yazı İşleri
Rüzgârlı Sokak Ovehan Kat 3 Daire .
Tel : 11 89 92 P. R. 582 - Ankara .

*

İdare :
Denizciler Caddesi 23/B
Rüzgarlı Matbaa Tel : 11 66 91

*

Başyazar

Metin Toker

*

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına imtiyaz sahibi ye Müessese Müdürü

Mübin TOKER

*

Yazı İşlerini fiilen idare eden Mesul Yazıişleri Müdürü

Kurtul A L T U Ğ

*

Karikatür :

TURHAN

*

Fotoğraf :

Hüseyin EZER

Associated Press

Türk Haberler Ajansı

*

Klişe :

Güneş Matbaacılık T. A. O.
Kilse Atölyesi

Bu mecmua Bana Ahlak yasasına oymaya taahhüt etmiştir.

Abone şartları :

3 aylık (12 nüsha) : 10.00 lira
6 aylık (25 nüsha) : 20.00 lira
1 senelik (52 nüsha) : 40.00 lira

İlân şartları :

Santimi : 20 lira
3 renkli arka kapak : 2.500 TL

İlân işleri :

Telefon : 11 52 21

Dizildiği yer :

Rüzgarlı Matbaa

Basıldığı yer :

Güneş Matbaacılık T.A.Ş.

FİYATI: 1 LİRA
Basıldığı tarih: 4.6.1961

Kapak resmimiz

Bir oyun ve aktörleri

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları.

Yassıadaya gitmeğe hazırlanan gazeteciler

Yaz aylarında iki meselenin, umumi efkârın gözünü üzerine çekeceği anlaşılıyor. Bunlardan merak ve heyecan taşıyanı, Yassıada işidir. Memleket bakımından hemen aynı derecede Önemli olmakla beraber, neticesinin malûm bulunması dolayısıyla bu devrede ikinci plânda kalacak hâdise Referandumdur.

Geride bıraktığımız hafta Yassıada, son derece ehemmiyetli bir manzara aldı. Kararnamenin okunması sena erdi ve kalabalık D.P. Grubu mensupları sanık mikrofonu başında, iki paralık olmuş daha doğrusu, iki paralık adamlar oldukları ani aşılmış- liderlerinin peşinden arz-ı endam ettiler. Hâdise, AKİS'çiler tarafından dikkatle takip edildi. Haftanın son celseleri bilhassa alâka uyandırıcı şekilde geçti. Tevfik İlerinin sebebiyet verdiği atraksiyon derhal Yassıada dinleyicilerinin adedini arttırdı. Bütün bunların ne Yassıada Saatinde, ne de gündelik gazetelerin sütunlarında bulabileceğiniz o AKİS'e has havayı taşıyan hikâyesini mecmuanın başına aldığımız YASSIADA DURUŞMALARI faslımızda okuyacaksınız.

Fakat, Yassıada duruşmalarının bitirdiğimiz hafta bir başka cephesi yavaş yavaş su yüzüne çıkmaya başladı. AKİS, daha ilk celselerde okuyucularına düşüklerin savunmasının neye dayanacağını haber vermişti. Nitekim bu tahakkuk etti. Sanık mikrofonu başına gelenler Yassıadanın içkide, onların taraftarlarını avlama peşinde olanlar Yassı adanın dışında bir teze umumi efkârı alıştırma çabasına giriştiler. Bu tez, bizim usûllerimize ve sistemimize göre Anayasaya aykırı bir kanunun olamayacağı tezidir. Sanık avukatlarından önce, gericilerin kendilerine lider bildikleri Ali Fuat Başgilin yazdığı Kudret gazetesinde imzasız olarak neşredilen bir "politâko - jüridik" makaleyle savunmaların ana teması ortaya atıldı. Anayasaya aykırı kanun olamayacağı görüşü, İsmet İnönünün 1950 seçimlerinin arefesinde Taksim meydanında yaptığı meşhur konuşmada bu konuyla alâkalı olarak söylediği bazı sözlere de dayandırılmak istenmektedir. Bu hafta, "Duruşmaların Anatomisi" başlığını taşıyan yazıda bu mesele ela alınmakta ve görüş, bir yandan İnönünün fikri, diğer taraftan duruşmalar sırasında Başkanın belirttiği bazı hususlar, nihayet kararnamenin ruhu göz önünde tutularak incelenmektedir. "İnönü demişti ki..." yazısı, bu bakımdan son derece alâka uyandırıcı bir mahiyet taşımaktadır. Zira konu, bu günlerde bol mürekkep akıtacak bir konudur. Bir anayasanın ihlâline ait dâva ile bir anayasanın halkoyuna sunulması aynı ana tesadüf ettiğinden kulaklarımız şu yaz aylarında "Anayasa" kelimesini sık sık işitecektir.

Referanduma gelince.. YURTTA OLUP BİTENLER faslımız, senelerden beri olduğu gibi bu hafta da iç politika hâdiselerinin tam bir panoramasını gözler önüne sermektedir. Bu panorama içinde Refarandum, renkli bir yer işgal etmektedir.

saygılarımızla **AKİS**

Cilt: XXI, Sayı: 362

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

5 HAZİRAN 1961

YASSIADA DURUŞMALARI

Duruşmalar

Takke düşünce

(Kapaktaki kuklalar

Hâdise, bitirdiğimiz haftanın sonlarında bir gün cereyan etti, Yassıadanın meşhur Jimnastikhaneden bozma duruşma salonunun denize açılmış geniş kapılarından içeri serinlik değil, sıcak doluyordu. Kızgın bir güneş kel adanın tepesinde alabildiğine hışımlı parlıyor ve eski Jimnastikhanenin ince tavanını delip aşağıya iniyordu.

Mimli mikrofonu başındaki adamın "Şişman Agâh" olduğunu anlar mak için bin şahit lâzımdı. D.P. içinde adam olduğu yıllarda İdare Amirliğine har adaylığını koyuşta kaybeden Agâh Erozanın ta Meclis Başkan Vekilliğine getirilişinin üzerinden aşağı yukarı altı yıl geçmiş bulunuyordu. "Şişman Agâh"ın Meclis Başkan Vekilliğine D.P. Grubu tarafından aday gösterildiği günleri hatırlayanlar gülümsemekten kendilerini alamadılar. "Şişman Agâh" yeni görevinin icabı olarak bir frak ısmarlamak üzere terziye başvurmuştu. Bunu duyan gazeteciler de terziye koşmuşlar ve yeni Başkan Vekilinin provasında hazır bulunmak, resim çekmek istemişlerdi, Öylesine haşmetli bir göbeğin frak içine nasıl sığdırılabileceği, o tarihlerde başkentte eğlenceli bir merak konusuydu. Fakat terzi, Basın Kanunu umacısını gazetecilerin önünde sallayarak onları kovalamıştı.

Bitirdiğimiz haftanın ortalarındaki o sıcak gün sanık mikrofonunun başında konuşan adam belki "toplu" sıfatını dahi bak etmeyecek, inanılmaz derecede bol duran elbiseleri içinde erimiş hissini veren bir Agâh Erozandı. Evet, şekil itibariyle bu zatın o eski zat-ı şerif olduğunu anlamak için bin şahit lâzımdı. Ama Erosan konuşmaya başlayınca, bu bin şahidin dahi yetersizliği hemen ortaya çıktı. Aman yârabbi, son Meclisin müsamahasız, cezacı, gözü daima Bakanlar Kurulunun oturduğu istikamette olan Başkan Vekili neler anlatmıyor, ne prensipler savunmuyordu ki..

"—Demokrasiyi ayakta tutan Meclis mürakabesidir. Yâni Meclis Tahkikatı, soru önergeleri.. İngilteredeki Avam Kamarasının da ruhu budur. Bir Meclis Tahkikatı talebi vuku buldu mu, onun derhal gündeme alınması lâzımdır. Zira araya fasıla sokulursa, tahkikatın taallûk ettiği mesele, eskir. Ve umumi efkârın alâkası dağılır. O bakımdan, Muhalefetin Meclis Tahkikatı önergelerinin gündeme aylarla, senelerle alınmaması fahiş bir hata teşkil etmiştin."

Agah Erozan
Borazancıbaşı

Bunları söyleyen "Şişman Agah", şahsen kendisinin ne demokratik bir zihniyete sahip bulunduğunu uzun uzun anlattı ve kaç kereler Muhalefetin ayağa kalkıp kendisini "Yasa Reis bey !"diye alkışladığını söyledi. Peki, gidişe karşı mücadeleleri ? O o , "Şişman Agâh"ın mücadelesi tümen tümendi. Bir defasında Meclis Umumi Kâtibini odasına,' daktilo Makbule hanımla birlikte çağırmış ve Refik Koraltana hitaben Muhalefetin önergelerinin dikkat nazarına alınmasını talep eden bir yazı yazmıştı. Ama, zavallı Koraltanın da şikâyet etmekten başka şeye kudreti yetmemekteydi ki.. Hep çalışmışlar, bir şey becerememişlerdi. Koraltan derdini hatıra defterine dökmüş, Bayarın sultasını, Menderesin idraksizliğini hep o deftere anlatmıştı. Erozana bakılırsa, Meclis Tahkikatına, soru önergelerine imkân bırakmamak suretiyle Demokrasi zedelenmiş, son Selâhiyet Kanunuyla da Anayasa çiğnenmişti.

Başol, o kendine has iğneli edasıyla sordu:

"— Bunları Mecliste söylediniz mi?'Grupta çıkıp da şimdi saydıklarınızı arkadaşlarınıza hatırlattınız mı? Yâni, murakabe vazifenizi yerine getirdiniz mi?"

"Şişman Agâh" murakabe vazifesini yerine getirmek için ne derece kararlı ve azimli olduğunu ifade etti. Fakat bunun bir denlini gösteremedi. Denli gösteren, gene Başsavcı Altay Egesel oldu, Egesel D.P. Grubu zabıtlarından "Şişman Agâh"m son sözlerini bulup okudu. Yaman bir mücadeleci olduğunu jimnastikhaneden bozma duruşma salonunda -arkadaşlarının ve dinleyicilerin tebesümleri arasında- ilan eden Erozan, D.P. Grubunun çatısı altında aynı derecede yaman bir Menderesçi olmuş ve şöyle haykırmıştı:

"— Menderesin değiştirilmesi, Başbakanlıktan ayrılması ne demek? Şu anda bir tek Bakanın dahi yerinden oynatılması bahis konusu olamaz!."

Başkan, Agâh Erozana gidip yerine oturmasını söyledi

Dananın kuyruğu

Menderesin meşhur Tahkikat Komisyonuna daha da meşhur -ve tabii, meşum- yetkileri tanıyan kanunun bütün foyasının bir defa daha ve katiyetle ortaya çıktığı o gün salon mûtadın üstünde bir kalabalıkla doluydu. Bir önceki celsede Tevfik İleri ve şürekâsının baş rolü oynadığı atraksiyon dikkati gene Yassıadaya çevirmiş, başta sosyete hanımları, bir büyük kalabalık dinleyici sıralarını işgal etmişti. D blokunun sanık yakınlarına ayrılmış sıralarında basa lifti Bakan hanımları ve milletvekili eşleri göze çarpıyordu. Nazarlar en piyade, saçındaki kocaman beyaz meşiyle hemen tanınan Bayan İleriye takıldı. Bir önceki celsede Menderesin -öteki bir çok Bakanın aksine- el-

Duruşmaların Anatomisi

İnönü demişti ki ...

Kuvvetlerin birleştirilmesi esasına dayanan bir sistem içinde Anayasaya aykırı bir kanundan bahsedilip bahsedilemeyeceği konusu, günün en alaka çekici meselesi olarak ortaya çıkmış bulunuyor. Cumhuriyetin başından 27 Mayıs 1960 sabahına kadar Turkiyede tatbik edilen sistemde bir kanunun Anayasaya uygun olup olmadığına hüküm vermek hakkı Türkiye Büyük Millet Meclisine tanınmıştır. Böylece, Türkiye Büyük Millet Meclisinden çıkan her kanunun, Anayasaya uygunluğu nefsinde bulundurduğu, hadisenin bir tabii icabı olmak gerekmektedir.

Bunda, şaşılacak bir cihet yoktur. Bizim anayasamız, bir inkılâp anayasası olmuştur. Bu bakımdan, inkılâpçıların Türkiye Büyük Millet Meclisi vasıtasıyla-giriştikleri tasarrufların bir başka merci tarafından gözden geçirilmesi hakkı bahis konusu edilmemiştir. Nitekim, bugün "Atatürk İnkılâpları" diye adlandırdığımız kanunlar bloku bu usulle geçirilmiş ve kendilerine tatbik sahası bulmuştur.

Ancak, Türkiye Büyük Millet Meclisine tanınan yetkiyi hudutsuz saymak ve bir başka mercinin bulunmamasını kudret sahiplerinin istediklerini yapabilme hakkı addetmek kabil midir? Buna, dar hukuk açısından dahi imkân bulunmadığı ve hukukun, akıl ile mantığı zorlayamayacağı bir açık hakikattir. Evvelâ, her yetki o yetkinin mucip sebepleri İstikametinde kullanılmak lâzımdır. Türkiye Büyük Millet Meclisi 21 Nisan 1900 günü Tahkikat Komisyonuna meşhur yetkilerini tanırken Hilâfetin geri getirilmesi, arap harflerine dönülmesi, Medeni Kanunun iptali kararım alsaydı ve bu hususlar kanunlaştırılsaydı böyle bir tasarrufun da Anayasaya uygunluğu iddia olunabilir miydi? Bir inkılâp anayasasını ileri değil, geri istikamette kulanmak elbette ki bahis konusu olamaz. İngilterede Avam Kamarasının "erkeği kadın, kadını erkek yapmaktan gayrı" her hakka sahip bulunduğu, sık sık tekrarlanan bir husustur. Bu, Avam Kamarasının ne geniş yetkiler taşıdığının ifadesidir. Ama bu yetkiler, kendilerini meşru kılan mucip sebeplerin şümulü haricine taşırılamaz ve "erkeği kadın, kadım erkek yapmaktan gayrı" her hakka sahip o kudretli Avam Kamarası ingiliz vatandaşlarının ana hürriyetlerinin kılına ilişemez. Avam Kamarası, kendi yetkilerini, üstelik malik olmadığı yetkilerin de ilâvesiyle meselâ Lordlar Kamarasına bir belirli süre için devredebilir mi, devredemez mi? Bu sualin cevabında, bizim sistemimiz içinde Türkiye Büyük Millet' Meclisinin haklarının nereye kadar gidebileceği sualinin cevabı yatmaktadır.

İsmet İnönü, 1950 seçimlerinin arefesinde İstanbulda söylediği Taksim Nutkunda antidemokratik kanunlar konusunu incelerken gerçeğin bu cephesine temas etmiştir, İnönünün sözleri aynen şudur: "Bir defa, Anayasaya muvafık kanunla antidemokratik kanun veya durum birbirinden ayrı şeylerdir. Bir kanunun Anayasaya uygun olup olmadığına hüküm vermek hakkı yalnız selâhiyetli olan müesseseye verilmiştir. Bizim Anayasamıza göre bu müessese Büyük Millet Meclisidir. Bu suretle Büyük Millet Meclisinin Anayasaya muvafık kabul ettiği kanun, bu vasfın bütün kuvvetini taşır.

Evvelâ, Yassıadada dâvası görülen "Anayasanın Hilâli" hâdisesinde "Büyük Millet Meclisinin Anayasaya muvafık kabul ettiği kanun" vasfı, meşhur Selâhiyet Kanununda yoktur. Zira bu kanunun, şekil bakımından sakat çıkarıldığı tesbit olunduktan başka gerekli oyu da toplamadığı halde toplamış gibi gösterilerek bir nevi "kim vurdu"ya getirildiği, bizzat D.P. Grubu üyelerinin İfadeleriyle subut bulmuştur. Selâhiyet Kanununu hükümsüz addettirecek sayıda D.P. milletvekili, Yassıada zabıtlarına kendilerinin -Başkan Vekili Kirazoğlunun iddiası hilâfına- bu kanuna oy vermedikleri hususunu geçirtmişlerdir. Demek oluyor ki sadece o bakımdan dahi, Selâhiyet Kanunu "Büyük Millet Meclisinin Anayasaya muvafık kabul ettiği kanun" değildir. Nitekim, duruşmalar sırasında Divan Başkanı Salim Başol bu hususu belirtmiş ve esasın yanında şekil kusurun da bulunduğu iddiasının mevcut olduğunu söylemiştir.

Ama, böyle bir aksaklığı bulunmamış olsaydı dahi Selâhiyet Kanununu bir dikta rejiminin vasıtası olarak ellerine geçirmiş ve tatbik bile etmeye kalkışmış kimselerin İnönünün 1950'deki sözlerinden nasıl bir medet umduklarını anlamak kabil değildir. İnönü, büyük reformlarla alâkalı kanunların Anayasaya aykırılığının bahis konusu edilerek oy toplamaya çalışıldığı bir sırada, bizim anayasamızın bir İnkdap Anayasası olma vasfından doğan hususiyetini güçler önüne sererek bir bedahat söylemiştir. "Bir kanunun Anayasaya uygun olup olmadığına hüküm vermek hakla, yalnız selâhiyetli olan müesseseye verilmiştir" derken, bizatihi milletin hiç bir söz hakkına sahip olmadığı elbette ki kastedilmiş değildir. Vekiller emanete hiyanet ederlerse asiller ne yapacaklardır? Nitekim on yıllık bir D.P. İktidarının sonunda Türkiye Büyük Millet Meclisi, bütün itibarını kaybetmiş halde ve Başkanlık Divanına el koymuş bir çift dikta heveslisinin âleti haline getirilince aynı İsmet İnönü İnsan Hakları Beyannamesinin milletlere böyle hallerde tanıdığı ayaklanma hakkım belirterek, 27 Mayıs hareketinin meşruiyetinin temellerini koymuştur. İhtilâlin hemen akabinde toplanan tarafsız ilim heyeti de bu hususu açıkça ilân etmiştir.

İnönünün 1950'deki sözleri madalyonun bir yüzü, 1960'daki sözleri öteki yüzüdür. İki demeci yanyana getirmek ve öyle mânalandırmak şarttır. Bir yetkiyi hukuken hudutsuz saymak tamamile imkânsızdır. Aksi halde, bu yetkinin tecavüzü de bahis konusu olmamak gerekecektir. Büyük Millet Meclisinin çıkardığı har kanunun Anayasaya uygunluğu tezinin şampiyonu AH Fuat Başgil dahi, İhtilâlin arefesinde Çankayada Bayar ve Menderes tarafından fikri sorulduğunda Tahkikat Komisyonu kurmanın Anayasaya uygun, fakat buna verilen yetkilerin aykırı bulunduğunu ifade etmiştir. Başgil hâdiseyi, daha sonra, bizzat kaleme aldığı bir yazıyla Cumhuriyet gazetesinde hikâye etmiştir.

Madalyonun bir yüzünü saklayıp ötekinin arkasına sığınmak pek tatmin edici bir taktik sayılmasa gerektir.

hak hırsızlığı bulunmayan, fakat gözü dönmüş partizan yardımcısı -Gediklerin, Yardımcıların, Kurbanoğluların fasilesinden..- mahkeme salonunda bulunduğunu unutup Kalkınma ve Parlak İstikbal nutukları çekmeye başlayınca Başkan tarafından dışarı atılmıştı. Bunun üzerine salonda bulunan Heri şürekası İleri geri sözler sarfına kalkışmışlar, Ada vazifelileri onları da toparlamışlardı, Örfi İdareye sevkedilen şüreka içinde Ayşe Derinin suçlu olduğu neticesine varılmış, ötekiler tahliye olunmuş, ateşli kız Balmumcuya sevkedilmişti. Bayan İlerinin, eşine gönül huzuru vermek maksadıyla hâdisenin hemen ertesi günü Adaya koştuğu anlaşılıyordu. Nitekim perişan kafilenin salona giriş ve çıkışında Bayan İleri cesaret İlham edecek, iyi olduklarını, metin davrandıklarını genç gazeteci Beyhan Çenkciyi yirmi günlük taze karısının yanından aldırarak Ankara Hiltonun taş duvarları arkasına attıran Tevfik İleriye anlatacak hareketleri esirgemedi. Bayan İlerinin hemen yanında Hasan Polatkanın, Hayreddin Erkmenin genç ve nazik hanımları oturmaktaydı. Diğer bir dinleyici sırasında ize -ama C blokunda- M.B.K. nin iki üyesi, Fikret Kuytak ile Suphi Karaman aileleri mensuplarıyla birlikte duruşmaları takip ediyorlardı. Sanık iskemlelerinin bir çok sakini, yazlık Kurmay Albay elbisesi içindeki Kuytakı tamdılar ve birbirlerine göstermekten kendilerini alamadılar.

Duruşmalar, mahiyeti itibariyle Anayasaya aykırılığı üzerinden akan Salâhiyet Kanununun, üstelik çıkarılış şekli bakımından da tamamile hükümsüz bulunduğu gerçeğini bütün çıplaklığıyla meydana koydu.

İpler kimin Elinde ?

Kanunun, bu vasfı bundan aylarca evvel, mesele Yüksek Soruşturma Kurulunda incelenirken ortaya gıktı. Meclis zabıtlarını dikkatle inceleyen kurul iki katibin iki sözü üzerinde dikkâtle durdu. Hatiplerden biri Turhan Feyzioğluydu. C.H.P. li sözcü, Agah Erozanın başkanlık ettiği ilk oturumda sözlerini 15 imza taşıyan ve tasarının açık oya konulmasını isteyen bir takdim ettiğini söylemekle bitirmişti. Fakat Kurul, son oturuma başkanlık eden İbrahim Kirazoğlunun bu takriri dikkat nazarına almadığını gördü. Kirazoğlu işari oya başvurmuş, "kabul edenler, etmeyenler." dedikten sonra taşarının "337 mevcudun ittifarıyla" kanunlaştığını bildirmişti. Sözleri Kurulun dikkatini çeken ikinci hatip, Kirazoğlunun ta kendisi oldu. Kirazoğlu daha sonra, açık oylama isteyen 16 imzalı

Şirretler!

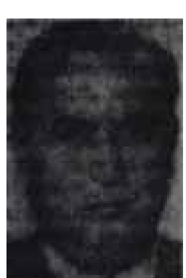

Zorlu

Yassıada daki mahkeme salonunda zaman zaman bazı düşükler, dinleyiciler tarafından. Başkanın müdahalesine rağmen yuhalanıyorlar. Düşmüş adamın aleyhinde vaziyet almak, hele bunu açıkça belirtmek bizim milli ananelerimiz* uygun değildir. "Düşenin dostu olmaz" sözünde bir doğru taraf bulmakla beraber, bu daha ziyade maddi menfaatin bahis konusu olduğu ve şahsi münasebetlerin kastedildin haller için söylenmiştir. Yoksa, en ziyade suç işlemiş kimselerin dahi kudreti ellerinden kaçırıp da perişan hale düştüklerinde âmme vicdanı kendilerini Türkiyede himaye kanadı altına almaktadır. Bunu, bir milli vasıf değil, bir millî zaaf sayanlarımız ve bundan şikâyetçi olanlarımız çoktur.

Karşıkarşıya bulunan bir hakim la bir sanık arasında merhamet hislerini tahrik eden elbette ki ikincisidir. Bunun yanında cesaret, celadet ve kahramanlık gibi tutumların bu memlekette beğenilen, takdir edilen hareketler olduğu, kabadayılığın cemiyet içinde tutulduğu da bir gerçektir. Buna rağmen Tevfik İleri veya Fatin Rüştü Zorlu, Himmet Ölçmen veya Nusret Kirisçioğlu, yahut Samet Ağaoğlu gibi tiplerin o jimnastikhaneden bozma güzel duruşma salonunda horozlarıdıklarında niçin bir nefret ifadesine yal açtıkları, üzerinde durulup düşünülecek bir husustur.

Türk milleti cesarete, celadete ve kahramanlığa prim veren bir topluluk olmakla beraber şirretliği asla tasvip etmeyen bîr karaktere sahiptir, Şirretlik bizim ananelerimize göre makbul değildir ve şirretlikle vekar arasındaki fark akla kara arasındaki fark kadar kolay teşhis olunmaktadır. Yassıadadaki bir kocaman düşük kafilesi içinde sadece şirretlerin çıkmış olması tutumunu -Başkan Başolun geçenlerde belirttiği gibi- bir politika haline getirmiş olan Celâl Bayarı bütün sanıkların "en asil"i saydırmaya yetmiştir. Sadece bu, mukadderatlarımıza el koymuş İnsanların karakterleri hakkında bir fikir vermeye yetmektedir*;

Ölçmen

Yassıadada bu güne kadar bir sanığın tek çıkışı dahi makbul addedilmemişse, bu nun sebebi o çıkışlardan hiç birinin âmme vicdanını tatmin etmemesinden ibarettir. Niçin söylememeli ki düşük diye adlandırılan kimselerin asıl düşüklüğünün, iktidarı kaybetmelerinden de gil insan olarak yapılarından geldiği Yassıadada pek açık ve hazin şeklide ortaya çıkmıştır. Bir Zorlu veya bir ilerinin, yahut bir Himmet Ölçmenin medeni cesareti ancak batırarak konuşmaktan ibaret saymaları ve bunu şirretlikle karıştırmaları dinleyicilerin ister istemez yuha çekmeleri yolunu Yassıadada açmakladır,

İleri

İhtilallerden sonra kudretlerini kaybedenlerin, son derece suçlu olsalar dahi akıbetlerine vakarla katlandıkların misalleri tarihte yok değildir. Bunlar, bütün günahlarının yanında hiç olmazsa mertlik payesini kazanarak ebediyete intikal etmişlerdir

Ağaoğlu

Bizimkiler oraya, sadece gülünç olarak gidiyorlar.

takririn bir kasaya uğramadığını hiç bir tereddüde mahal bırakmayacak tarzda "bu takriri, sahipleri salonda bulunmadığından dolayı dikkat nazarına almadım" demiş, bu açık beyanı da Meclis zaptına geçmişti. Halbuki bu tutum, tamamile usulsüz bulunmaktaydı.

Oylamanın Ve Kirazoğlunun dalaveresinin maksadı, Yüksek Soruşturma Kurulunda D.P. milletvekillerinin iradeleri alınmaya başladığında ortaya çıktı. Kirazoğlu "kabul edenler, etmeyenler" deyip ittifak neticesini ilân etmişti ama bu ittifakı teşkil etmeleri gereken D.P. milletvekillerinden kalabalık bir küme oy vermediklerini ifade olarak bildirdiler. Bu, kabul edenlerin miktarını süratle ikiyüzün biraz üstüne kadar düşürdü. Muhalefet zaten Meclisi terketmişti.. Demek ki oylama anında müsbet oy verenler nisabı doldurmuyordu.

İşin bu tarafı, mesele Yassıada ya. Divan huzuruna geldiğinde daha da komik hal aldı. O kalabalık oy vermemiş D.P. kümesine bir yeni kalabalık katıldı ve miktar ikiyüzün de çok altına düşünce kanunun hükümsüz bulunduğu açıkça ortaya çıktı. Üstelik pek çok D,P. milletvekili kendisinin açık oy beklediğini ve kırmızı oy kullanma niyetinde bulunduğunu, kanuna asla taraftar olmadığını bildirdi. Böylece Selahiyet Kanunu. Meclis tarafından Anayasaya uygunluğu kabul edilmek bir yana. Meclisin ekseriyetin iradeni hilafına, gayrimeşru şekilde, İbrahim Kirazoğlunun meharetiyle çı-, karılmış olmaktaydı. Demek ki Menderesin sivil juntası, mevcut dahi olmayan bir kanundan aldıkları gayrıvarit yetkilerle tasarruflarda bulunmuşlar, adamlar tevkif etmişler, gazeteler, mecmualar kapatmışlar, matbaalar mühürlemişler, siyasi faaliyetleri menetmişlerdi. Demek ki Anayasasaya aykırılıktan ortada bu tasarrufların bir kanuni menşei dahi yoktu.

Bitirdiğimiz haftanın içinde, Kirazogluna suçta bir ortak çıktı. Bu, Agâh Erozandı. Agâh Erozan da Kirazoglu gibi, Muhalefetin açık oy isteyen takririni gördüğünü, bildiğini inkar etmekteydi. Hayır, kendisine bir şey verilmemişti. Aynı iddiayı celsenin katipleri de ileri- sürdüler. Sanki yer yarılmış, takrir yerin içine girmişti. Girmişti ama, Kirazoğlunun başka bir zabıttaki itirafı neydi?

Hâdisenin üzerine düşen AKİS muhabirleri, bitirdiğimiz haftanın başında meseleye en kolaylıkla açıklık verecek adama,- Turhan Feyzioğluya başvurdular. Böyle bir takrir vermiş miydi? Takriri ne zaman, kime vermişti ? Feyzioğlunun cevabı şu oldu:

"— Böyle bir, takrir verdim. Yaptırım konuşmanın sonunda, kürsüden inerken, o sırada vazifeli bulunan Divan katiplerinden birine verdim.." .

Feyzioğlu konuşurken . Başkanlık kürsüsünde Agâh Erozan bulunmaktaydı. Divan katiplerinin vazifesi önergeleri, derhal Başkana sunmak olduğuma göre meşhur takrir ademe doğru yolculuğunun ilk merhalesini "Şişman Agah"ın ellerinde geçirmişti.

Bir Divan ki..

Hadise ortaya çıkınca, demokratik rejimin dejenere olmasında Mec-

Egeselden bir şamar

Altay Egesel

Tahkikat Komisyonu üyelerinin sorgusu yapılıyor. Sıra, Kemal Özerde. Tüysüz bir oğlan. Tahkikat Komisyonunun dehşetli bir üyesi sıfatıyla, yanında polisler, mecmua idarehanesi basıp kapıları tekmeyle kırdığı günlerin çalımından uzak, sünepe bir hali var. Ne derece tarafsız, nasıl dürüst çalıştıklarını anlatmaya çalışıyor. Bir tek gayeleri varmış: Memlekette huzuru sağlamak !

Egesel, bu tarafsız, bu dürüst çalışmanın, bu asil gayenin bir misalini veriyor: Tahkikat Komisyonunuı yetkilerini aldığı gündür. Komisyon, ilk iş olarak ve hiç bir sebep zikretmeksizin "bir kısım basın" addettiği gazeteleri, mecmuaları matbaalarıyla 'birlikte kapatıvermiştir. Sonra da, bunun duyurulmasını yasak etmiştir. Yâni okuyucu, tiryakisi olduğu gazetesini,, veya mecmuasını bulamamakla, kalmayacak, bulamama sebebini de öğrenemeyecektir. Zira kapatma kârarı Komisyonun faaliyeti cümlesindendir, Komisyon faaliyeti ise gizlidir!

Kapatılan mecmuaların başında, tabii AKİS geliyor. Mûtad yayın gününde mecmuasını Bulamayanlar telefonlara koşuyorlar. AKİSİ açıyorlar ve mecmuanın niçin çıkmadığını soruyorlar. Bunlardan biri de Altay Egeseldir. AKİS'ten, gülümsenerek cevap veriliyor;

"— Aaa, bu hafta çıkarmayı unutmuşuz! Küsura bakmayınız.."

Herkes, tabii anlıyor. Zira, kapatılma kararıyla, birlikte bunun hiç kimseye duyurulmaması emri de polis marifetiyle tebliğ, olunmuştur.

Kemal Özer, hâdisenin hikayesini dinliyor. Verdiği fütursuz cevap şudur:

"— Komisyon kararı, tebliğ halinde yayınlanmıştır!"

' Yalan! Nitekim, gazete koleksiyonları ortadadır ve böyle bir tebliğ yayınlanmamış, gazete ve mecmuaların kapatıldığı umumi efkardan saklanmıştır. Saklandığı içindir ki, gazetesini, mecmuasını bulamayan telefonun başına koşmuştur.

Peki ama, bu kadar çabuk çıkacak bir yalanı söylemenin, tescil ettirmenin faydası ne ola? Anlaşılan Menderes usta talebelerini öyle yetigtirmlş ki onun rahle-i tedrisinden geçmişleri bir yıllık Yassında sayfiyesi dahi ayıltamıyor.

Sadettin Yalım

Çok Hacıların Çıktı Haçı...

Bir insanın ne derece fütursuzlukla yalan söyleyebileceğinin misâllerini görmek için, Yassıadaya gitmek kâfi geliyor. Yüksek Adalet Divanı, sanki elinde bir ayna bulundurmaktadır. Bu ayna, D.P. Grubunun gizli zabıtlarıdır. Bir sanık olduğundan başka türlü görünmeye kalkıştı mı, Başkan aynayı derhal yüzüne tutuveriyor. O zaman ortaya öyle iğrenç bir çehre çıkıyor ki, insanın insanlığından utanmaması imkânsız hal alıyor. Menderes bu tiplerin en şöhretli örneğidir. D.P. nin transfer kıymeti Atıf Topaloğlu böyle konular açıldığında bir şamar oğlanı vazifesi görmekte ve mikrofon başına getirildiği her defasında gözler önüne kirli bir levha »ermektedir. Bitirdiğimiz hafta içinde komik tarafı trajik tarafından fazla bir traji - komediyi İzmitlilerin pek iyi tanıdıkları Sadettin Yalım oynadı.

Kocaelinin D.P. 1i milletvekili olarak Yassıadada hesap veren Sadettin Yalıma bakılırsa, kendisi pek büyük bir hatanın pek talihsiz mağdurudur. Zira D.P. den ayrılmış bulunduğu halde, 27 Mayıs sabahı toparlanıp Yassıadaya tıkılmıştır ve oradan, derdini anlatıp ta bir türlü çıkamamaktadır. Başkan Başol son hafta içinde Yalıma derdini anlatma fırsatım verdi ve Yalım kahkahalar arasında derdini anlattı.

1950 furyası içinde İzmitteki kırtasiye mağazasının tezgâhından Türkiye Büyük Millet Meclisinin kürsüsüne fırlayıveren Sadettin Yalıma bakılırsa, kendisi 1959'u 1960'a bağlayan gece yarısı Ankaradan fono telgrafla Adnan Menderese D P. den istifasını bildirmiştir. Sebep? Hizip meselesi. Yalıma göre, o tarihten bu yana D.P. ile alâkası kesilmiştir. Yüksek Soruşturma Kurulu bu iddia üzerine küçük bir tahkikat yapmış ve hâdiseden iki ay sonra efendi ile uşağın tekrar can ciğer, kuzu sarması olduklarım, Sadettin Yalımın D.P. kongrelerine katılarak nutuklar attığını, ve taraftarlarını anahtar mevkilere seçtirdiğini tesbit etmiştir. Bunun üzerine de Yalım hakkında, tıpkı öteki arkadaşları gibi lüzum-u muhakeme kararı vermiştir. Ama bu, Yalımı iddialarından vaz geçirtmemiştir. Yalım, şu son bir yıl içinde hep D.P. 1i olmadığını ileri sürmüştür.

Başol, Yalımın çehresine aynayı bunun üzerine tuttu. D.P. nin Grup toplantılarına ait zabıtları açtırdı ve Mayıs 1960 başında yapılan bir toplantıda cereyan edenleri okuttu. Hatiplerin en ateşlilerinden biri Sadettin Yalımın ta kendisidir. "Onlar" diye bahsettiği Muhalefet partisi milletvekilleri hakkında en zecri tedbirleri istemekte, kendisinin ise bir D.P. milletvekili olmakla ne derece şeref duyduğunu belirtmektedir. Başol, D.P. Grubunun son Başkan vekillerinden Baha Akşiti de çağırdı ve Yalımın durumunu sordu. Yafam ötekiler gibi bir D.P. milletvekiliydi ve Grup toplantılarının bir bülbülüydü.

Haçlı hacı yerine dönerken yalnız dinleyiciler değil, bizzat arkadaşları kahkahalarım tutamaz haldeydiler. Sadece bir kaç tanesi, D.P.-nin memleketi nasıl bir ekiple idareye kalkışmış olmasını anlamanın dehşeti içinde görünüyorlardı.

lis Başkanlık Divanının oynadığı birinci derecedeki rol bitirdiğimi hafta Yassıadada dikkatle gözden geçirildi. Zaten Yüksek Soruşturma Kurulu da, meşhur Selâhiyet Kanununun çıkarılışındaki bu hususiyeti tesbit edince Başkanlık Divanını başlıca suçlular arasına sokmuştu. Kararnamede tarafgir ve liderlere uşak, onların elinde oyuncak bir Başkanlık Divanının Muhalefet milletvekillerini nasıl bir mücadeleye mecbur ettiği kaydedilmiş, Meclis mürakabesi diye bir şeyin kalmadığı belirtilmişti. Nitekim bitirdiğimiz haftanın ortalarında o kısımlara sıra geldiğinde Koraltanın başkanlığındaki üçlü heyetin ne menem kişilerden teşkil olunduğu daha iyi anlaşıldı. Erozan muhayyel mücadelelerinden bahsediyor, Kirazoğlu kanunu direktif alarak çıkardığım saklarsa postu kurtarabileceği ham hayali içinde Divanın zihninde 15'lik takrirle 75 imzalı bir başka takriri birbirine karıştırmaya çabalıyor, İlhan Sipahioğlu ise "Aman efendim ben mebus olmasaydım kim olacaktı?" diye iskemlesine sarılışının komik savunmasını yapmaya çalışıyordu. Ama bütün bunlarla ortaya çıkan, Meclis Başkanlık Divanının hiç bir şahsiyeti, hattâ haysiyeti bulunmadığı, iplerin liderlerin elinde olduğu ve bilhassa Koraltanın bu liderlerin bir infaz aleti rolünü gördüğü gerçeği oldu. Agâh Erozan, Divanın tutumundan bizzat Koraltanın da şikâyetçi bulunduğunu söyleyince salonda gülüşmeler başladı. Başol dinleyicileri susturarak, o halde Koraltanın niçin bir hareket yapmadığını, Meclis Tahkikatı önergelerini neden gündeme alma selâhiyetini kullanmadığını sordu. "Şişman Agâh" boynunu büktü. Bununla, şüphesiz, "yerinden olmamak için.." demek istiyordu. Kendisi de aynı durumda değil miydi ki..

Divanın tutumunun açıklanması, D.P. içindeki her hareketin Komitanı devirmeye çalışmakla başlama manisinin sebebini de gözler önüne serdi. Fakat bitirdiğimiz haftanın hele son günlerinde, milletvekilleri kalkıp ta kararnamenin kendi sorumluluklarıyla alâkalı kısımlarını cevaplandırmaya başladıklarında başka bir gerçek ortaya çıktı. Aman yarabbi, "mücadeleci" diye bilinen Yaylacılar öylesine zayıf kimselerdi ki.. Bunların misalini Kemal Özçoban verdi. D.P. Grubunun bu şüphesiz iyi niyetli, Demokrasiye dönülmesine taraftar üyesinin, giriştiği her mücadelede niçin başarısızlıkla karşılaştığı Divan önünde doğru dürüst bir ifade bile verememesi, kaş yapayım derken *göz* çıkartması ile belli oldu. Özçoban o adamdı ki. gittikçe uzattığı, herkesi sıktığı, Baş-

Dar bir görüş

Tevfik İlerinin kızı, Yassıadada taşkınlık yaptığından ve ileri geri konuştuğundan Balmumcuya sevkedilmiş bulunuyor.

Cürüm ve ceza arasındaki münasebet konusunda söylenecek hiç bir söz yoktur. Duruşma salonunda bu nevi münasebetsizliklerin tekrarlanmaması için gerekli şiddetin gösterilmesini de anlamak kabildir.. Ama bir yandan insanca hisler, diğer taraftan psikolojik faktörler bakımından tutum üzerini bir dikkat çekmekte fayda vardır. Genç kızın, Tevfik İleri nihayet babasıdır ve babasının sebebiyet verdiği hadise karşısında bir genç kızın kendisine hakim olamamış bılunması, tabiidir. O arada ağzından çıkmış bir söz veya sonradan, bir ruh haletinin tabii neticesi olarak dik kafalılık etmesi müsamaha ,ile karşılanması gereken bir hâdise sayılamaz mı?

Bir babanın, eliyle dahi hasırlamış olsa, öyle bir âkibete maruz kalışını her evlâdın ve daima olgunlukla, sükûnetle, vekarla karşılamasındaki müşkilât göz önünde tutulursa Ayşe İleri hakkında Ö r f i İdarenin adil vicdanında bir "tashih-i karar" beklemek o adalete inananların hakkıdır. Babalarının günahını çekenler, bir belirli ve tehlikeli, hududun ötesine taşmadıklari müddetçe zaman zaman mazur görülebilmeli, tavırlan daha anlayışla karşılanmalıdır.

İnsanca hisler, bizlere daima hakim olmalıdır.

canı bunalttığı konuşmasının sonlarına geldiğinde ciddi **hiç** bir şey söyleyememiş, dudaklarda sadece tebessümler uyandırmıştı. Ama bunu bile farkedemedi ve Başkanlığa yum ruk kalınlığında bir dosya vererek tetkikini istemek suretiyle çam devirmekteki meharetinl gösterdi..

Yırcalının serencamı

Yassıada duruşmalarına, belki de sahte olan itibarından ettiği bir **başka** DP. milletvekili (İttin Yırcalı oldu. Haftanın sonlarında, D.P. Grubu üyelerinden bir kısmının hazırladıklarını iddia ettikleri "Menderese Karsı Mücadele" taktiği **bahis** konusu edildiğinde sözün Sıtkı Yırcalıya verilmesine lüzum görüldü. D.P. Grubu, Mayısın sonlarında, İhtilalden sadece üç gün önce, milletvekilleri tarafından verilen bir takrir üzerine toplanmıştı. Yaylacılar o toplantıya hazırlıklı gitmişlerdi. Plânlarına göre Yırcalı, Ergin, Budakoğlu, Demiralay gibi hatip bilinen kimseler söz alarak yaylım ateşi açacaklar, Menderesten kabinesini değiştirmesini isteyeceklerdi. Kanaatleri oydu ki Menderes, kendisi başta kalmakla beraber, etrafındaki kötü şöhretli kimseleri değiştirirse huzur avdet edecekti. Bu yolda bir 'de takrir vereceklerdi. Aslında, böyle tertipler on yıllık D.P. iktidarı boyunca çok yapılmış ve Bakanlığa yükselmenin an emin yolunu teşkil etmişti. Ancak. Mayına son günlerinde Menderes, dikta rejimini eksiksiz kurma yolundayken taviz veriyor görünme niyetinde dahi değildi..

Nitekim, Grup toplandığında Yaylacılar Menderesin Meclis Başkanlık Divanında kuklaları kullandığı gibi Grup Başkanlık Divanının da iplerini elinde tuttuğunu unutmuş olduklarını görmüşlerdi. Sanık mikrofonunun başına gelen Afif Demirer, acıklı bir ifadeyle bu kusurlarını itiraf etti.

"—Kifayeti müzakere takriri geleceğini tahmin ediyorduk ama hiç konuşturulmayacağımız hatırımıza gelmemişti.."

Hakikaten celseye başkanlık eden Baha Akşit sadece Menderese söz vermiş, Menderes de şimdi müzakere açılmamasını istemişti. Akşit "Madem ki liderimiz istemiyor, müzakere acamayız" gibi enfes bir mucip sebeple Menderesin teklifini oya dalıi koymadan kabul etmiş, bundan sonra Tahkikat Komisyonunun dehşetli üyelerinden Vacit Asenanın bir takririni okutmaya kalkışmıştır. Fakat takrirde Meclisin 20 Hazirana kadar tatile girmesinin teklif edildiği söylenir söylenmez Grupta gürültüler başlamış, kâtip takriri okuyamamıştı. Bunun üzerine Menderes tekrar kürsüye gelmiş ve adamlarını bir güzel haşlayarak "N gürültü ediyorsunuz? Dinlesenize.." diye azarlamıştı. Lider kaşlarını çatınca takrir okunmuş ve Meclisin tatile girmesi kabul edilmişti. Yâni 27 Mayıstan üç gün önce D.P. Grubunda bu usûllerle Meclisin dağılması karar altına' alınmış bulunmaktaydı. Bu durum karşısında Yaylacılar, hazırladıkları takriri Başkanlık Divanına sunmuşlardı. İşte, o takrir de sırra kadem basmıştı. Hiç kimse bunu hatırlayamıyordu. Böylesine önemli bir takrir nereye gidebilirdi ki?.

Nihayet anlaşıldı ki takrir, imzacılardan Sıtkı Yırcalı tarafından Grup Başkanlığına sunulmuştu. Başol Yırcalıyı çağırdı ve sordu. Yırcalı cevap verdi:

"— Evet, efendim. Takriri. Grup toplantılarına kabul edilen sağır ve dilsiz bir Meclis hademesine verdim. Ona, bunu Grup Başkanlığına götürmesini söyledim!"

Jimnastikhaneden bozma duruşma salonu kahkahadan yıkılmadıysa, bunun sebebi temellerinin sağlamlığından ibarettir.

Salim Başol istirahat ediyor
Su *küçüğün, söz büyüğün*

YURTTA OLUP BİTENLER

Referandum

Son adımlar

Geçen hafta cuma günü siyah renkli bir Bakan otomobili, Başbakanlık binasının önünde sert bir fren yaparak durdu. Saatlerin 18.20'yi gösterdiği sırada otomobilden inen kısa boylu adamı görenler, yüzünün her zamankinden farklı olduğunu kolayhkla anhyabilirlerdi. Arabadan süratle inen kısa boylu adam, bakanlığın önünde bekliyenleri görür görmez derhal yüzünün ifadesini değiştirdi, dudaklarına her zamanki gibi sevimli bir tebessüm oturttu ve hiç bir şey yokmuş gibi merdivenlere doğru yürüdü. Ama ne kadar çabalarsa çabalasın, telaşlı olduğu anlaşılıyordu. Peşinden koşanlara, gülümsiyerek:

"— Gayet samimi bir toplantı yapıyoruz. Sohbet ediyoruz. Referandum ile meşgu - lüz" dedi.

Sonra seci adımlarla Başbakanlığın kapısından içeri girdi. Kala boylu adamın adı Sıtkı Ulaydı. Devlet Bakanı ve Milli Birlik Komitesi üyesi olan Generalin böyle telaşlı olduğu, doğrusu hiç görülmemişti. Kendisini iyi tanıyanlar, onu her zaman neşeli, sakin bilirlerdi.

Aradan beş dakika ya geçti ya geçmedi, Başbakanlığın kapısındaki iki Mehmetçik "hazırol" vassiyetl aldı ve iç merdivenlerden inenleri selâmlamağa hazırlandı. Bu defa gelen, M.B.K. nin bir başka General üyesiydi. Başbakan Yardımcısı General özdilek, Bakanlar Kurulu toplantısını terketmiş, bir yere gitmek üzere merdivenleri aceleci adımlarla iniyordu. Kurulu terketme sebebi, Ulayın ziyaretiydi. Ulay, Özdilekten, M.B.K. nin "samimî sohbet"inde bulunmasını- rica etmişti. Özdilekin arkasından Ulay göründü. İki General aceleyle dış merdivenleri indiler. Ulay gene gülümsüyor, Özdilek ise sâdece gülümsemece çalışıyordu.

General Özdilek etrafını saran -daha doğrusu, sarmağa çalışan basın mensuplarını mâhirane bir manevrayla atlattıktan sonra otomobiline bindi. Eliyle, biraz geride kalmış ve gazetecilere aynı manevrayı tatbik edememiş olan Ulayı çağırdı. Bu gecikme, birkaç basın mensubunun Özdileki yakalamasına kafi geldi. Gazeteciler:

"— Paşam bizden bir isteğiniz var mı?" diye sordular.

Özdilek çabuk çabuk:

"— Şimdi M.B.K. nin toplantısına gidiyorum" diye cevap verdi.

Ulay, Özdileke, kendi otomobiline bineceğini işaretle anlattı ve iki otomobil, yeni Büyük Mîllet Meclisine doğru süratle hareket etti. Bu sırada M.B.K. nin -Ulayın deyimiyle- "samiml, sohbe"'i, verilen on **dakikalık** aranın bitmesi neticesi, tekrar başlamış bulunu - yordu.

İYİLEŞMEYEN HASTALIK — Yukardaki *"El* Öpme *Resmi" nin. hikâyesi, bir Juutin hikâyedir ve bitirdiğimiz haftamn sonunda başkentte cereyan etmiştir. Bir Esnaf kongresinin temsilcileri heye tinin başında Cemal Gürseli ziyarete giden Temsilciler Meclisinim ve C.H.P. nin ziyadesiyle mâruf üyesi Hasan Tez orada Devlet Başkanının eline sarılarak öpmek, bu işi fotoğrafla da tesbit ettirmek istenmiştir. Gürsel, arzuyu şiddetle reddetmiş, hiç Kimseye el öptürtmek âdetinde olmadığını söylemiştir. Ama Tez, Devlet Başkanının eline sarılmıştır. Bunun üzerine Gürselin yâveri fotoğrafçıyı tutmuştur. Tez bu sefer Devlet Başkanına yalvar yakar olmuş, Gürselin İhtilalin kumandanı, kendisinin eri bulunduğunu söyleyerek böyle mübarek bir eli nasıl olup ta öpmeyeceğini sormuş, fotoğraf çektirilnıesine* izin *istemiştir. Durum öylesine rahatssız edici bir hal almıştır ki, Başkan, kurtulmak için resme de müsaade etmek zorunda kalmıştır.*

Basan Tezin içeriye kadar emilmiş avurtları, objektiften ayrılmayan gözleri ve iki büklüm olmuş vücudu "samimiyet"'inin en mükemmel İşaretlerini teşkil etmektedir.

İşte, Kemal Paşasının da, İsmet Paşasının da, Cemal Paşasının *da başa çıkamadığı menhus hastalık!*

Önemli günler

Komitenin de - **vamlı çalışma halinde olması ve toplantıların böyle bir hava içinde ce**reyân etmesi bitirdiğimiz haftanın sonunda başkentte gözlerin genç kurmaylara çev - rilmeslne yol açtı. Yüzülmüş yüzül - müş, işin sonuna gelinmişti, Komitenin çalışmala - rı, dehal çeşitli tefsirlere yol açtı. Üzerinde durulan ihtimal, Referandum ve siyasî faaliyetlerin serbest bırakılma tarihlerinin konuşmalara konu teşkil ettiği oldu. 'Buna rağmen, Komitede memleketteki hava, Yassı-

Haftanın İçinden

Referanduma Doğru

Metin TOKER

Şüphesiz, "Eşeğini dövemeyen semerini döver" sözü bizim kelime bakımından fazla ince olmayan, fakat mana itibariyle pek yerinde bir tâbirimizdir. Anayasa çalışmalarının tamamlanıp Referanduma giden yolun açılmasından bu yana girişilen bazı hareketleri görüp te, meşhur atasözümüzdeki zihniyetin halâ çok kimseye hakim bulunduğunu sezmemek imkânı yoktur. Kurucu Mecliste temsil edilen bütün heyetlerin ve partilerin ittifakıyla çıkarılan Anayasayı kötüleme cesaretini kendilerinde bulamayanlar, gayesi aşikâr bir taktikle refarandum müessesesini oklarına hedef seçmişlerdir. Maksat, Anayasanın tasdiki usûlünü itibardan düşürmek suretiyle Anayasayı zayıflatmak ve Referanduma iştirak nisbetini mümkün nisbetinde azaltmaktır. Böylece, Kurucu Meclisin hazırladığı metin zayıf bir seçmen kütlesinin oyayla yürürlüğe . girecek ve İkinci Cumhuriyetimizin Anayasası bu doğuş zafiyetini ömrü boyunca muhafaza edecektir. Böyle ' gayretlere karşı alınması gereken bazı tedbirlerin bulunduğumuhakkaktır.

Müessese olarak referandumun bir takım faziletler yanında bazı mahzurlar da taşıdığı bir gerçektir. Bunlar, siyasi ilimler okutan okullardı ders kitaplarında birbir sayılmakta, karşılaştırılmakta, hükümlere, neticelere, varılmaktadır. Dünyanın dört bucağında şimdiye kadarki tatbikat da faydalı bilgilerin derlenmesine yol açmıştır. Bunların üzerinde uzun uzun. durmanın bir faydası yoktur. Zira referandum klâsik bir millet iradesine başvurma yoludur, sevaplarıyla kusurlarıyla bilinmedik tarafı kalmamıştır. Bugün çevrilen oyun sadece kusurların sanki Amerika yeniden keşfediliyormuş gibi projektör ışığı altında tutulması, iyi tarafların karanlığa itilmesidir. Halbuki, sosyal her hadisede olduğu gibi bu konuda da bir şalini karara varabilmek için meselenin dört başı mamur şekilde incelenmesi lâzımdır. Yoksa "bir kısım halkımız mağara ve bilerde Taş Devri yaşamaktayken ve bırakınız okuyup yazmayı, türkçeyi konuşamayan bölgelerimiz mevcutken Anayasanın halkoyuna sunulması bir gösterişten ibarettir" diye demagojik feryatlar koparılması meseleye aydınlık getirmez. Aydınlık getiren* bir gerçek bu feryat sahiplerinin, vaktiyle "bir kısım halkımız mağara ve inlerde Taş Devri yaşamaktayken ve bırakınız okuyup yazmayı, türkçeyi konuşamayan bölgelerimiz mevcutken Demokrasi oyunu bir gösterişten ibarettir, siz işinize bakınız Beyfendi" diye Adnan Menderesi diktatörlüğe iteleyen -ideal arkadaşlarıyla aynı şahıslar olduğu gerçeğidir.

27 Mayıs hareketinden sonra bir Anayasanın, referandumdan geçmeksizin Türkiyede meşruiyet ve devamlılık sağlaması imkânsızdır. Anayasanın halkoyu tarafından kabulü, 27 Mayıs hareketinin millet irade since tasvibi mânasına gelecektir ve bu iradenin bu konuda tecellisi için başka bir yol yoktur. Zira seçimler de halkoyunun karşısına b*ir* sistem değil, çeşitli parti ler çıkacaktır ve matlup ile zimmet onların hanelerine kaydedilecektir. Ama Anayasa bir veya bir kaç partinin eseri sayılamaz. Anayasa, doğrudan doğruya 27 Mayıs hareketinin yarattığı bir sistemdir. Onu milletin hangi derecede desteklediğini Madik başında göstermesi bir zaruret, İnkılâp için bir şarttır. Zaten şimdiden başlayan baltalama hareketlerinin gerisinde yer alanlar bu gerçeği mükemmelen bilmektedirler. Üstelik, Anayasanın pek büyük bir seçmen kütlesinin tasvibini kazanacağından emin olmanın endişesi içindedirler. Zira böylece, istismar edebilecekleri bir konu ellerinden kaçmış olacaktır. Hem de, ebediyen..

Bir Anayasa, ilk defa olarak Türkiyede halkoyuna sunulmayacaktır. Referandumda kompleks bir mekanizmanın her dişlisi baklanda millet kanaatinin tek tek belirtilemeyeceği de doğrudur. Ama, iktidarla alakalı seçimlerde seçmenlerin bir partinin bütün umdeleri, prensipleri, programının her maddesi hakkında tek tek fikir söyleme imkânına sahip bulundukları iddia olunabilir mi? Türk milleti, yeni Anayasası kendisine sunulduğunda bunun maddeleri, hattâ metal üzerinde durmayacak, ruhu hakkında görüşünü Evet veya Hayır demek suretiyle ortaya koyacaktır.

Bir yandan Referandum kötülenirken diğer taraftan "mağara ve inlerde yasayan bir kısım halkımız,ve bırakmış okuyup yazmayı, türkçeyi konuşamayan bölgelerimiz sakinleri" nezdinde bir sapık propagandanın işletilmekte olduğu pek çok kimsenin malûmudur. Anayasanın yapıcıları komünist, mason veya dinsiz gösterilerek metnin şeytaniyeti ileri sürülmekte ve iş "buna oy veren kâfir olur" fetvasına kadar götiirülmektedir.

Bu gayretlerin, tesiri kati bir netice vereceğini sanmak için memleketi ve milleti biç tanımamak lâzımdır. Anayasa halkoyuna sunulduğunda beklenilenin de üstünde tasvip oyu sağlayacak, metin kabul edilecektir. Ancak, menfi istikametteki çalışmalar karşısında el kol bağlı oturmakta fazla bir fazilet yoktur. Şu anda hepimizin müşterek gayreti Referanduma mümkün nisbetinde iştirak temin etmek olmalıdır. Bazı kimselerin sandıklarının aksine Haziran sonu veya Temmuz başı Türkiyede seçim bakımından bir Handikap değildir. Maddî imkânsızlıkların ortadan kalktığı -yol kapanması gibi..- her mevsimde Türk köylüsü, eğer bir iş görebileceğine inandırılabilirse sandık başına koşmaktan kaçınmaz. Bilâkis, bunu bir zevkli görev bilir. Bütün mesele, ona bu inancın verilebilmesidir. Bunu yapacak olan da, başta İktidar, siyasî partiler ve memleketin aydınlandır. Kesif, ama alâka çekici -uyutucu değilbir radyo kampanyası dâvaya çok şey kazandıracaktır. Bu işin, insan ruhunun inceliklerim bilen bir ele tevdii ve Allak rızası için "nutuk - marş - şiir" üçlüsüne artık başvurulmaması bir zarurettir. Bunun yanında Üniversite gençliğinin memleketi tarama imkânlarının yaratılması, bu yolda bütün sağlam kuvvetlerin seferber edilmesi, politikacısının ve vazifesini müdrik vatandaşın köye kadar elele gidip dâvayı köylüye anlatması, vatan yılanım orada boğması sonsuz faydalar sağlayacaktır.

Görülüyor ki mesele bir defa daha aydında düğümleniyor. Köylüye, her zaman olduğu gibi gene güvenebiliriz. O, sağduyusunu mutlaka kullanacaktır. Yeter ki bunda, ona yardımcı olabilelim.

âda Duruşmaları, muhtemel kararlar karşısında tutum gibi meselelerin de gözden geçirildiği hususunda meşhur "yakın çevreler" haberler yayınlamaktan geri kalmadılar.

Sıtkı Ulayın Başbakanlığa gelip Fahri Özdileki Bakanlar Kurulu toplantısından alıp götürdüğü gün öğleden sonra başlayan toplantı aralıksız saat 17:30'a kadar sürmüştü. Madanoglu, Fikret Kuytak, Sami Küçük ve Suphi Gürsoytrak gibi bazı üyeler seyahatte bulunduklarından toplantıda yoktular. Diğer M.B.K. üyelerinin hemen hepsi hazırdı.

M.B.K. üyeleri, on dakikalık arahazırlamakta olduğu seçmen kütükleri geliyordu. Kütüklerin ne zamana yetişeceği kesin olarak bilinmiyordu.

Tartışmaların en hararetlisi Özdilekle Ulayın Başbakanlıktan ayrılıp Meclise geldikleri zamana rastladı. Hava kararmış, elektrikler yakılmıştı. Toplantıya sivil kıyafetlerle iştirak etmiş Olan M.B.K. üyeleri, kravatlarını gevşetmişler, gömleklerinin yakalarını açmışlardı. İşte bu sırada siyah bir station-wagon Meclisin önünden hızla kalktı ve Çânk'aya İstikametine yöneldi. Otomobilde M.B.K. Sekreterlerinden Albay Sezai Okan bulunmaktaydı. Okan, Köşkte bir hayli kaldı. Döndüğünde saatler 21.20'yi gösteriyordu. Kendisi, Devlet ve Hükümet Başkanıyla görüşmüş, müzakereler konusunda izahat vermiş ve Başkanın fikirlerini Öğrenmişti.

M.B.K. üyeleri ve Başkan Gürsel Çankaya Köşkünde

Menzil-i maksuda doğru

dan sonra saat18:40'da başlayan toplantılarına gece yarısına kadar devam ettiler. Yemeklerini Meclisin içinde yiyen İhtilalin öncüleri, bu derece önemli konular tartışılırken bütün arkadaşlarının toplantıya katılmasını arzuladıklarından, seyahattekilere telgraf çekerek, hiç değilse ertesi gün yapılacak toplantıya katılmaları için başkentte bulunmalarını rica ettiler.

M.B.K. üyelerinin büyük bir kısmı Referandumun Temmuz ayı içinde yapılmasını arzuluyordu. Ancak bunun bazı şartları mevruttu. Şartların başında Yüksek Seçimi Kurulunun

M.B.K. toplantısını üyeler gruplar halinde terkettiler. İlk çıkanlar arasında Ahmet Yıldız, Kadri Kaplan ve Kâmil Karavelioğlu vardı. Salondan en **son** Sezai Okan ayrıldı Meclisin döner kapısından en son çıkan da gene Sezai **Okan** oldu.

Kapalı kutu

Refarandum tarihinin teşbitiyle ilgili eri Önemli müşkül, muhakkak bir an evvel tamamlamasıdır. Kurul oldukça zorlu bir çalışma devresine girmiş, Recai Seçkinin başkanlığında her *gün* toplanarak çalışmalarını hızlandırmıştır. M.B.K. nin -Ulayın tabiriyle-, "samimî sohbet"i sırasında Yargıtay binasında Yüksek Seçim Kurulu toplantıya başlamak üzereydi.

Ne hikmettir bilinmez, Kurul, çalışmaların ne merkezde olduğunu, ne kadar ilerlendiğini, nereye gelindiğini gizli tutuyor, bu hususta kimseyi tek kelime çıtlatmıyordu. Kurul üyeleri Yargıtay binasının kapısından girince hemen göze çarpan kara tahtaki, Yüksek Seçim Kurulunun, işlerini tanın sağ tarafına yapıştırılmış bir tamimden sonra, Allah bilir, bu konularda konuşmak şöyle dursun, düşünmekten bile vazgeçmişlerdi. Tamimin altında Başkan Seçkin imzası bulunuyor ve çalışmalar hususunda sorulacak sorulara tek kelime bile cevâp verilmemesi ihtar ediliyordu, İşin güzel tarafı. Kurul Başkanı Seçkin de duvar kesilmişti.

Cuma günü saat 16'da başlayan oplantıya Seçkin, tam zamanında geldi. Daha evvel Basın - Yayın bakanlığına gitmiş ve seçimde Radyonun faaliyetiyle ilgili bilgilet almıştı.

Kulağa Küpe

Harfler ve ötesi

Bütün dünya gazetelerinde bir tek haber: K ile K buluştu. Hayırlısı!

Hani, biz Türkler yanyana iki K'nın kaka diye okunduğunu biliriz de»

Tetkiklerini bitirerek dönen Yüksek Seçim Kurulu Başkanı, derhal toplantıya girdi. Kendisini bekleyen basın mensuplarının yanından asık suratla *geçti.* Sorulan suallerin hiç birine cevap vermedi. Biraz sıkıştırılınca da:

"— Şimdilik bir şey söyleyemem" dedi.

Seçkin, Yargıtayın dış tapısında kaybolduğunda saatler 14.05'i gösteriyordu.

Temmuz - Ağustos

M.B.K. nin, bitirdiğimiz hafta cumartesi günü saat 9.30'da yaptığı toplantıdaki yeni "samimi sohbet"i, öğleden sonra da devam etti. Öğleden evvelki toplantıyı ilk terkeden Yarbay Yıldız oldu. Yıldız, yorgun görünüyordu. Sabahleyin alelacele giyindiği belliydi. Gri elbisesinin içindeki gömleği, mûtadı hilafına, kolalı değildi. Üstelik Yıldız, papyon da takmamıştı. Yıldıza göre toplantıda, Referandum üzerine konuşulmuştu. Gelgelelim Yarbay, Referandum tarihi üzerinde bir karar verilmediğini belirtti. Üstelik herşey, seçmen kütüklerinin bitirilmesine bağlıydı.

Binbaşı Özgüneşe gelince, onun toplantı hakkındaki fikirleri **daha da** enteresandı. Genel' konular şöylece bir gözden geçirilmişti. Bu arada Referandum üzerinde de durulmuştu. Ama tabii işler, gene varış seçmen kütüklerinin bitirilmesine dayanıyordu.

Doğrusu istenirse, **M.B.K.** Üyelerinden ikisinin de söylediklerinde hakikat payı vardı. Toplantıda üzerinde durulan, Referandumdu. Referandumun Temmuz ortalarında yapılmasını isteyenler de mevcuttu biraz daha geciktirilmesini isteyenler de... Seçmen kütüklerinin tanziminin Temmuz başında bitirilebileceği, haftanın başında her ne kadar söylenmişse de bunun imkânsız olduğu Yüksek Secim Kurulu tarafından M.B.K. üyelerine bildirilmişti.

Hal beyle olunca, Anayasanın halk oyuna sunulması, kendiliğinden Temmuz ortalarına kalıyordu. Tarih olarak, Temmuzun üçüncü pazarı oldukça uygundu. Ancak, ayın 16 sına rastlıyan bu pazarı "çocuğun adı" olarak şimdiden tesbit etmek elbette ki müşkül olacaktı. M.B.K. üyeleri, istimin arkadan gelmesine taraftar görünmüyordu. Zira tarih tesbit edilir, kütüklerin tanzimi gecikir ve yetiştirilmek gibi bir mecburiyet ortaya konulursa, seçmen kütüklerinde aceleyle büyük hatalar işlenebilirdi.

Bir başka düşünce, Referandumun daha geciktirilmesi fikri oldu. Fikrin savunucusu olan grup, gerekçe olarak hatasızlık prensibini öne sürüyordu. "Samimi sohbet" bu konuda oldukça koyulaştı. Koyulaştı ama, bir karara varılamadı. Referandum, Yassıadada hükmün tefhiminden sonra yapılsa daha iyi olmaz mıydı? Ya, hükümler seçimler arasında ne kadar müddet bırakılmalıydı? O arada memleketteki hava ne olacaktı? Sonra, infaz meselesi? Komite, öğleden sonra tekrar toplanmak üzere saat 13.45'de dağıldı, öğleden sonra yapılacak toplantıya belki seyahatten dönenler de katılır, böylece yeni fikirler ortaya çıkabilirdi. Ancak toplantıya, başkente hala dönmemiş olan General Mudanoğlu tabiatiyle katılamıyacaktı. Komite üyelerinden pek çoğu yemeklerini Mecliste yediler. Bunların başında Ulay ve Okan geliyordu. Hele General Ulay bugünlerde M.B.K. toplantılarının gediklisi olmuştu.

Bir küçük fantezi..

Referandum üzerinde bu tartışmalar devam ederken, kısa da olsa, genel seçimler üzerinde de duruldu. Anayasa halkoyuna sunulduktan ne kadar sonra seçimlere gidilecekti? Aradaki mesafe ne kadar olmalıydı? Bu mesafe, partilerin propagandalarına kâfi gelecek miydi? .

İşte bu meseleler M.B.K. Üyelerini bir parça oyaladı. Siyasî partilerin durumu "samimi sohbet"te oldukça enteresan tartışmalara yol açtı. Bazı üyeler siyasi faaliyetin tam olarak serbest bırakılmasına ve bunun bir an evvel tahakkukuna taraftardılar. Böylece partiler daha rahat hareket etme imkanını bulabileceklerdi. Bazı üyelerse, bu fikrin tam karşısındaydılar. Siyasî parti fobisi kendilerini oldukça rahatsız ediyordu. Öyle ya, siyasi faaliyetlere birazcık izin verilmesi bile memlekette bir yığın meselenin dogmasına sebep olmuştu! Bundan dolayı siyasi faaliyete, mümkün mertebe geç izin verilmeli, bu arada M.B.K. sivil idarenin politik düşüncelerle el atamıyacağı meseleler üzerinde rahatça çalışmalıydı!

Seçimlerin Ekim ayından önce yapılması biraz güç görünüyordu. Yüksek Seçim Kurulu hazırlıkların tamamlanamıyacağı endişesindeydi. Zi ra hazırlanan Seçim Kanununda bazı noktalar, teknik yetersizlikler dolar

Sıtkı Ulay
Acele işe...

Fahri Özdilek
Herşey normal

Bir Mülakat

İşte, Müstenkifi bu!..

Anayasanın Kurucu Mecliste müzakeresi sırasında sadece iki akıllı müstenkif oy kullanmış bulunuyor. Bu okullardan ***biri*** *bir "Meçhul Şöhretidir. Öteki bir "Malûm Şöhret"tir: İkincinin adı* ***Orhan*** *Köprülüdür. Bu aatın Anayasa gibi böylesine önemli* ***bir*** *memleket meselesinde oyunu hangi ölçülerle kullandığınım kendi ağzından hikâyesini bulacaksınız.* ***Orhan*** *Köprülü öylesine "dalgada"dır ki Anayasaya müstenkif oy kullananların adedini dahi* bilmektedir ve *daha dört akıllının kendisine katıldığını sanmaktadır.*

Bir insan ya ciddi olarak bazı fikirlere muhalif olur ve muhalif kalır. Yahut fikrini, çıkar, Meclis kürsüsünde ***savunur, ya*** *tatmin olur, ya tatmin olmaz. Bir C.H.P. li olan, fakat Devlet Başkanının kontenjanından Temsilciler Meclisine sızan Orhan Köprülünün Anayasaya müstenkif kalma sebepleri Türk Milletinin bu Anayasayı mıutlaka kabulü lüzu muzun en mükemmel delilini teşkil etmektedir.*

Böylece Orhan Köprülü hayatinin pek faydalı işini görmüş bulunmaktadır.

"Biliyorsunuz, Anayasa tasarısının Temsilciler Mec- **lisindeki ikinci müzâkereyi** müteakip açık **Oya konulusunda Anayasa tasarısına müstenkif oy veren beş temsilciden bîri de bendim. Anayasa tasarısının Temsilciler Meclisinden ilk çıkan şeklinde, işari veya açık olarak yapılan oylamalarda birçok maddelere kırmızı rey kullanmıştım. Bunun tabii neticesi olarak ta, Anayasa tasarısının Temsilciler Meclisinde yapılan oylamasında çekimser kalmıştım. Daha sonra Milli Birlik Komitesine giden metin Üzerinde yapılan değişiklikler ve neticede teşkil edilen Kurucu Meclis Karma Komisyonunun Kurucu Meclis Umumi Heyetine getirir onbeş maddeden altı tanesine işarı olarak yapılan oylamalarda muhalif kalmıştım Bu suretle, Anayasa tasarısının bütünü itibariyle. 25 İlâ 30 kadar maddeye muhalif rey kullanmış oluyordum.**

Orhan Köprülü

"Bir taraftan memleketin bir an evvel referanduma ve bunun neticesinde yapılacak genel seçimlere gitmesine olan kati zaruret, diğer taraftan yukarıda izah ettiğim muhalif reylerim beni ikisinin arası bir yol olan çekimser oy kullanmağa sevketmiştir.

"Muhalif kaldığım maddelerin hangileri okluğunu borada ayrı ayrı belirtmeği, memleketin menfaat leri bakımından, .uygun görmemekteyim.

"Normal bir bir devre olsaydı, o takdirde, yukarıda da belirttiğim gibi, birçok maddelerine Muhalif rey vermemin tabii bir neticeni olarak Anayasa tasarısının bütününe de kırmızı, rey kullanabilirdim. Lakin Anayasanın referandumda müsbet rey almasında memleket bakımından birçok büyük faydaların mevcudiyetini dikkate alarak. Anayasa tasarısının bütününe yetti rey kullandım."

yısıyla hayli karanlık kalmıştı. Bunlardan biri, Kurulu oldukça üzdü. Seçim pusulalarının filigranlı olması, yâni "Yüksek Seçim Kurulu" yazısının, seçim pusulası ışığa tutulduğunda meydana çıkması lüzumlu görülüyordu. Gaye, bunların taklit edilmesinin önüne geçmekti. Seçim Komisyonunun bu dahiyane fikri, Kurucu Meclisce de kabul edilmiş ve kanun bu şekilde çıkmıştı, Gelgelelim bu tip kâğıtları basacak teknik imkana sahip matbaa Türkiyede mevcut değildi. Pusulaların ve zarfların dışarıda bastırılması gerekiyordu.

Kurul, dışarıda böyle bir firma aramağa başladı. Fiyat meseleleri ve işin ivediliği, zorluklar doğuruyordu. Anlaşma bir türlü mümkün olmamaktaydı. Az daha, kanunun bu kısmının değiştirilmesi 'yoluna gidilecek ve bir tadil tasarısı hazırlanacaktı. Nihayet Paris'te, istenilen evsafta bir firma, bulundu ve anlaşmaya varıldı, Firma arzulanan miktarda pusula ve zarfı, arzulanan zamanda teslime söz verdi.

Bir başka hikaye

Yüksek Seçim Kurulunun seçimlerle ilgili bir başka hikâyesi, aldığı 39 numaralı kararla başladı. Karar. merkez ilçe teşkilatlan bulunmıyan partilerin, teşkilât eksikliği yüzünden o ilde seçime iştiraklerinin mümkün olamıyacağı seklindeydi. Kararda bir fevkalâdelik yoktu. Gelgellim Kızıloğlunun İçişleri Bakanlığı. ocak ve bucak teşkilâtlarının lağvı sırasında merkez ilçe teşkilâtlarının da faaliyetini menetmiş. yeni kurulan partiler bu yüzden merkez ilçe teşkilâtlarım kurmak lüzumunu hissetmemişlerdi. Karar bunun tam aksiydi. Yüksek Seçim Kurtluyla İçişleri bakanlığı bundan ötürü karşıkarşıya

kaldılar. Anlaşılan, talihsiz Bakan Zeytinoğlu, gene bir pürüzün içinden.' çıkmak için bugünlerde hayli terliyecektir. Zira bu konularda Yüksek Seçim Kuruluna tam yetki tanınmıştır..

Politikacılar

Minyatür adamın serüvenleri

"Kimseye çatmak niyetinde değiliz. Diğer siyasi partilerle münasebetlerimiz sevgi ve saygı esasına dayanır. Artık sen ben kavgasını bırakalım."

Eğer yukarıdaki incileri gözlerini kapıyarak savuran minyatür adam, Y.T.P. nin Genel İdare Kurulu üyesi ve istanbul İl Başkanı F. K. Gökay olmasaydı, hiç kimse şaşmıyacak, can-u gönülden alkış tutacaktı. Fevkalâde keyiflendirici basın toplantısına davet edilmiş olan gazeteciler hemen suali yapıştırdılar: İyi hoş ama, böyle parlak bir beyanatla Gökay, C.H.P. ye sözümona duman attıran Genel Başkanıyla tenakuza düşmüyor muydu? Sıfat hamalı Gökay kaş yapayım derken göz çıkardı ve dehşetli bir pot daha kırdı:

"— İnsanlar bazı alışkanlıkların tesiri altındadırlar"

Fakat Allahtan. çabuk toparlandı:

"— Ankarada Alican ile görüştüm. Bana, 'müdafaa-i nefis halindeyim' dedi."

Halbuki, kır saçlı Alicana herhangi mesul bir C.H.P. linin çattığını ne işiten kulak, ne de gören göz vardı. Mesul C.H.P. liler Y.T.P. nin liderine de dehşetengiz başyazarına da boş veriyorlar, onları da zaten bu deli ediyordu. Aslında Alicanın yaptığı iptidaî bir kurnazlıktan ibaretti: Veryansın ederek peşinde dolaştığı eski D.P. nin fanatik artıklarına Y.T.P. nin C.H.P. ye karşı olduğunu göstermek istiyordu.

Nihayet Gökay, Genel Başkanını kendi vicdanında beraat ettirdi:

"— Müdafaa-i nefis meşrudur."

Toplantı haberi, gazetelere, Göyakın, Y.T.P. İstanbul İl Merkezinin açılışı münasebetiyle geçtiğimiz haftanın ilk günü saat 14.30 da bir basın toplantısı yapacağı şeklinde uçurulmuştu. Halbuki, Y.T.P. nin Galata, Mumhane Caddesindeki 19 numaralı Deniz Hanın üçüncü katındaki gösterişli İl Merkezinin çoktan açılmış olduğu biliniyordu. Hattâ Y.T.P. İstanbul İl Gençlik Kolu Başkanı yaşlı Sadık Göksu orada Gökaydan on gün önce bir başka basın toplantısı düzenlemişti. Neyse ki açılış, öyle Gökayın şanına yaraşan kurdelâlı - makaslı cinsinden elmadı da herkes Minyatür Adamın ağabeysi Menderesin eteği altında nutuk attığı günleri hatırlamadı.

Fahrettin K. Gökay basın toplantısında
Yolculuk var! Mizah sütunlarına

İstanbulda Kaplumbağa süratiyle gelişen Y.T.P., kendine henüz bir İl Merkezi kurabilmiştir. Halbuki İl İdare Kurulunun gürültülü şekilde ilân edildiği kuruluş tarihi 16 Marttır! Gene aynı müddet zarfında İl İdare Kurulu, rakibi A.P.nin onbirine karşı sadece altı ilçe teşkilâtı kurabilmiştir. İl İdare Kurulunun lokali, bazı bakımlardan fazlasıyla enteresandır. Galata Yolcu Salonunun tam karşısındaki Deniz Hanın yedi odası bulunan üçüncü katını tamamen işgal etmektedir. Kırmızı zemin üzerine beyaz yazılarla hazırlanmış levhası tek kelimeyle haşmetlidir. Y.T.P. idarecileri, .gösterişli bir İl Merkezinin büyük tesirler yapacağına inanmaktadırlar! Ne var ki, kafası biraz çalışan kimseler için durum hayli komiktir. Zira İl Merkezi Y.T.P. nin İstanbulda mevcut bütün sempatizanlarının mübalâğasız iki - üç mislini alacak kadar geniştir. Tafraturuş Y.T.P. liler İl Merkezleri için Deniz Hanın sahibi Şarklı aydın Ord. Prof. Dr. Ali Fuat Başgile ayda 2700 lira ödeyeceklerdir. Esasen mânevi lider Başgilin, dünyalık işlerinde paravana olarak kullandığı Kürkçü Hanın eski Odacıbaşı ama üç aylığı peşin yatırmışlardır. Deniz Han, emekli anayasacının, fazla bedelle istimlâk edilmesi için düşük Koraltana o yüz kızartıcı mektubu yazdığı binadır.

Tevazu fıkarası

Gazeteciler gösterişli İl Merkezine geldikleri zaman her kademeden birçok Y.T.P. li ile karşılaştılar. Bil-

Hapishanede 2 Gazeteci

İhsan Ada

Aziz Nesin

Aziz Nesin ile İhsan Ada, İstanbulda Balmumcu garnizonunda tutuklu bulunuyorlar. Suçları, komünizm propagandası yapmak. Bugüne kadar açıklananlardan öğrenildiğine göre Aziz Nesinin Tanin gazetesinde yayınlanan yazdan ilim adamlarından müteşekkil bir heyete tetkik ettirilmiş ve heyet bunların bolşevik edebiyatından örnekler olduğu kanaatine varmıştır. Bunun üzerine yazar ve onların yayınlanmasından sorumlu Yazı İşleri Müdürü İhsan Ada nezaret altına alınmışlardır." Heyetin raporu yayınlanmamış, heyeti teşkil edenlerin isimleri bildirilmemiştir.

Aziz Nesin ve İhsan Ada, Tanin gazetesinde yayınladıkları o yazıların haricinde bir faaliyette bulunmuşlar mıdır, bilmiyoruz. Ama suçları o yazıların yayınlanmasından ibaretse, bunun bir fikir suçu olduğunu kabul etmek zarureti vardır. Fikir suçu, şüphesiz sevimli bir tâbir değildir. Realitelerden uzak, plâtonik düşünüldüğü takdirde İnsanlara her arzuladıklarını söyleme haklanın verilmesini istememek imkânsızdır. Ama bizim memleketimizin ve bizim cemiyetimizin ban hususiyetleri bunu mümkün kılmamaktadır. Tıpkı, pek çok gerçek Demokraside olduğu gibi... Aşırı sağ ve aşırı sol partilerin kurulması yasakken, bunların fikir platformlarını teşkil eden edebiyatlara fikir hürriyeti adı altında müsaade edilmesini istemek abes teşkil eder. Elbette ki böyle bir kayıt güçlükler doğurmaktadır. Mubahın nerede bitip yasağın nerede başladığım kestirmek kolay olmadığından kâh lüzumsuz can yakmalar, kâh maksatlı demagojiler ortaya çıkmakta iki bölge arasındaki hudutta karışıklıklar doğmaktadır. Gene de bunu, şartların zaruri bir neticesi saymak kabildir.

Kabil olmayan, eğer Aziz Nesin ile İhsan Adanın suçları sadece Tanin gazetesinde yayınladıkları yazılana, iki fikir adamının sütunlarda, herkesin gözü önünde giriştikleri bir faaliyetten dolayı mevkuf tutulmalarını tasvip etmektir. Haklarında takibat yapılmasın mı? Yapılsın. Mahkemeye verilmesinler mi ? Verilsinler. Suçlu bulunurlarsa ceza görmesinler mi? Görsünler. Ama» cezalan adaletin bütün kademelerinden geçtikten sonra.. Zira. mubah ile yasağı, fikir suçlarında mahkemelerin bile kılıkılına ayırmaları ta kadar müşkülken bunu biz, kendi gizli ölçülerimizle yapmaya kalkışırsak pire için yorgan yakarız. Böyle bir endişe, en masum, ama cemiyet için söylenmesi elzem fikirlerin söylenmesini mutlaka zorlaştırır. Hattâ, imkânsız kılar. Hükümden önce tevkif, nezaret altına alınma fikir suçlarında asla bahis konusu olmamalıdır. Zira bunlarda yanılmış olma ihtimali o kadar fazladır ki..

Aziz Nesin ve İhsan Ada Tanin gazetesinde yayınladıkları yazılardan başka bir komünist faaliyetin sanıkları değillerse derhal tahliye edilmeliler ve haklarındaki tahkikat öyle devam ettirilmelidir. Tek, bunun yanında başka marifetlerin mesulleriyse birer fikir adamı olarak değil, âdi birer ajan olarak, nezaret altına alındıkları açıklanmalıdır ki demokratik cemiyetlerde sadece fikir adamlarının hakla bulunan müsamahalardan, âmme vicdanından faydalanma imkânını kaybetsinler. Tahkikatın gizliliği, hiç bir teferruata girişilmeksizin yapılarak böyle bir açıklamayı önleyemez.

hassa aşağı kademeden olanlar, daha önceleri, münfesih D.P. nin ocak, bucak ve ilçe teşkilâtında görülmeğe alışılmış kimselerdi ve simaları hiç te yabana değildi. İl İdare Kurulunun tamamı. Genel İdare Kurulunun da ekseriyeti oradaydılar. Bir grup insan, bir ses makinesinin -tape recorder- etrafına kümelenmiş, orasını burasını kurcalayıp duruyordu. Arz-ı endam eden gazetecilerden de imdat istendi, fakat gene de ses makinesini çalıştırabilecek bir kimse bulunamadı.

Gazeteciler öğrendiler ki, yüksek politikacı pozundan ve şahmından geçilmiyen Gökay, yeni bir itiyad edinmek peşindedir; Sütten ağsı yandığı için, bundan böyle hep ses makinesine konuşacaktır -bir zamanlar irikıyım lider Bölükbaşı da ayni hastalığa tutulmuştu-!

Neticede, tesadüfi bir iki parmak müdahalesi ile ses makinesi çalıştı ve Gökay. konuşmağa başladı. Gökay, İl İdare Kurulu üyelerinden zengin naşir Osman Nebioğlunun hedi-

ye ettiği yeşil çuha kaplı büyük dikdörtgen masanın bas mevkiine yerleşmiş ve tahta koltuğunda adeta kaybolmuştu.. Verdiği demecin hemen hemen yarısında kendinden bahsetti. Rahat bir insan olduğu zannedilen Bakırköy Akü Hastahanesinin eski Sertabibi, herhalde ilk politik konuşmasını yapmakta olduğundan inanılmıyacak derecede heyecanlıydı. Gazeteciler Gökayın mufassal bir otobiyografisini ve gene kendi ağzından methiyesini işitmek saadetine, erdiler! Efendim değerlerini israf etmek bir memleket için zaaftı. Yapım bir siyasi mücadele yapmak lazımdı. Bir adamın yetişmesi kolay mıydı? Mesela bir Fahrettin Kerim kolaylıkla mı meydana gelmişti? Müsaade ederseniz Pah rettin Kerim bir sıra adamı değildi. Değerlerin sarsılması, memleketin manevi ehramım yıkardı...

Y.T.P. li idarecilerin, siyasî istikballeri için F.K.G. ye büyük ümidler bağladıkları anlaşılıyordu. Münfesih D.P. nin Belediye Meclisi Başkan Vekili ve şimdi Y.T.P. İstanbul İl İkinci Başkanı Dr. Hamdi Akça kollarını kavuşturmuş, Gökayın arkasında ayakta dururken, basın toplantısında hazır bulunan bir muhabirin arkadaşının kulağına fısıldadığı tâbirle, "ince berberliğe" devam ediyordu. Gökayın yaptığı en yavan nükteler ve tekerlemeler, Y. T.P. lilerin kahkahadan kırılmalarına kafi geliyordu. Efendim, Gökay siyasi bayatta aktif rol almağa niyetli değildi, kafa lâboratuvarını çalıştırmağa niyetliydi ama, bakmıştı ki memlekette korkunç bir nemelazımcılık hüküm sürüyor, derhal kollan sıvayarak mücadeleye başlamıştı!

Boşa çıkan ümitler

Minyatür Adamın kanım beynine sıçratan sualler, İsviçredeki ikametini uzatmasıyla -takriben üç ay sürmüştür- alakalı bulunanlar oldu. Bunlar sokak dedikoduları ve tezvirleriydi. Bunları yazanların yeri Bakırköy Akıl Hastahanesiydi! Gelmiyecek olsa, başında dönmezdi. Vatanın her karış toprağı onun için mukaddesti. Vatanı için doğmuş, onun için ölecekti. Ne derlerse desinler mal meydandaydı. Halbuki o İs viçrede memleket menfaatleri uğrunda ne faaliyetler göstermişti! Kendini propaganda etmemek için söylemiyecek, geçecekti!

Gazetecilerin ısrarına rağmen Gökay, tatminkar bir karıdık veremedi. Hele bir gazetecinin, orada, Turgut Bayarla ortak olarak iş çevirdiği söylentisinden bahsetmesi, Gökayı çılgına çevirdi.

Gökayın, Yassıadadan yakayı kurtarır kurtarman soluğu İsviçrede alması da, avdeti da doğrusu pek eğlenceli olmuştur. Nasılsa Dışişleri bakanlığından bir diplomatik pasaport koparmıştı ama, İçişleri bakanlığından alınması gereken çıkış müsaadesi yoktu. Bu yüzden, ancak samanın İçişleri' Bakanı Muharrem İhsan Kızıloğlunun şahsi kefaleti üzerine, kendisiyle eşinin İsviçre Bava Yolları uçağına adım atmalarına müsaade edilmiştir.

Avdeti daha başka bir alemdir! Gökay, Y.T.P. İl İdare Kuruluna an aşağı beş defa, döneceği günü ve saati bildirmiş, gazeteciler Yeşilköy Hava Alanına taşınmışlar, fakat hiçbirinde da Gökay vaadini tutmamıştır. Biçare Akça, gazetecilere karşı bir daha mahçup olmamak için son defasında artık gazetecilere haber vermemiş, ne var ki o zaman da Gökay çıkagelmiştir!

İsviçredeyken, gazetelere kendi hakkında bizzat hazırladığı itibar görmiyen bültenleri "neşri ricasıyla" göndermekten geri' kalmıyan Gökay, son Ankara seyahatine çıkmadan önce, Orgeneral Cemal Gürselle görüşmeğe gideceğini muhabirlere bildirmişse de, kimse kendisini ciddiye almadığından haber gazetelerde intişar etmemiştir.

Basın toplantısında Gökayın İstanbul Vali ve Belediye Başkanlığı sırasındaki İkbal çağının hayali ile mest halde bulunduğunu gayet iyi bilen bir muhabirin Gökaya, Fethin SOS. Yıldönümü olan gün gözlerin hep kendisini aradığını söylemesi üzerine:

Pabuç Pahalanınca ...

Kasım Gülek hakkında, marifetlerinin neticesi olarak şiddetli bir hava doğup ta üstadın üzerine haklı oklar yağmaya başlayınca "sosyal gazete"si hışımla doğruldu ve bir sütun açtı. Sütunun başlığı şu: "EVET! Artık Konuşacağız!"

Herkes, merakla bekledi.. Bakalım, Taninin anlatacak neleri vardı? Sonra, ne denmek, istendiğini hiç kimsenin anlayamadığı, dokuz meşhullü bir muadeleye benzeyen bir kafi yazı çıktı. Nihayet "EVET! Artık Konuşacağız!" başlığım taşıyan sütunun son yazısı da şu satarlarla bağlandı:

"İl İdare Kurulunda raporun hazırlanmasını teklif eden İl Başkanıdır. Bu İl Başkanı, Genel Başkanımıza ailece intisap etmiştir. Kendisi hakkında bir şey söylemiyeceğiz.

İl Başkanından sonra gelen ve gazetelere beyanatta bulunan yetkili üye hakkında ise, söyleyecek çok şey var. Mensup olduğu eski partisindeki faaliyetinden, aramıza geldikten sonraki marifetlerinden ve daha birçok hallerinde uzun boylu bahsetmek mümkün. Ama değmez! Diğer bazı üyeler hakkında da yazacak şey çok... Bunlar da değmez.

Şimdilik bu kadar..."

Ayol üstad, bu sütuna "EVET! Artık Konuşacağız!" değil, "HAYIR! konuşacak şeyimiz yok!" başlığı konulur.

EVET! Artık Konuşacağız!
Meselenin iç yüzü!

Tanindeki fıkranın başlığı
Sap derken saman diyenler

"— Tabii, tabii, unutuluruz. Aaah, içim parçalandı bugün! Neydi o benim tertiplediğim 500. Fetih Yıldönümü! Onu bir daha kimse yapamaz!" diyen Gökay, ne derece mütevazi bir kimse olduğunu bir kere daha ortaya koydu!

Düşük D.P. İktidarı, Gökayın vazifesine ceffelkalem son vermemiş, iki ay izinli olduğunu bildirerek efkârı umumiyeyi hazırlamak yolunu tercih etmişti. 1957 seçimlerinin arefesi olan o günlerde, mutemet idarecilerinden Kemal Hadımlıyı İs-, tanbul Vali ve Belediye Başkan Vekilliği koltuğuna vekâleten oturtmuştu. Gökay Ankaradayken, İstanbulda, kendisinin tekrar eski görevine getirildiği rivayeti çıkınca, gazeteciler tipik partizan Hadımlıdan izahat istemişlerdi. Hadımlının verdiği cevap şu olmuştu:

"— Eğer böyle bir söylenti doğru olsaydı, Gökay çoktan bir jet uçağına atlar, İstanbula gelirdi" '

Fakat bir talihsizlik, kendisinden bahsettirme hastası Gökayın, dolayısıyla Y.T.P. lilerin, ertesi günkü gazetelerde bulmağı ümid ettikleri itibarı gölgeledi." Gökay şöyle demişti:

"— Y.T.P., adı üstünde yepyeni bir zihniyeti ve anlayışı temsil etmektedir. Y.T.P., sinesinde taptaze, zedelenmemiş ve zinde unsurları toplamıştır!? .

Halbuki ertesi günkü gazetelerde, geniş çevresi ye prestiji olduğu vehmedilen Gökayın toplantısından çok fazla itibar gören haber şuydu:

"Y.T.P. İslâhiye İlçe İkinci Başkanı ve üç İdare Kurulu üyesi ile Çeşme Üçe İkinci Başkanı ve bir İdare Kurulu üyesi tevkif edilmişlerdir."

Haftanın sonunda ise bir çok ciddi İstanbul gazetesi, bundan böyle

Gökay konuşuyor
Başından büyük işler

F.K.G. yi mizah sütunlarının **nazik** ellerine havale etme kararını almışlardı. D.P. iktidarı pek çok şey **gibi F.K.G. nin** de balını almış, posasım Y.T.P. ye **bırakmıştı.**

Vay benim köse sakalım..

Geçen haftanın ortalarında bir gün, **başkenti** sıcaklar iyiden iyiye sardığı sıralarda, A.P. **nin** Necatibey caddesindeki Genel Merkezinde bir adam, kolalı gömleğine sıkısıkıya yapıştırdığı kırmızı kravatım azıcık olsun gevşetmemeni rahatsızlığı **içinde** gülümsiyerek, karşısındaki **genç** adama bazı şeyler anlatıyordu. Salonun köşesindeki büyük vantilatör işlemediğinden içerisi hamamı andırıyordu. Buna rağmen, A.P. nin C.H.P. ye kakıtlı Genel Sekreteri EMİNSU'cu Albay Şinasi Osma istifini bozmuyor, Genel Sekreter gibi hareket etmenin zorluğunu ensesinden sırtına doğru sızan terden anlıyordu. Anlattığı hikâye eğlenceliydi. A.P. Genel Sekreteri, Genel Merkezin çıkardığı bildiri yüzünden 19 A.P. mensubunun ifadelerinin alınmasıyla ilgili olayı -kendine göre- naklediyordu.

Efendim, A.P. bir bildiri yayınlamıştı. Bildiri, Ankarada yayınlanan bir gazete tarafından alınmış ve hiç ilgisi olmadığı halde, A.P. Temsilciler Meclisini solculukla itham ediyor diye manşet çıkarılmıştı. 'Bu İşte partilerinin bir nebzecik olsun kabahati yoktu. Mesele feraset meselesi, bilgi meselesiydi. Sorguya çekilecek, suçlandırılacak olan aslında o gazeteydi. Masum bildirileri her zamanki gibi, tahrif edilmiş, başlarına bu iş açılmıştı! Esasen Basın, partileri hakkında devamlı yalan yazmaktaydı! Bunu yeni bir bildiriyle umumi efkâra açıklıyacaklardı.

Öncü gazetesinin yayım ihbar telâkki edilmiş, Osma ve 18 arkadaşının sorguya çekilmelerine sebep olmuştu: Bizzat Ankara Savcısı tarafından yapılan sorguda A.P. İllerin ifadeleri birbirinin aynıydı: Solculukla itham edilen Temsilciler Meclisi değildi. Şahıslar ve partililerdi.

Hâdisenin bir başka safhası, Öncü gazetesi Yası İşleri Müdürünün ifadesiyle başladı. Erdoğan Tokatlı da Savcılığa celbedilmiş ve ifadesine başvurulmuştu. Tokathnm ifadesi bir hayli enteresandı. Adliye koridorlarına D.P. devrinden pek alışık olan Tokatlı, Savcının odasına girmeden önce, söyliyeceklerini kafasında hazırlamış, üstelik A.P. Yönetim Kuru-

BÜYÜK SÖZLERDEN KÜÇÜK İLHAMLAR

"İŞSİZLİK GEÇİCİDİR"

CAHİT TALAS

lunun ne şekilde ifade verdiğini pekâla kestirmişti. Tokatlı izah etti:

Bildiride milliyetçilik ilkesinin Anayasaya girip girmemesi bahis konusu ediliyordu. Bir yerinde "karşımızdakiler" tabiri kullanılmıştı. Konu tamamen Temsilciler Meclisinin konusuydu ve tartışması orada yapılıyordu. Üstelik M.B.K. nin teklifine rağmen Temsilcilerin çoğunluğuyla Komisyona iade edilmişti. Öyleyse A.P. nin karşısındakiler Temsilcilerdi. Bu yorum üzerine başlığı, bilinen şekilde tanzim etmişti.

Tokatlının ifadesiyle tahkikat tamamlandı. Ama A.P. nin hızlı politikacıları işi yarım bırakmak istemediler. Derhal faaliyete geçtiler ve konuşmağa başladılar. Efendim, gerçi bildiride "karşımızdakiler" sözüyle Temsilciler Meclisi kasdedilmemişti. Ama, işin içinde iş vardı. Temsilciler Meclisinin çoğunluğunun C.H.P. li olduğu belliydi. Öyleyse kastedilen C.H.P. ve C.H.P. lilerdi. Bildiride bu belirtilmek istenmişti. Açıkça söylemektense, böyle nezaket dairesi içinde meseleyi izah, A.P. Yönetim Kurulunca uygun görülmüştü!.. Buna mukabil bazı A.P. liler de Y.T.P. organı saydıkları Öncünün manşetini Alicanların alaturka kurnazlığı olarak gördüler. Böyle bir çamur atarak Y.T.P. A.P. yi kapattıracak ve en tehlikeli rakibinden kurtulacaktı. Y.T.P. için başka gelişme imkanı kalmamıştı ki...

Örfi İdareye sevk

Tahkikat dosyası Savcılıkça tamamlandıktan sonra Örfi İdare Kanununun 6. maddesi gereğince meselenin Örfi İdare Mahkemesine, aksettirilmesi uygun görüldü.

A.P. hakkında açılan tahkikat böylece Örfi İdare Mahkemesine intikal ettirildi. Bayramın hemen arkasından gönderilen dosya uzun müddet Örfi İdare Kumandanlığında kaldı. Dosyanın Ankara Örfi İdare Kumandamnca görülmesi bekleniyordu. Ancak, General Madanoğlu başkenti terkettiginden, dosya ' dürülü halde, Kumandanlıkta bekletildi.

Geçen haftanın sonunda, A.P. ile ilgili tahkikat dosyasının Ankara Savcılığına gönderilmesine ve tahkikatın sivil mahkemece yürütülmesine karar verilmiştir. Gerçi dosya henüz Savcılığa gönderilmemiştir ama, sevkedilecegi muhakkaktır. Örfi İdare Mahkemesi, dâvaya kendilerince bakılmasını mahzurlu görmüştür. Bu mahzurun neden ileri geldiği henüz meçhuldür. Ancak meselenin Üzerinde Ankara Savcılığının dikkatle duracağı sanılmaktadır.

Ümit fakirin ekmeği

Bitirdiğimiz haftanın ortalarında bir gün, **Tuna** caddesinde, şirin bir bahçenin içinde bulunan iki katlı bir binanın alt katındaki sade döşenmiş salonlardan birinde hummalı bir faaliyet dikkati çekmekteydi. Bir **takım** adamlar, uzunca bir. masanın etrafında hararetli hararetli konusu-

Nurettin Ardıçoglu
Akıl boyda değil baştadır

yorlardı. Binanın biricik kanatlı kapısı kapalı bulunduğundan dışarıya pek birşey sızmadı.

C K. M. P. Genel Merkezinde o gün, yaklaşan seçimler ve Referandum ile ilgili müzakereler cereyan etmekteydi. C. K. M. P. ileri gelenleri, Temsilciler Meclisinin tatile girmesinden bilistifade teşkilâta moral aşılamakta fayda mülâhaza etmişler **ve İlk hareket olarak lider Bölükbaşıyı yola çıkarmışlardı.**

Tasavvura göre Bölükbaşı hem can sıkıntısından kurtulmağa çalışacak, hem de teşkilât içinde başgösteren çözülmeleri önlemek için "iktidara geliyoruz" haberini yayacaktı. Plânın tatbikat böyle başladı. C. K. M. P. Genel kurmayı ise bu arada boş durmadı ve bir takım kararlar aldı. Bunların başında Referanduma Evet denilmesini tavsiye geliyordu. Temsilciler Meclisinde Anayasaya müspet oy kullandıktan sonra zaten yapılacak başka bir iş de kalmıyordu, Partide, cereyanın âlemdarlığını aklı en başında C. K. M. P. lilerden Nurettin Ardıçoğlu yapıyordu. Tabii irikıyım lider bu meselede gene o kendine has taktiğini kullanmış ve Anayasanın alkışlar arasında kabulü merasimine iştirakten kaçınmıştı. Böylece ileride, seçim sathı maili içinde nevi şahsına münhasır kombinezonlara girme kapısını kendisi için açık bırakmıştı. Basın mensupları, ister istemez Bölükbaşının son bunu toplantısını ve orada sorulan bir suali hatırladılar. İrikıyım lidere:

"— Anayasaya yeşil oy mu vereceksiniz?" seklinde bir sual sorulmuş ye irikıyım liderden:

"— Orasına rüfailer karışır" mealinde bir cevap alınmıştı.

Nitekim irikıyım liderin fiili, kavline uydu.

Mamafih, Genel Başkanın bu tutumuna rağmen Genel Merkez haftanın sonunda teşkilâtına hitaben yazdığı "Anayasaya Evet denilecektir" tamimiyle son günlerin tek başarıdı hareketini yaptı.

Hayal ve hakikat

Geçen haftanın ortalarında bir gün basın mensupları, C. K. M P. Genel Merkezini ziyaret ederek, nabız yokladılar. Basın mensuplarını orta boylu, saçları azalmış, zayıf yüzlü bir adam karşıladı ve üzüntülü yüzüne iğreti bir tebessüm yerleştirerek:

"— İktidara gidiyoruz. Ufukta kara göründü" dedi.

Muhatabı kendisine hayret dolu nazarlarla baktığı için bir an durakladı ve yeniden söze başlamak için hazırlandı. Fakat tam bu sırada başka biri söze karışarak zayıf adamın konuşmasına meydan bırakmadı. Bu defa konuşmağa başlayan daha uzun boyluydu ve arkadaşından tek farkı, tepesindeki saçların biraz daha seyrekleşmiş olmasıydı. Arkadaşının sözlerini plâk gibi tekrarladı;

"— Evet, doğrudur, iktidar! gidiyoruz."

Sonra, sanki bir sır tevdi etmek istermişçesine esrarengiz bir eda ile muhatabının kulağına eğildi ve:

"— Beni iyi dinleyin, C. H. P. çöküntüye doğru gidiyor. Boyun* kaybediyorlar" diye devam etti

İşte ta sözler, üç adamın sohbet etmekte bulundukları dar holde bir kahkahanın yükselmesine sebep oldu. Gülen, dinleyendi. Nitekim, karşısındaki nikbin adamlara keyifli keyifli baktı ve:

"— Ne diyorsunuz siz, Nurettin bey! Bakıyorum, pek heyecanlısınız... Daha seçimlere epey zaman var ve o güne kadar köprülerin altından çok sular akar!" dedi.

Bu sözler, biri orta, diğeri uzun boylu iki politikacıyı pek açmamış olacak ki, ikisi birden:

'"— Yooo, asıl sis uykudasınız" dediler Ve sonra, sözlerinin etraftan duyulup duyulmadığını anlamak için süratle çevrelerine bakındılar.

O gün basın mensuplarının suallerine muhatap olanlar C. K. M. P. nin ileri politikacıları Ahmet Bilgin ve Nurettin Ardıçoğluydu. Basın Mensupları bu suni iyimserliğin gerisinde başka şeyler olabileceğini anladılar ve hemen haftanın ortasında Polatlıda yapılan bir tevkifat ile ilgili sualler sordular, Polatlı hâdisesine

Ahmet Bilgin
Çantada keklik

Osman Bölükbaşı
Taktik ama ne taktik...

temas edilince C. K. M. P. idarecilerinin gül yüzleri soldu. **Fakat** Genel Sekreter Ahmet Bilgin:

"— Efendim mühim olmayan hâdiseler!" diyerek **söze** başladı ve meselenin izahına girişti.

Ortada, öyle mühimsenecek bir hâdise yoktu! Tutmuş birkaç vatandaş inkılap için ileri geri kelam etmişti. Bu sözleri duyan muarızları da hemen fırsatı ganimet bilip, adamcağızları gammazlamışlardı. Üstelik bunların içindi C. K. M. P. li de öyle fazla değildi.

Bilginin bu izahatı, muhabirler tarafından **pek** tasvip görmedi. Bilgin bunu anlamış olmalı ki isi daha da derinleştirdi ve::

"— Bütün bunlar C. H. P. lilerin başının altından çıkıyor" dedi.

Gazeteciler bu izahatla da yetinmediler ve hemen bir başka lider aramağa koyuldular. Ne var ki o sırada C. K. M. P. içinde bir lider fıkdanı başlamıştı. Nihayet Nurettin Ardıçoglunu yakalıyabildiler. Ardıçoglu da aynı suallere muhatap oldu. Fakat Ardıçoglu, belli ki daha hazırlıklıydı. Hemen ateş püskürmeğe başladı. **İlk** **ö**nce Ulus gazetesine hücum *etti..*

"— Polatlıdaki hâdise hiç de mühim değil" diyerek söze başladı ve:

"— Sâdece C. H. P. nin ve Ulus gazetesinin kasıtlı beyanları bu hâdiseyi büyüttü" diye devam etti.

Ardıçoğluna göre hâdise, iktidara namzet C.K.M.P. yi zayıflatmak için alevlendirilmişti.

Hiddetli lider

Genel Merkezdeki gösterişli iyimserlik havası, Bölükbaşıya turnesinde pek refakat edemedi. İrikıyım lider konuşmalarında hem C.H.P. ye, hem Y.T.P. ye, hem A.P. ye şiddetli çattı. O kadar ki, alfabenin bu fırtınadan kurtulan harfleri o da, yanyanâ bulunmak suretiyle- C.K.M.P. den ibaret kaldı.

Bölükbaşı C.H.P. ye, onunla iktidar yarışında bulunduğu için çatmıyordu. Üstad hayalperestti ama, pek sık hayal sukutuna düştüğünden kendi kendin kaldığında bazı gerçekleri görüyordu. Kim ne derse ve ne yaparsa yapsın, eski partinin iktidara geleceği muhakkaktı. Ama Bölükbaşı, Türkiyenin İkinci Partisi olabilmek için eski D.P. oylarına ihtiyaç hissediyordu ve bunun yolunun C.H. P. ye çatmaktan geçtiğine inanıyordu.

Bölükbaşının Y.T.P. ve A.P. ye çatma sebebi başkaydı. Bunlar da nereden çıkmışlardı? Onlar olmasa, irikıyım lider D.P. oylarının olduğu gibi kendisine akacağı ümidindeydi. O takdirde, iktidar bile bahis konusu olabilecekti. Halbuki yeni misafirler börek tepsisinde iştihası bol liderin payına düşen parçayı bölmekteydiler. C.H.P. yiyeceğini yiyip karnını doyuracaktı. Ama, Bölükbaşı? Lider bu yüzden bir çok konuşmasında, hele hususî sohbetlerinde Alicanına da, Gümüşpalasına da verdi veriştirdi.

Eşlerinin ağzından
GÜNÜN ADAMLARI

Sarperlerin Hikâyesi

Uzun boylu, mavi gözlü zat karşısındaki ahlak çehreli, bir buldog köpeğini andıran adama "Notanızı reddediyorum" dedi. Buldog yüzlü adam muhatabının yüzüne hayretle baktı. Bir dakikalık sükûttan sonra buz gibi bir nezaketle konuştu:

"— Fakat Ekselans, bu kadar mühim bir mevzuda Hükümetinize danışmadan nasıl cevap verebilirsiniz?" Uzun boylu, mavi gözlü zat hemen cevabını yapıştırdı:

"— Bir tek Türk mevcut değildir ki, teklifinizi başka türlü karşılasın:"

Buldog yüzlü adam artan asabiyetine hakim olmağa çalışarak:

"— Sefir hazretleri, bu hayati bir mesele. Hükümetinizin Ur düşündüğü olabilir" diye israr etti. Uzun boylu, mavi gözlü zat tereddüt etmedi:

"— Başka türlü düşünecek bir Hükümet, buraya sefir olarak beni yollamazdı. Notanızı temsil ettiğim Hükümet adına reddediyorum."

Hadise 1945 İlkbaharında cereyan ediyordu. Bas Dışişleri Bakanı Molotof, Türk Büyükelçisi Selim Sarpere bir nota vermişti Rus Hükümeti Boğazlar ve Ardahan ile Kare üzerinde hak iddia ediyordu. Teklifin mahiyetini öğrenir öğrenmek Türk Elçisi cevabını verdi. Hükümetine sormaya dahi lüzum görmeden, Molotofun notasını reddediyordu.

Selim Sarper o anda diplomasi hayatının mühim bir imtihanını vermiş oldu. Aradan 16 sene geçtikten sonra bu olayı bana nakleden Bayan Sarper sözlerini şöyle bitirdi:

"— Zaten Devrin Cumhurbaşkanı İnönü, Selimi Moskovaya gönderirken. 'Sana ateşten bir gömlek giydiriyorum' diye ikaz etmişti."

Hâdiseler Sarperin bu ateşten gömleği, yanmadan, şerefle giymelini bildiğini gösterdi.

Sarperin gençliği
istikbale yelken

Bayan Kamuran Sarper ile Hariciye köşkünün alt kattaki yazı odasında oturuyoruz. Salon kahverengi kadifeli hasır bir takımla döşenmiş, pencerelerde aynı kumaştan perdeler asılı. Duvar koyu renk tahta kaplı, karsı tarafta Ur kaç sıra raf var. Bir köşede stil bir yazı masası duruyor. Arkasında Atatürkün büyük bir portresi asılı. Bir rafın üzerinde, çerçeve içinde İnönünün imzalı kir resmi göze çarpıyor. Duvarlarda yağlı boya tablolar var.

Ev sahibesinin düzgün, *genç* hatlı gözünü kır saçlar çerçeveliyor. Kibar, alımlı bir hanımefendi. Üzerinde yeşil pırıltılı bir yünlü elbise var. Boynuna iki sıra inci takmış, küpeleri ve yüzüğü de incili. Geçmiş günlerden zevkle bahsediyor.

Diplomatın romanı

Sarper tuhaf bir- tesadüfle diplomasi hayatına gene Rusyada, Molotofla arasında geçen münakaşadan tam 17 sene evvel başladı. 1928 de Hariciyeye yeni intisap ettiği sırada Odesaya tâyin olunmuş, bir kaç ay sonra da üçüncü katip olarak Moskovaya gitmişti. 1935 de, bu sefer konsolos olarak tekrar Odesaya döndüler. Fakat Rusyada bu ikinci memuriyetleri Bayan Sarperde hiç te iyi intibalar bırakmadı, İki sene içinde eşi bedenen ve ruhen müthiş yıprandı. Berline naklolundukları zaman kendisini kimse tanıyamadı.

Kâmuran hanım bana o devre ait resimler gösteriyor., Hakikaten Selim beyin tecrit kampından çıkmış gibi bir hali var. 1938 de Ankarada bir sene Şube Müdürlüğü yaptıktan sonra Bükreşe tâyinleri çıktı. Evlerin! boşaltmış, eşyalarıyla yola koyulmuşlardı ki geri çevrildiler. O sırada yeni kurulan Basın - Yayın Umum Müdürlüğünün başına Selim Sarper geçti. Ancak 1944 te Moskova Büyükelçisi olarak bu vazifeyi terkedecekti. 1946 senesini Komada geçirdi ve nihayet 1947 de Newyork'a Birleşmiş Milletlerdeki Türkiye Temsilcisi olarak gitti. Burada on sene kaldı. 1957 de Parise, NATO nezdinde Türkiye Daimi Temsilcisi olarak geçti. 1960 Martında ise Merkeze dönerek, Hariciye Umumi Kâtipliği vazifesine başladı.

Çaylarımızı içerken Bayan Sarperle eski günlere, müşterek hayatlarının başlangıcına dönüyoruz. Kâmuran hanım "Biz evlendiğimiz zaman ailelerimiz 80 küsur senedir birbirlerini tanıyorlardı, hem yakinen.." diyerek söze girişiyor.

Bayan Sarper, babası Fuat Paşayı bir yaşındayken kaybetti. Annesi ise kendi valdesi, bebek kızı ve oğulları ile İstanbula, Haydarpaşaya yerleşti. O sırada Selim beyin babası Esad Rauf bey, Defdardar

ve mutasarrıf olarak Anadolunun muhtelif vilayetlerinde dolaşıyor, her İstanbula gelişinde de ailesi ile, baba dostu Fuat Paşanın ailesini ziyaret etmeği ihmal etmiyordu. Oğlu Selim Amerikan kollejini bitirdikten sonra Tıp Tahsiline Almanyaya gitmişti. Fakat orada fikrini değiştirdi ve Siyasi tümler okudu. İki dost sile bir araya geldikçe Selim beyin Almanyadaki maceraları, düelloları başlıca, konuşma mevzuunu teşkil ediyordu. Selim beyin valdesi oğlunun aldığı kılıç yaralarım, muzipliklerini anlatırken yeni yetişen Kamuran *hanım* da can kulağı ile dinlerdi. Aradan zaman geçti. Haydarpaşada büyük bir yangın oldu. Bir çokları gibi Fuat Paşa ailesinin da evleri yandı. Göztepeye taşındılar. Genç kız Erenköy Lisesine devana ediyordu. Bir gün sınıfta arkadaşlarıyla şakalaşırken, bir muavin kapıyı açtı: "3 Kâmuran Fuad, sizi Müdüriyetten istiyorlar" dedi. Genç kız üzerine çekidüzen verdi, açık kumral saçlarının sol yanağının altından sarkan iri buklesini düzeltti ve dimdik Müdüriyete girdi. Ancak başmuavin, "size bir ziyaretçi var" dedikten sonradır ki bir kösede duran uzun boylu, mavi gözlü gencin farkına vardı. Bir kaç senedir görmemesine rağmen hemen tanıdı: "Selim Ağabey!" Biran evvelki azar işitme korkusunu unutmuş, mutebessim ilerlemişti. Muavin izah etti. Selim bey Almanyadan yeni dönmüştü. Ailesi Fuat Paşalarının adresini yangından sonra kaybetmiş, oğullarını Kâmuran hanımların nerede oturduklarım öğrenmek için mektebe yollamışlardı.

Genç kızı atıldı:

"- — Ben sizi götürürüm." Hocasının dudaklarında hafif bir tebessüm belirdi.

"— Kızım unutmayın, ders saatindeyiz" dedi.

Bir kaç saat sonra evine dönen Kâmuran hanım, kapıda sarışın delikanlıyı buldu. Selim bey daha o zamandan adres bulmakta pak beceriksizdi, evi ancak bulabilmişti! Ama bulduktan sonra bir daha oradan ayrılmadı, iki genç bir hafta sonra nişanlandılar. Evlenmek için bir sene beklemeleri icap etti. Fuat Paşanın hanımı, kızının mektebi bitirmesini istedi. Düğün 1924 Sonbaharında Adanada yapıldı. Gelin, 17, Güvey ise 26 yaşındaydı. Bir müddet gazetecilik yaptıktan sonra Selim bey Hariciye imtihanlarına girdi.

Bayan Sarper evlilik hayatına ışık tutan bir hikâyeyi anlatmadan olamıyor. Yeni nişanlı oldukları sırada Selim bey genç kızı karşısına alıp "Şimdiye kadar başımdan geçenlerin hepsini bilmeni isterim. Bundan sonra da bir hata yapacak olursam, emin ol ki bunu ilk benim ağzımdan duyacak sen olacaksın" demiş. Büyüklerin hayretten açılan gözleri önünde iki genç, delikanlının hatıra defterini okumağa koyulmuşlar. Sarperin, aile hayatında ha samimiyet Ve dürüstlük düsturuna şadık kaldığı eşinin her halinden belli.

Hanımefendi dünyanın dört bir köşesinde geçen hayatlarına ait eğlenceli hikâyeler anlatıyor. Moskovada Büyükelçi olarak bulundukları zaman şahıslarına karşı daima büyük saygı görmüşler. Orada davetlerdi misafir kıymetlerine göre ayrı salonlara alınırlarmış. Düşünün, bu komünist Rusyada yapılıyor! Sınıfsız cemiyette, salonlar olla sınıflı. Türk Elçileri daima baş salona alınırlarmış.

Amerikada bulundukları devre eşinin en verimli seneleri olmuş. Selim Sarper Birleşmiş Milletlerde, muhtelit komisyonlarda, meselâ Siyasi Komisyon, Güvenlik Konseyi, Ekonomi Komisyonunda hem şahsı, hem de memleketi namına çok şerefli vazifeler görmüş. Bayan Sarper "Amerikalılar tuhaftır" diyor, "Selim mühim bir konuşma yaptı mı, tamdık, hattâ hiç tanımadıklarımızdan yüzlerce telefon, telgraf, mektup alırdık."

Uzun zaman hariçte kaldıkları için Sarperler 1960 Martında Türkiyeye dönünce bir hayli şaşırdılar, İlk günlerden sonra Selim bey eşine:

" — Ben bu vazifede uzun zaman kalamam, hiç yerleşme" dedi.

Memlekete hakim olan havayı dışardan da duymuşlardı ama, bu kadarım tahmin imkânsızdı. Uzakta bile olsalar kendi başlarından da manidar bir hadise geçmemiş değildi. İnönü Selim beye imzalı bir resmini vermişti. Sarper de yanında çalıştığı bir Cumhurbaşkanı, saydığı bir insan olarak, onun resmini diğer sevdiklerinin resimleri gibi çalışma veya oturma odasında bulundurmaktan zevk alıyordu. Bunun hiç bir siyasi mânası yoktu, zaten memur olarak Sarper partiye mensup değildi. Üstelik ecnebilerin kıymet ölçüleri bizimkilerden başkaydı. Onlar İnönüyü bir parti adamı olarak tanımıyorlardı. Her gittikleri yerde "İnönü çapında bir adama sahip olmak Türkiye İçin ne büyük şans" dendiğini duymuşlardı.

Cumhurbaşkanı olduğu sırada Celal Bayar, ailesiyle Amerikaya geldi. Sarperler! ziyaret etti. Tabii, İnönünün resmini de gördü. Maiyetinde bulunanlar bunu mühim bir

Sarper eşi ve çocuklarıyla birlikte

Aile albümünden yapraklar

hâdise yaptılar. Hattâ Sarperlerin verdikleri davete gelmeyip, davetiyeleri geri gönderenler bile oldu. Ama şahsen Bayar aldırmadı.

Selim bey dışardan yeni geldiği ve gözlerini siyasi ihtiras karârtmadığı için memleketin gidişatının hangi istikamette olduğunu pek âlâ görüyordu. Nebrunun Ankarayı ziyareti sırasında gitti, devrin Dışişleri Bakanı ile konuştu:

"— Halk ıstırap içinde Hükümete ve onun memurlarına düşman gibi bakıyor. Bu böyle devam edemez" dedi. O da, bunları "Beyfendi"ye anlatmasını tavsiye etti. Sarper onu da yaptı. Fakat aldığı, cevap şu oldu:.

"— Mal ikna edeceğim, Selim bey"

37 Mayıs 1960 sabahı saat 8 de Selim Sarperi alıp Ordu Karargâhına götürdüler. Askeri kuvvetlerle işbirliği yapması isteniyordu. İhtilâlin başında Orgeneral Cemal Gürselin bulunduğum duyunca hafızasında bir hatıra canlandı. Bir iki sene evvel Gürsel Pariste NATO Karargâhını ziyaret etmişti. Onunla konuştuktan sonra Sarper eşine:

"— Bu gün bir Orgeneral ile tanıştım, memleket hesabına gurur duydum" demişti. Silâhlı Kuvvetler Sarperi ilk evvelâ teknisyen olarak kollanmayı düşündü. Birinci Kabine ilan edilirken Dışişleri Bakam olarak Amiral Fahri Korutürkün ismi okunda. Fakat ertesi günü bütün dünyanın tanıdığı ve güvendiği bir isim, Selim Sarperin ismi Dışişleri Bakam olarak duyuldu.

Neşeli bir aile reisi

"Bayan Sarpere eşinin hususi hayatında nasıl bir insan olduğunu sorunca büyük kızları Ülker gülmeğe başlıyor:

"— Annem için babam insanların en mükemmelidir" diye takılıyor. Kâmuran hanım tevazu ile kendisini müdafaa ediyor:

"— Hakikaten öyledir. Bir çok bakımlardan ben kendimi ondan aşağı hissederim. Bence en mühim vasfı, insan sevgisidir."

Selim bey eski ve vefatı bir dost. Fenalığa iyilikle mukabele etmeğe taraftar. Yanında çalışanlara ve büyüklerine eşit nezaketle muamele eder. Onlardan da aynı saygıyı bekler. Bizde hazan amir - memur

Diplomat Sarper
Sır: *Doğru teşhis!*

münasebetinin nahoş bir tekil aldığından bahsederken Bayan Sarper bir misâl veriyor. Senelerce evvel Setim bey çok sevdiği ve saydığı bir Büyükelçinin yanında bulunuyormuş. Asabi olan Büyükelçi kafası kızınca elindeki kâğıtları fırlatır atarmış. Karşısındaki memur da kıpkırmızı kesilir, yerden kâğıtları toptarmış. Bir defasında aynı hâdise Selim beyin başına celini*. Hiç istifini bozmadan zile basmış ve gelen hademeden kâğıtları toplamasını rica etmiş. Tabii bu sefer kızaran Büyükelçinin kendisi olmuş. Kamuran hanımın dediği gibi memur da, kendisini âmirine saydırmasını bilmeli.

Selim bey aile hayatına düşkün. En iyi dinlendiği yer kendi evi. Gelir gelmez eşini, kızlarını arar, görmek ister. Büyük kızı Dikere nispetle 12 yaş küçük olan Ayşe daha müsamahalı büyütülmüştür. İşinde olduğu gibi evinde de hiç teferruatla uğraşmaz. İç işlerinin idaresi ile eşi, meşguldür. Bayan Sarper herhangi bir şey, meselâ bir davet baklanda fikir soracak olsa Selim bey hemen kendi meseleleri hakkında bir sual sormakla mukabele eder. Her günkü randevularım hatırlatmak, ona göre kıyafetini hazırlatak Kâmuran hanıma düşer. Sarperin eve dönüp, meydana çıkarılmış smokini görünce "Bir yere mi gidiyoruz" diye sorduğu çoktur.

Selim bey esinin anlattığına ve gösterdiği resimlere göre sportmen bir insan. Gençliğinde eskrim, atletizm yapmış, ata binmiş. Şimdi yalnız av Merakı kalmış.

Amerikada iken en büyttk zevki dostu Trygve Lee gibi diğer av meraklılarıyla, buseni beslenmiş sulun avına çıkmakmış. Müziğe de ayni derecede düşkün. Çek hassas bir kulağı var.

Dışardaki durgun haline makabil ailesi içinde çok neşeli, şakacı bir insan olduğuna söylüyorlar. Zaten yakınlarının ima ettiğine göre bekârken km kardeşleri, evlendikten sonra da eşi ve kızları tarafından bir hayli şımartılmış.

Selim Sarper siyasete atılacak mı? Eşinden bunu da öğrenmek istiyorum. Bayan Sarper siyasete hiç taraftar değil. Bir kere dedikoduyu, şahıslarla uğraşmayı eşi gibi o da hiç sevmiyor. Sonra resmi yerler ve resmi vasıtalar içinde kendisini rahatsız hissettiğini saklamıyor. Her halinden tertipli, meraklı bir insan olduğu anlaşılan Kâmuran hanım Hariciye Köşkünde bütün hususi eşyaları topta, adeta iğreti oturuyor. Herhangi bir yere giderken, resmi otomobili kullanmağa çekiniyor. Meselâ geçenlerde bir Elçiliğe dâvetliymiş. Taksiyle gitmiş. Dönerken yağmur başlamasın mı? Elçinin kanımı tutturmuş "Sizi bizim araba götürsün" diye. Bayan Sarper konu dâ kendisine yedirememiş ve "Çok severim" bahanesiyle yağmurun altında bir taksi aramağa çıkmış. Resmi davetlere Bakan arabasıyla gitmesinin tabii bir şey olduğunu söyleyince Bayan Sarper gülerek ve haklı olarak:

"— Ama beni arabada gören, nereye gittiğimi nasıl anlasın" diyor.

Gülüşüyoruz ve ben Kamuran hanıma senelerdir gördüğüm bir hâdiseyi, eşinin artık siyasetin içinde bölündüğünü ve oradan kimsenin kolay kolay ayrılamadığını hatırlatıyorum.

Özden TOKER

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Doğu - Batı

Paris yoluyla Viyana

Bu yılın başında iktidara geldiği zaman Başkan Kennedy'nin dış siyaset bahsinde ilk "işaret - söz"lerinden biri de zirve toplantılarına dair olmuştu. Amerika Birleşik. Devletlerinin genç ve dinamik Başkanı, devlet ve hükümet başkanları arasında tertiplenecek konuşmaların pek o derece sadre şifa verecek şeyler olmadığım, müzakerenin normal diplomatik yollardan yapılmasını tercih ettiğini ve en azdan Dışişleri Bakanları kademesinde bazı anlaşmalara varıldıktan sonra "Büyükler"in masa bağına çağrılabileceklerini belirtiyordu.

Sonradan daha evvel bu sütunlarda teferruatı verilen olaylar neticesi- bu karar değişti. Evelâ mütereddit ve belirsiz, fakat gittikçe dalla belirli teşebbüs ve açıklamalarla "Viyana randevusu" hazırlandı. İki büyük "K" nın 3 Haziranda, 955 de tarafsızlığını ilân ettiğinden beri Doğu ve Batı blokları arasında bir tampon devlet rolünü az çok başarıyla oynamakta olan Avusturyanın başkentinde, klasik diplomasi devrinin konferanslar şehrinde buluşmaları kararlaştırıldı.

Başkan Kennedy'nin zirve konferansı için şart koştuğu "bazı anlaşmalar" bu arada tahakkuk etmiş midir? Bayır. Hattâ, tersine, bu arada yeni anlaşmazlıklar zuhur etmiş veya mevcut ihtilâflar alevlenmiştir. Küba fiyaskosu, Laos çıkmazı, feza yarısında uğranılan, belki muvakkat fakat göze görünür yenilgi dolayısıyla silâhlanma yarışının yeni bir ışık altında görünmeye başlaması ve buna mukabil silâhsızlanma teşebbüslerinde bir çıkmaza girildiğini gösteren belirtiler umumi durumun kötüye gittiğini açıkça göstermiştir.

Demek oluyor ki, zirve konferansı için bidayette ileri sürülen mahdut anlaşmalar şartı ortadan kalkmış ve şümullü ihtilâflar halini almak tehlikesini gösteren durumlar iki "K" buluşmasının âmili haline girmiştir.

Kennedy Pariste
Zirveye doğru

Hakiki niyetleri anlamak

İş bu raddeye gelince, zirve toplantısının hedefi de hakiki niyetleri anlamak seklinde ifade edilmeye başlandı. Başkan Kennedy, Sovyet Rusya Başbakanıyla görüşmekten maksadının müzakere ve anlaşma değil, tanışmak ve sesini duyurmak olduğunu söyledi.

Bir bakıma bu randevuda Başkan Kennedy'nin durumu hem zayıf, hem de kuvvetlidir. Zayıftır, çünkü ortada Küba, Laos, silâhlanma vesaire gibi kayıplar veya kayıp başlangıçları vardır. Kuvvetlidir, çünkü Kennedy muhatabım, Batılı partönerlerinin delâletile de olsa, az çok tanımaktadır. Buna mukabil Krutçef genç Başkanın mizac ve cesareti üzerinde daha ancak ilk yoklamaları yapmak fırsatını bulacaktır. Kennedy'nin Viyana randevusu için memleketinden ayrılırken verdiği beyanatta hiç bir tâvizde bulunmıyacağım sertçe söylemesi, buna mukabil Krutçefin yine Viyana yolunda uğradığı Bratislavada perşembe günü yaptığı konuşmada yuvarlak sözlerle iktifa etmesi, karşılıklı durumlardaki farkın ifadesidir.

Bunun diğer bir ifadesi de iki tarafın buluşmadan evvelki faaliyetleridir. Kennedy Viyanaya gitmeden evvel başlıca iki büyük müttefiki ile başbaşa görüşmüştür. İngiltere Başbakanının Nisanda Waahington'u ziyareti, Başkan Kennedy'nin Viyanaya giderken Parise uğrayarak Fransa Cumhurbaşkanı General De Gaulle i1e üç gün konuşması ve nihayet NATO merkez ve karargâhını ziyaret etmesi, Amerika Birleşik Devletleri Başkanının Viyanaya "mücehhez" gitmekte bir mahzur görmediğini, buna mukabil Krutçefin Bratislavada komünist memleketler liderleriyle bir toplantı yapacağı hakkındaki haberlerin komünist blokça derhal yalanlanması ise Sovyet Başbakanının, zahiren de olsa, ölçülü davranmak ve muhatabı olacak taze siyaset adamını idare eder gibi bir tavır takınmak istediğini göstermektedir. Şu var ki. Başkan Kennedy'nin başlıca iki partöneri olan Mac Millan ile De Gaulle'ün Başkana büyük meselelerde aynı istikamette telkinde bulunmuş oldukları söylenemez. Öte yandan Krutçefin takma sükût ve sükûneti ardından yükselen sesler vardır. Viyana mülâkatinden birkaç gün evvel Pravdanın verdiği parola ile komünist memleketler liderleri Kennedy - Krutçef görüşmelerinde Almanya meselesinin, özel olarak Berlin statüsünün halledilmesini beklediklerini haykırmaya başlamışlardır. Bu ise, Krutcelin Berlin meselesini yeniden bir

buhran halinde tazeleyeceği intibaını uyandırmıştır. Bu intibaın süratli zemin kazanması karşısında Başkan Kennedy'nin Pariste General De Gaulle ile yaptığı görüşmede ilk olarak Berlin meselesinde ele alındığı ve bunun üzerinde iki Başkanın 25 dakika gibi kısa bir zamanda, bir nevi "yıldırım - anlaşması"na vardıkları bildirilmiştir. Anlaşma sudur: Batı Berlindeki meşru hâklar her çareye; gerekirse kuvvete başvurularak korunacaktır!..

Kararın kesinlik derecesini haber verirken mizah duygularından sıyrılamıyan bir takım muzip gazeteciler, aynı gün Parisin kenar mahallelerinden Clamart'da vuku bulan toprak kayması felâketini, evlerin ufalanarak adeta yere battıkları kazayı da bu karara bağladılar. Ne imiş? Biri bir beyzbol takımı kaptanı kadar çevik, diğeri eski ve şanlı bir kaleci gibi heybetli iki Başkan "Berlin terkedilmeyecektir" derken ayaklarını yere öylesine hızlı vurmuşlar ki...

Meseleleri çok bir müttefik

Başkan Kennedy'nin Krutçef ile mülakat kararından sonra, General De Gaulle ile görüşmesi bahis konusu oldu. Fransa, meseleleri çok bir ortaktı. Viyana mülâkati hazırlıklarını kısık gözlerle takip ediyordu. Ama daha çok. Fransanın Bati birliği içinde meseleleri vardı. Evvelâ General De Gaulle, NATO içinde bir drektuvar istiyordu. Bu oldukça eski bir hikâyedir. "Büyük Fransa" diğer Büyüklerle NATO içinde nazım rol oynamak arzusundadır. Atom silahlarının bulundurulması ve kullanılması da buna göre ayar edilmelidir. Sonra Fransanın Büyük Çölde yaptığı atom denemeleri meselesi vardır. Nükleer denemeleri durdurma konferansında Sovyet delegesi kesip atmıştır: Bu denemeler durdurulmazsa, Sovyetler de bu alanda kendilerini yeniden serbest sayacaklardır!..

Atom denemeleri durdurulabilir, bu konuda bir anlaşmaya varılabilir mi? Malûm değil. Fakat bu konuşmaların silâhsızlanmada ilk safhayı teşkil ettiğinde şüphe yoktur. Eğeı silâhlanma devam edecekse çok sıcak havalarda eşyanın kendiliğinden ateş-, alıvermesi gibi, ileri bir silâh lanmanın da er geç harbe müncer ola cağı düşünülebilir. Fransanın bu silâhlanmaya ve bu muhtemel harbe hizmet ve iştiraki ne olacaktır? Me sala Berlin meselesinde bir Müdahale lâzım gelse, kuvvetlerinin yüzde doksanı Cazayirde bulunan Fransa ne yapabilecektir ? O Cezayir ki, daha geçenlerde Parise karşı isyan eden generallerden ikisi orada elan hali firardadır ve bugün Evlan konferansında, Fransanın atom denemeleri yaptığı Büyük Çölün kime ait olduğu meselesi münakaşa edilmektedir.

Ya, geri kalmış memleketlere yardım? Ya, hür dünyanın bir bütün olarak savunmam? Fransa 1954 den itibaren Hindiçini yükünden kurtulmuş, buna mukabil Amerika için bir Güney Doğu Asya dâvası başlamıştır. Bunun yanısıra, Sovyet nüfuzuna apaçık bulunan ve Fransanın hala ucundan tutmaya korktuğu bir Afrika meselesi vardır.

Başkan Kehnedy, Viyana mülâkatinden evvel Parise uğramakla, Atlantikin bu yanındaki meselelerin bir kısmını yakından görmek bakımından, iyi eitmiştir. Asıl Viyana bulusmasına gelince, orada meselelerin tamamını görecektik. Bu meseleler ise, yer altında yapılan ve zelzelelere benzediklerinden teşhisi her zaman kaabil olmayan atom infilâklerinden, yer üstündeki insanların ne yiyeceği, nasıl yaşıyacağı ve hükümetlerini nasıl seçeceği meselesinden, fezadan neler umulacağı ve nelerden korkulacağı suallerine kadar blr "Cosmos" bilançosu olacaktır.

Dominik

Bir diktatörün ölümü

Birleşik Amerika-Dışişleri Bakanı Dean Rusk, Pariste General De Gaulle ile konuşan Başkan Kennedy'ye iltihak etmek üzere uçağa binmeye - hazırlanırken, kendisine, Dominik Cumhuriyeti diktatörü General Rafael Leonidas Trujillo Y Mollna'nın katledildiği haber verildi. Rusk bu haber üzerine hareketini tehir ett. Durumu takip edecekti. Çünkü Dominik Cumhuriyeti Amerika kıtasının karnına barınmış gibi olan Karalp adalarından Kübaya en yakın Haiti adarında kâin bîr memlekettir ve başkenti de, öldürülen adamın adını taşımaktadır: Cludad Trujillo.

Aslında bu başkent, Avrupalıların Amerika kıtasında yerli halkı en sistemli şekilde yok ederek kurdukları, büyük sermaye yatırıp üniversite ve kiliselerle donattıkları ve San Domin go adım verdikleri ilk şehirdir. Bu şehir 1930 da bir kasırga neticesi yerle» bir olunca, Trujjilio onu yeniden inşa etmiş ve kendi adini vermiştir: Kimdir bu Trujillo? 1916'da Batılıların mali ve iktisadî menfaatlerini korumak içtir adaya çıkarma yapan Amerikan askerlerinin gönüllü kılavuzu!.,

Bu şerefli, işten hareketle Trujillo polise intisap etmiş ve göz karartım bir süratle yükselerek 1928 do general olmuş, 1930 da ise Başkan seçilmiştir. Bu zenaatı da iki devre devam edecek ve Trujillo sonunda memleketini, insan haklarının barınağı olan Birleşmiş Milletlerde temsil etmek gibi lâfzi bir unvanla yetinecektir. Ama artık Dominikin yegâne hakimi odur. Meclisler ve Başkanlar onur kuklasıdır. Şeker fabrikaları, plantasyonlar, madenler onundur. Ordu ve polis onun emrindedir. Siyasi temayülü, yakın ve uzak diktatörleri desteklemek ve himaye etmek, komşu demokrasilerde komplolar tertiplimek ve bir yandan da sağ ve sol müfrit rejimlere aleyhtar görünmektir. Bu hayırhah tutumuna rağmen herkesle, hattâ Amerika Birleşik Devletleriyle kötü kişi olmuş ve geçen yıl Amerikalılararası teşkilâtta Küba ili Birleşik Amerikanın reyleri Dominik aleyhinde birleşmiştir! Oğlu Hector'un Zsa Zsa Gabor ve Kim Novak ile maceraları ve bu aktrislere yedirdiği servetlerin rezaleti meşhurdur.

Bu kadar karışık ve kirli bir mevcudiyetin mirası nasıl paylaşılacak Ve Karaiplerde rüzgâr ne yönden esecektir? Bu, Dean Rusk'un Parise hareketini tehir etmesini haklı gösterecek bir suâldir.

K A D I N

İstanbul

Dekoratif aydınlatma

Günseli Aru, renk renk krepon kâğıtlarını yanyana getirdi, sonra kompozisyonunu lâmbanın üstüne tuttu. Renkler ve malzeme tamamiyle değişmiş, âdeta sihirli bir hal almıştı.

"— Nasıl, çocuklar?" diye sordu.

Çocuklar hep birden başlarını kaldırdılar Ve öğretmenlerine baktılar. Hakikaten beğenmişlerdi.

Günseli Aru fırsattan istifade, hemen dersine başladı:

"— Görüyorsunuz, ışık herşeyi değiştiriyor. Bir abajur yaparken bunu hiçbir zaman unutmayınız. Ampul ışığı, hazırlamış olduğunuz kumaş veya kâğıdı tamamiyle değiştirebilir. Onu dâima bu ışık üstünde kontrol ediniz."

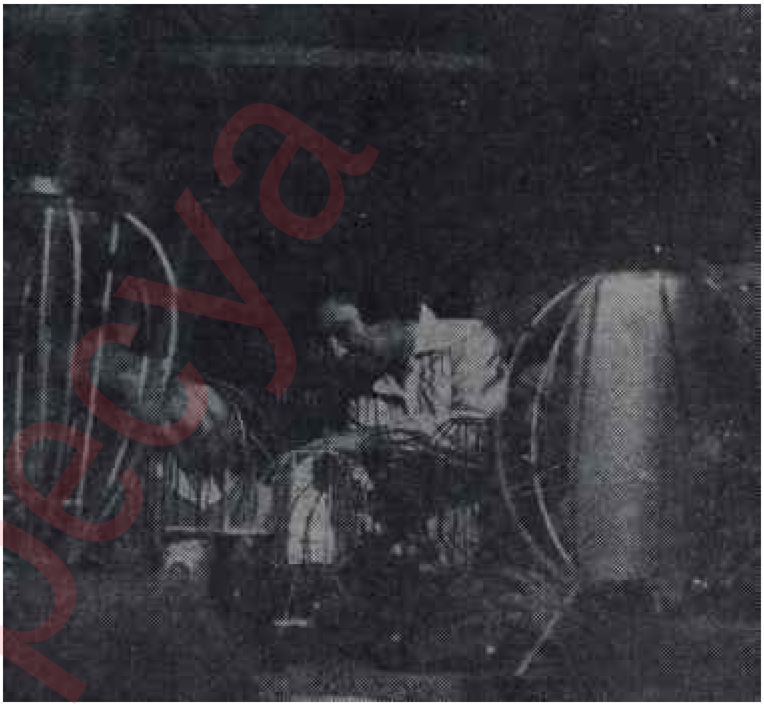
Çocuklar tekrar başlarını önlerine iğdiler ve çalışmalarına koyuldular. Bunlar sık, güzel hanımlardı. Kimisi ormanlardan topladıkları kökleri törpülüyor veya cilalıyordu, kimisi de ipleri gererek, kâğıtları kartona yapıştırarak güzel abajurlar meydana getiriyordu. Sıcak bir gündü ve hanımlar kan-ter içinde kalmışlardı. 27 Mayısta Sergi Sarayında açılacak olan sergiye iş yetiştirmeğe gayret ediyorlardı.

Günseli Aru Türk Rekreasyon Cemiyetinin Dekoratif Aydınlatma bölümünün öğretmenidir. Kendisi Akademinin, Türk Tezyinatı ve Seramik kısmını bitirmiştir, fakat senelerden beri bu sanatını daha ziyada abajur yapmaya hasretmiş ve güzel sanatlarla küçük sanatları birleştirerek güzel sanatı pratik sahada kullanmak yoluna gitmiştir. ' Türk Rekreasyon Cemiyetinin Beyoğlu Abdullah sokaktaki 2 numaralı küçük atölyesinde hem öğretmenlik yapmaktadır, hem öğrencilik... Çünkü, aynı zamanda cemiyetin tahta skülptürü dersinde Lerzan Bengisudan tahtayı oyup konuşturmasını öğrendiği için, bu ona çok daha cazip ve güzel abajurlar yapmak imkânım vermiştir.

Aydınlatmanın önemi

Bugünkü dekorasyonda aydınlatma çok önemli bir rol oynamaktadır. Işık, iyi ışık yorgunluğu giderir, en küçük odalara bile bir ferahlık verir. İyi ışıkla büyük bir odada köşeler meydana getirmek, hepsine ayrı bir hava vermek te mümkündür. Işık aynı zamanda dikkat nazarlarımızı bir noktaya toplar ve böylece ışıkla oynıyarak dekorasyon sanatına büyük imkânlar verilir. Her ev kadınının aydınlatrna hakkında bilgisi olmalıdır. Çocuğun veya evin erkeğinin çalışma köşesi, misafirin rahat edebileceği köşe, yemek masası, istirahat yeri, yatak odası, eğlenilecek bir yer, birbirinden tamamiyle değişik şekilde. aydınlatılmalıdır. Meselâ misafirlerle oturup rahatça, sohbet edilecek bir köşe, çok ışıklandırılmış olmalıdır. Buna mukabil, çok ışıklandırılmış bir yerde eğlence tertip etmek hatalı olur. Renklerin ruh üzerindeki tesirini de aydınlatmada nazarı itibara almak şarttır. Günseli Arunun evinde saksıların bulunduğu bir yeşil köşe vardır ve bir zamanlar bu yapraklar arasına güzel bir kırmızı abajur yerleştirmiştir.! Fakat çok geçmeden görmüştür ki misafirleri, geldiklerinden kısa bir zaman sonra âdeta gevşemekte ve gözleri kapanmaktadır. Bu rehavetin sebebinin, yeşilin arasından sızan kırmızı ışık olduğunu anlar anlamaz derhal abajuru değiştirmiş ve ziyaretçilerini uyuklamaktan kurtarmıştır.

Işıkta soğuk renklerden ziyade sıcak renkler tercih edilmelidir. Sıcak renklerin ışığı dâima çok daha sıcak olmaktadır. Fakat soğuk renkler de kompozisyon olarak sıcak renklerin arasında kullanılabilir ve çok iyi netice verir. San ve turuncu, sıcak renklerdir Bu renklerle yapılan aydınlatma kolaylıkla başarı sağlar. Yeşil soğuk renktir, ama kompozis-, yon olarak sıcak renklerle çok kullanılır. Abajur sanatında asıl dikkat edilecek nokta, ışığı, kıymetlendirmek istediğimiz köşeye vermektir. Meselâ tavan ışıklarında lâmbayı illâki odanın ortasından indirmek çok hatalıdır. Odada oturduğumuz bir köşeyi, göstermek istediğimiz herhangi bir köşeyi doğrudan doğruya aydınlatmak, odaya çok daha cazip, çok daha özel bir hava verir ve şahsiyetimizi göstermemize yardım eder. Işık tavandan da gelse, duvardan da gelse, masalardan da gelse, dâima ihtiyacını hissettiğimiz yerde olmalıdır. Böyle yaparsak, aydınlatma yalnız bir zaruret olmaktan çıkar, aynı zamanda odayı ve evi süsler, onları olduklarından **daha** güzel, **daha** sıcak, daha cazip gösterir. Tavandan inen ışık ta diğer ışıklar gibi odanın bir köşesinden inebilir, ortada olmak mecburiyeti yoktur.

Günseli Aru öğrencisiyle beraber

Aydınlatma öğretmeni

Ucuzun değerlendirilmesi

Dekoratif aydınlatma en basit malzemeyi kıymetlendirebilir. Buluş, burada kıymet **kadar,** hattâ kıymetten daha önemlidir. Güzel işlenmiş bir tahta, çok emek verilmiş bir seramik, kıymetli herhangi birşey, bir

aile hatırası, antika bir abajurun ayağı olabilir, ama aynı ayağı değişik bir gişe, hattâ fare kapanıyla da yapmak mümkündür. Günseli Arunun bir öğrencisi Selma Arıpek, Anadoluda kullanılan bir tip fare kapanıyla çok güzel bir abajur meydana getirmiştir. Abajurun üst kısımları için de çevreden, kıymetli el islerinden tutun da krepon kâğıdına, plâstiğe, çuvala kadar herşey kullanılır. Yeni cereyan daha ziyade kıymetsiz malzemenin kıymetlendirilmesi prensibi üzerinedir ve buluş, kıymetten daha çok mana ifade etmektedir.

Günseli Arunun öğrencileri henüz atölyeyi boşaltıyorlardı ki, içeriye başka hanımlar girmeye başladılar. Ellerinde büyük çerçeveler vardı. Bunlar, Türk Rekreasyon Cemiyetinin resim' kolu öğrencileriydiler. Sergiye koyacakları resimleri, son defa, öğretmenleri Ercüment Kalmuka göstermek istiyorlardı.

Moda

Emprimeye dönüş

Bu sene emprime yaz gardroplarında gene **çok** önemli bir yer işgal etmektedir. Emprimenin iyi tarafı, birçok fırsatlarda giyilebilmesidir. Münasip bir biçim seçildiği takdirde bir emprime elbise, en sıkışık bir anda can kurtaran gibi yetişir. Öyle yerler vardır ki çok giyimli gitmek istemezsiniz, spor da : gidemezsiniz. İşte böylesi hallerde rahatça, gardrobunuzdaki emprimeye müracaat edebilirsiniz. Emprime ile şehre öğle yemeğine inilebilir, emprime ile düğüne de gidilebilir. Emprime küçük bir şapka ile ciddi bir merasimde de pek âlâ yerindedir, arkadaş ziyaretinde de tuhaf kaçmaz. Bu senenin emprimeleri daha ziyade koyu renklidir. Fakat çok muazzam çiçekli emprime seçmemek . gerekir. Çünkü, çok büyük desenli ve koyu renkli emprimeler ekseri fazla ağır ve giyimli olur.. Çok küçük desenliler de bazen hafif kaçabilir. Fazla iddiası olmıyan, mübalâğasız ve ikisi ortası bir emprime seçmek muhakkak ki çok daha elverişli olacaktır. Modern desenli emprimeler, resim sanatının yenilikleriyle meydana getirilmiş çok* değişik emprimeler de bu senenin emprime modasına yepyeni bir hava vermektedir. Zaten çiçekli emprimelerin de fırçalanmış, fotoğraf olmaktan, çıkıp sanat olmaya doğru gitmiş bir hali vardır.

Emprimelerin biçimleri gayet sadedir. Yakasız, düşük belli, yumuşak hatlı birçok emprime elbise gevşek kuşaklarla bağlanmaktadır. Fiyonklu yakalı dümdüz emprime tayyörler de çok modadır.

Kadın Gözüyle

Amerikada Tahsil

Jale CANDAN

Amerikan okuma sistemi yalnız memleketimizde değ il, bugün bütün dünyada bir tartışma konusudur. İttifakla varılan netice sudur ki Amerikada lise tahsili mesela bir Fransız veya Alman lise tahsiline kıyasen çok zayıftır. Hatta isim yapmış belirli büyük üniversiteler hariç, Amerikada yüksek tahsil de diğerlerine nispetle zayıftır. Fakat gene ittifakla kabul edilen birşey, Amerikalının hayatta ve herhangi bir işte diğer milletlere mensup kimselerden çok daha fazla başarı sağlıyabildliğidir. Meslek bakımından da bu böyledir: Bir Amerikalı doktor veya mühendis memleketlerinde çok zor bir tahsil sistemi tatbik etmekle övünen kimseler tarafından yetiştirilen doktor veya mühendisten hiçbir şekilde daha aşağı değildir ve bazan bunun aksini söylemek te pek âla mümkündür. Madem ki netice budur, acaba illâ ki zor tedrisat, illâ ki kafa patlatıcı bir okuma sistemi şart mıdır? Bu suale elbette ki cevap verebilecek mevkide değilim ve henüz Amerika dahi kendi sisteminin bugün en iyi sisten olduğuna dâir tam bir fikir sahibi değildir ve bu konu Amerikada, birçok konular gibi, ilgililer tarafından enine boyuna tartışılmaktadır. Muhtelif iş ve mesleklerde haşarı sağlıyacak cemiyete faydalı kimseler yetiştirecek bir tahsil sisteminin tartışmaları yapuadursun, bir nokta var ki üzerinde durmadan geçemiyeceğim: Amerikada tahsil zevkli birşeydir. Amerikada okul, İlkokulundan kolej denilen üniversitesine kadar okul, o biraz ürkütücü ve çok ciddi çehresini kaybetmiştir. Çocuklar seve seve ve sevine sevine okula giderler, onu kolaylıkla bitirir, aynı zevkle çalışma hayatına atılırlar. Kimse onları ciddi şeylerle meşgul olmaktan ürkütmemiştir. Amerikada okulların açılışı, yeni bir tedrisat yılı başlıbaşına bir bayram gibidir. Şehir merkezlerinde ve civarda on onbeş katlı muazzam mağazalardan tutun da, bunların tek katlı şubelerine, küçük dükkânlara kadar her yer bu okul hazırlığı içkidedir. Her aile okula göndereceği çocuğu için, tabii bütçesine göre, bir yeni gardrop yapacaktır. Bu annenin süsünden veya babanın iyi giyinme merakından çok daha önemli birşey, âdeta ir mecburiyettir. Amerikada çocuklar, birkaç katolik okulu hariç, üniforma giyinmezler ve çanta taşımazlar. Okula giderken süslenir, jüponlarını giyer ve hattâ ancak o cemiyette hoş görülebilecek bir zihniyetle, boyanırlar.

Bana öyle geliyor ki Amerikan okullarında başarıyı sağlayan kolay bir okuma sisteminden ziyade, işte bu psikolojik tutumdur. Severek yaptığımız şeyleri muhakkak ki daha büyük bir kolaylıkla yaparız. iki sene Amerikada kaldım ve sık sık okullara gidip geldim. Çünkü birisi ilkokula, birisi liseye devam eden iki çocuğum vardır. Bir yabancı olarak Amerikan öğretmenlerinin, ama istisnasız hepsinin, çocuklarıma gösterdikleri ilgiye hayran kaldım ve bu ilginin doğurduğu fevkalâde neticeye de hâlâ şaşarım. Kızım Türkiyeden ayrıldığı zaman ilkokulun ikinci sınıfını bitirmişti, tek kelime ingilizce bilmiyordu ve Amerikada okula gitmekten son derece korkuyordu. Onun hesabına biz de telâş ediyorduk. Tamamiyle yabancı bir muhitte, temamiyle değişik âdetlere intibak etmek ve tek kelime lisan bilmeden bunu yapmak elbette ki kolay birşey değildi. Fakat okula ilk adım attığımız anda bu endişelerimiz yok oluverdi. Müdür durumu öğrenir öğrenmez derhal çocukla bir arkadaş gibi ilgilenmeye bağladı. Ona kalem kâğıt verdi, resim yapacağını söyliyerek birinci sınıfa koydu. Fakat iki ay içinde çocuğun üçüncü sınıfa yükseleceğini ve hiçbir sıkıntı çekmiyeceğini de bize vâdediyordu. Ertesi gün baktım çocuk sevinerek okula gidiyordu. Onbeş gün yalnız resim yaptı. Tek tuk kelime öğrenmişti. Bir ay sonra beni okula davet ettiler: Çocuğun ikinci sınıfa geçebilecek durumda olduğunu söylediler. Yirmi gün sonra da üçüncü sınıfa geçti ve imlâdan olsun, okumadan olsun en iyi notları aldı. O okulda on tane kadar lisan bilmeyen yabancı çocuk vardı, hepsi de aynı şekilde intibak etmişlerdi. Ben, en önemli faktörün, çocuklara ilk andan itibaren aşılanan güven hissi olduğuna inanıyorum.

S A N A T

Haberler

Erzurumda Bach

Doğu Anadoluda geniş bir konser turnesine çıkmış olan Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası, İstanbul Sanat Festivallerine katıldıktan ve Edirne, İzmit, Gölcükte de konserler verdikten sonra turnesini tamamladı.

Bu konser turnesinin geniş halk yığınlarından gördüğü, çoklarını gerçekten şaşırtan büyük ilgi, turneye katılan orkestra üyelerinin bütün yorgunluğunu aldı götürdü ama, önemli bir meseleyi de bir kere daha gözler önüne sermiş oldu. Bu mesele, yüzyılların ihmaline uğramış Anadolu insanının, hiç veya pek az temasa gelebildiği Patı müziğini bile, nasıl büyük bir anlayışla değerlendirebildiğini ve sanatın türlüsüne nasıl doyulmaz bir açlık duyduğunu göstermesidir. Müziği de, resmi de, şiiri de, tiyatroyu da Anadolu insanının ayağına götürmenin çoktan zamanı geldiğini bu turne bir kere daha gösterdi. Büyük şehirlerin sınırlı dinleyici ve seyircileriyle yetinip, her işin bittiğini sanmanın ne kadar büyük bir yanılma olduğu gerçeği de, bir kere daha, gene bu konserler sırasında ortaya çıkmış oldu. Yol, fabrika, baraj, traktör, okul, otomobil.. Evet bunların hepsi bu memlekete lazım. Ama bütün bu lazımların yanısıra, en azından onlar kadar "lâzım" olan bir §ey daha var: Anadolu insanının sanat susuzluğunu gidermek! Yâni, tezelden, daha fazla vakit kaybetmeksizin, bütün yurt çapında bir sanat ve kültür seferberliğine girişmek! Ama bu büyük gerçeği nasıl anlatıp yürürlüğe koyabilmeli?

Orkestranın programına dahil olmıyan filerin ısrarlı çağrıları, uğranılan yerlerde verilen konserler gösteriler, dinleyici bulamamanın endişesini bir hamlede silip süpüren görülmemiş ilgi, bu sanat açlığını yakından bilmiyenler için şaşırtıcı olduğu kadar büyüleyici bir etki de yaptı

Konserlerin büyük özelliklerinden biri de, bu turneye iki değerli solistin katılmasıdır. Geçen yıl Suna Kanın katıldığı bu konserlere bu yıl Ayla Erduranla Gönül Gökdoğan katılmışlardır. Ayla Erduran Stradivarius kemanıyla gitmiştir. Kemanın değeriyle icracının değeri tam bir denge halindedir. Geçen ay Ankarada verdiği ilk konseriyle büyük ilgi toplıyan genç sanatçı Gönül Gökdoğan orkestrayla bir ilgisi olmamasına ve hâlen Parla Konservatuvarının son sınıf öğrencisi bulunmasına rağmen kendi isteğiyle bu turneye katılmıştır. '

Ayla Erduranla Gönül Gökdoğanın Bach'ın "İki Keman Konçertosu"-nu büyük bir başarıyla çalmaları başlı başına bir olaydır. Dinliyenlerin bu iki genç ve değerli sanatçıya gösterdikleri sevgi gösterisiyse, gerçekten göz yaşartıcı bir manzara yaratmıştır. Yalnız sanatlarında değil, ülkeseverlikte de önde olduklarını ispat eden Sunalar, Aylalar, Gönüller Doğu Anadoluyu ısıtmışlardır.

Açık oturumlar

Sanatsevenler Klübünde iki açık oturum yapıldı, Bunlann ikisi de tiyatroyla ilgiliydi. Biri Şahap Sıtkının Oda Tiyatrosunda oynanan "Ayrı Dünyalar" oyunu, öbürü İlhan Tarusun Küçük Tiyatroda oynanan "Suavi Efendi" oyunu üzerineydi. "Ayrı Dünyalar"la ilgili açık oturum biraz daha gürültülü, gergin, sinirli bir hava içinde geçti. "Suavi Efendi" açık oturumu ise, çok seviyeli, sakin, ama herkesin bütün düşüncelerini rahatça söylemesine müsait bir, hava içinde cereyan etti.

Her iki oturumda da genel olarak İki yerli oyunun doyurusu olmadığı üzerinde duruldu.

Yeni yayınlar

Ankarada yeni kurulan "Dün-Bugün Yayınevi" bir süreden beri, Tanzimattan bu yana Türk Klâsiklerini yayınlamaktaydı. Bu suretle geçmişle kopmak üzere olan bağların yeniden sıklaşmasına hizmet edilmek isteniyordu. Bu kere aynı yayınevi, yayın alanını daha da genişletmiş ve yalnız "dün'ün eserlerini değil, "bugün"ün eserlerini do yayınlamağa karar vermistir. Bugünün yazarları serisinden ilk olarak, bu ay içinde, Salah Birselin "Dört Köşeli Üçgen" adlı romanı çıkacaktır. Bundan sonra sırasıyla Fakir Baykurtun, M. Sunullah Arısoyun, Necati Cumalının hikâye kitapları yayınlanacaktır. Yayınevi ayrıca yeni Türk şiirini başlangıcından bugüne bol örnekler ve geniş incelemeyle okuyuculara tanıtacaktır. Yeni Türk şiirinin bir çeşit tarihi olabilecek nitelikte bir antolojinin hazırlanması işini de, dört kişilik bir heyete vermiş bulunmaktadır.

Gönül Gökdoğan
Başarı yolunda

Varlık Yayınevi bu aybaşında dört kitap yayınladı: John Steinbeck'in "Yukarı Mahalle"si, Ziya Gökalpin Türkçülüğün Esasları", Moliere"in "Cimri"si, Yücelin "Anadolu Masalları".

Ataç Armağanı

Geçen yıl verilemeyen Ataç Armağanı bu yıl verilmiştir.' Sabahattin **Kudret** Aksal, Necati Cumalı, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Macit Göktürk. Nusret Hızır, Oktay Rıfat ve Suut **Kemal** Yetkinden kurulu jüri, Sabahattin Eyüboğlu, **Hikmet** Dizdaroğlu, **Melih** Cevdet **Anday** ve Tahsin Yücelin **aday** oldukları bu armağanı **1960** yılında yayınlanan deneme ve eleştirme yazıları için Sabahattin Eyüboğluna vermiştir Eyüboglu geçenlerde "Mavi ve Kara" adlı bir deneme kitabı yayınlanmıştı.

KİTAPLAR

Büyük Şairler ve Şiirleri

(Hazırlayan: Tahsin Yücel. Varlık yayınları, 821 Faydalı Kitaplar serisi 14, İstanbul Ekin Basımevi, 1961, 300 sayfa, 500 kuruş)

Varlık Yayınevinin Türk kültür hayatına yaptığı hizmetin büyüklüğü gün geçtikçe daha iyi anlaşılıyor. Türkiyede sanat tarafı ağır basan bir kuşak varsa, bu ağır basışta başlıca rolü Varlık yayınevinin çeviri veya yerli yayınları oynamıştır, denilebilir. Bir zamanlar Varlık Dergisi, sırf dergi olarak da etrafında bir büyük ilgi çemberi yaratmıştı. Zamanla, edebiyatımızdaki değişime uyarak tu çember zayıfladı, ama bu kere bunun yerini, Varlık yayınlarının etrafında meydana gelen çember aldı. Sanatçı ruhu ile ticaret kafasını yanyana bağdaştırmakta üstat olan Yaşar Nabi Nayır, yıllardır, kitap yayınlarını türlü güçlüklere karşı dayanarak sürdürmektedir. Galiba bu yılın sonuna varmadan Varlık Yayınlarının üzerindeki sıra numarası bini bulacak. Yâni başlıbaşına bir kitaplığı dolduracak kadar eser Varlık Yayınlan arasında yer almış oluyor. Bu, söylenişi pek kolay ama, tatbikatı pek zor bir iştir. Bu bakımdan Yatar Nabiyi, bugüne kadar sürdüre geldiği yayınları için -bunların yarısı, hattâ, yansından fazlası incir çekirdeğini doldurmaz eserler bile, olsa,- kutlamak gerekir.

. Büyük Şairler ve Şiirleri adlı kitap, Varlık Yayınlarının 821. kitabı. Bu kitabın içinde dünyanın 50 büyük şairinin kısa fakat özlü hayat hikayeleriyle ikişer üçer şiirlerinin çevirisi yer almıştır. Tahsin Yücelin oldukça, titiz gayretiyle meydana getirilen bu eserde İsadan 70 yıl önce dünyaya gelmiş Vergilius'dan, 1953'de ölen Dylan Thomas'a kadar 50 şair sıralanmıştır. Kitabın adı pek iddialı olduğu için insan ister istemez bu ad altındaki kitapta yer alan elli şair arasında meselâ Mevlâna gibi, meselâ Sadi gibi bazı Şark şairlerini de aramaktan kendini alamıyor ama,, bunlar maalesef kitaba girmemiştir. Sonra, büyük şairler ve şiirleri denince, bu büyük şairlerin sayısı sâdece 50 imiş veya kitaptaki 50 şair dünya edebiyatının gerçekten büyük bütün şairleri imiş gibi bir hava yaratılıyor ki, bu da hatalıdır. Maamafih, Büyük Şairler ve Şiirleri adlı kitap, bilhassa bir takım şairlerin biyografilerini merak edenler için, şöyle çam sakızı çoban armağanı kabilinden de olsa, şiirlerinden birseyler okumayı arzu edenler için son derece faydalı bir kitaptır.

Vergillius, Dante, Petrarce, Villon, Ronsard, Shakespeare, Milton, La Fontaine, Alexander Pope, Goethe, Schiller, Andre Chenier, Byron, Lamartine, Shelley, Keats, Heine, Alfred ve Vigny. Puşkin, Victor Hugo, Gerard de Nerval, Edgar Allan Poe, Musset, Robert Browning, Whitman, Baudelaire, Şandor Petöfi, Emily Dickinson, Mallarme, Verlaine, Rimbaud, Tagore, Yeats, Claudel,, Valery, Robert Frost, Rilke, Carl Sandburg, Apollinaire, Jimenez, Superville, Ezra Pound, Sain-John Perse, T. S. Elliot, Jean Cocteau, Cummings, Paul Eluard, Lorca, Langston Hugbes, Dylan Thomas bu kitapta yer alan şairlerdir. Kitap tümü İle daha çok bir müracaat kitabıdır. Ama edebiyat, bele şürseverler için mutlaka el altında bulundurulması, arada bir karıştırılması son derece faydalı bir müracaat kitabı. Tabii aynı şekilde, lise öğrencileri için de Büyük Şairler ve Şiirleri bir yardımcı kitap olabilir.

Atatürkün Hayatındaki Kadınlar

(Yazan: Altan Deliorman. Burhan Yayınevi, İstanbul Ticaret Postası Matbaası, 1961, 223 sayfa, 10 lira)

Atatürkün Hayatındaki Kadınlar adlı kitap, son yılların üzerinde en çok dikkati çeken, dedikodu toplayan kitabı olabilir. Kitabın doğrudan doğruya Atatürkle işlgili bir sahadan, hele onun en az bilinen kadın dünyasından bahsetmesi gerçekten ilgi çekici. Altan Deliorman, kitabı hazırlamak için oldukça gayret sarfetmiş. Epey de malzeme toplamış. Ne var ki, daha ziyade kitabın satışı artsın diye esere bir roman havası vermeye kalkışması, çalışmasını hemen hemen hiçe indirmiş. Bir defa Altan Deliorman son derece tatsız, hiç de sürükleyici olmayan, pek acemice bir dille bir takım hâdiseleri hikâye etmeye kalkmış. Bu, Atatürkün Hayatındaki Kadınlar kitabım biraz ciddi bir tetkik mahsulü diye okumak isteyenler üstünde ister istemez kötü bir hava yaratıyor. Yazara inanmaz olunuyor, veya hiç değilse yazarın söyledikleri ciddiye alınmıyor. Üstelik Altan Deliorman bir takım şahitler, belgeler göstermekte de bir tarih tetkikçisi gibi çalışmadığından, söyledikleri, yazdıkları çok kere kulaktan dolma imiş intibaını uyandırıyor.

Atatürkün Hayatındaki Kadınlar kitabının adında da bir şanssızlık var. "Hayatındaki kadınlar" tabirinin mânası nedir? Gayet sarih: Atatürke eş olmuş, sevgili olmuş, hiç değilse flört olmuş, kadınlar değil mi? Hayır! Altan Deliorman kitabında, "Atatürkün hayatındaki kadınlar" ibaresini bir başka mânada anlamış. Meselâ Atatürkün anası, kardeşi, evlâtlık olarak yanma aldığı iki yaşındaki bir çocuk da Deliormana göre Atatürkün hayatındaki kadınlar arasındadır!..

Altan Deliorman kitabına yazdığı önsözde, "Atatürkün Hayatındaki Kadınlar adını taşıyan bu kitabı, gelecekteki tarihçinin ellerine devrederken, onu bir takım vesikalar ve kuru hatıralardan ibaret bir yığın halinde toplamağa hiçbir kalem sahibinin gönlü razı olmazdı. Kitapta bir roman, havası sezilirse bu, yazarın gayreti ile meydana gelmiş zoraki bir hal değil, olayların renkli ve hareketli oluşundan ileri gelen bir mecburiyettir" diyor. Yersiz bir düşünce. Tarihe bırakılan bir vesika, ne kadar kuru ve sert çizgili olursa ilerde o kadar çok işe yarayacak demektir. Demek ki Deliorman bunun aksi kanaattedir...

Kitabın kötü ifadesine, kötü sıralanışına rağmen cazip bir tarafı olduğu muhakkak. Bir defa, Türkler için çok büyük bir insandan, Atatürkten bahsediyor. İkincisi Atatürk şimdiye kadar ne derece ululaştırılırsa ululaştırılsın hep Şarklı bir hava içinde ululaştırılmış, hakkında şöyle ciddi tetkik ve inceleme mahsulü, doğru dürüst sekiz-on eser yazılmamış, dolayısiyle memleketimizde iyice tanınmamış bir insandır. Türkler -şayet devrine yetişip yakınında bulunamadılarsa-, Atatürkü sâdece meydan nutku atanların, gazete sayfalarına mersiyeler döktürenlerin anlattığı kadar tanırlar. Deliormanın kitabı, bu bakımdan Türklere Atatürkü biraz daha iyi tanıma fırsatım vermektedir. Saniyen, Atatürkün kadınlarla olan. münasebetleri Atatürk hakkında bilinenlerden ! da çok as olduğu için, Deliormanın kitabı bu bakımdan da ilgi çekicidir.

Deliormanın kitabına göre Atatürkün hayatındaki kadınlar şöyle sıralanabilir: Zübeyde hanım, Müjgân adlı bir gençlik aşkı, Nadire va Hatice adlı iki gençlik aşkı daha, gene Mustafa Kemalin talebeliği sıra-

sında âşık olduğu, kaçırmaya kalkıştığı, adı bile belli olmayan bir rum kızı, adı bilindiği hakde tarihten bile saklanmak istenen bir pasa kızıa ile olan aşk macerası, İskenderiyede alakadar olduğu bir başka rum kızı, İskenderiye gazinolarından birinde çalışan Liza ve Tevhide adlı iki kadın ve Bulgraristanda ataşe iken gönül verdiği Mara Koçef adlı bir dilber. Tâ Harbiye talebeliğinden beri ilgilendiği bir İtalyan kadını Corinne, bir ara evlendirilmeye kalkışıldıgı Mısır Hidivi Abbas Hilmi Paşanın kızı, Saray tarafından mustafa Kemalle evlendirilmek istenen Vahdettlnin yeğeni Münibe adında bir prenses, Mütakere yıllarında Mustafa Kemalin alakadar olduğu bir Başka prenses, Mevbibe Celâleddin, Mustafa Kemalin kızkardeşi Makbule Atadan, bir uzak akraba ve sonradan aşık olan bir kadın, Fikriye hanım ve intihan, Halide Edip Adı var, Mustafa Kemalin evlendiği ilk ve son kadın Latife hanım. Parla yolunda kendisini trenden atarak ölen Zebra Mehmed adlı bir kız, evlâtlığı Sabiha Gökçen, Yakacık sanatoryomunda ölen Nebile adlı bir başka genç kız, Mustafa Kemalin bir başka manevi kızı, Afet hanım, Attan Deliormanın kitabına göre sâdece bir kere Mustafa Kemalle dans eden ve ona âşık olan Zsa Zsa Gabor ve nihayet ufacıkken Mustafa Kemalin evlât edindiği Ülkü...

Attan Deliorman adlarından ve bayat hikâyelerinden parçalar aldığı bu kadınlarla Atatürkün münasebetleri hakkında hiç bir şekilde kesin malumat vermiyor. Lâflar daima muallakta. Mustafa Kemal kime asıktır, kime değildir? Kimi sâdece bir evlat olarak sevmiş, kimi bir kadın olarak görmüş, kiminle münasebetleri sâdece iki arkadaş olmaktan öteye gitmemiştir? Bu soruların cevaplarını Deli ormanın kitabında bulmak oldukça zor. Ama kitap, bütün bunlara rağmen, Atatürk hakkında pek az, hemen hemen hiç birşey bilmeyenlere birşeyler öğretmekten, merakları taktik etmekten de geri kalmıyor.

Festivaller

İstanbul Festivalinde musiki

Olaylarının çokluğu ve süresinin uzunluğu bakımından İstanbul Sanat Festivali, dünyanın en büyük festivalleriyle kıyaslanabilecek durumdadır. Pek az sanat festivalinde İstanbul Sanat Festivalinde olduğu kadar çok sayıda ve çeşitli sanat dallarında Alay bir araya gelir. Mamafih bu dış görünüşü umursamayıp olup bitenler biraz dikkatle bakınca, görünürdeki büyüklüğün arkasında içler acısı bir düşünce yoksulluğu kendini göstermektedir. Hem programlama» hem de organizasyon bakımından İstanbul Sanat Festivali hiçbir maksada hizmet etmez durumdadır.

Bir kere, bu festival kimin içindir? Festivalin tanıtılışına bakılırsa, yalnız İstanbullular için... Festivale, yurdun diğer bölgelerinden seyirci ve dinleyici gelmesinin sağlanması için hiçbir teşkilât gayretine girişilmemiş olduğu gibi, İstanbul Sanat Festivalinin milletlerarası bir mahiyet kazanması da gözetilmiş değildir. Festival yalnız İstanbullular için olduğuna göre, İstanbulluları ilgilendirebilecek ne gibi olaylar sunulmaktadır? Bu suale de verilecek cevap pek basittir: Hiçbir şey!.. Çünkü İstanbullular, bütün mevsim boyunca gördükleri filmlerden, piyeslerden ve dinledikleri konserlerden bazılarını bir kere daha festivalde görme ve dinleme durumundadırlar. Tertip komitesi programlama bakımından festivale hiçbir özellik vermiş değildir. Festival olaylarının halk tarafından. genel bir ilgisizlikle karşılanmasının başlıca sebebi de budur.

İstanbul, gerçi hiçbir zaman, bugünlerde olduğu kadar çok sayıda resital, orkestra konseri ve opera temsili görmemiştir. Bununla birlikte festivalin tertip komitesi, musiki olaylarına bir istikamet ve mana verme endişesini gözetmediği için herşey rastgele olup bitmekte, festivalin musiki bölümü belirli bir karakter ve gayeden mahrum olarak süregelmektedir. Karakter ve gaye ancak, programlama meselesi üzerinde biraz kafa yormakla halledilebilir. Halbuki, musiki tertip komitesi, programcılık mefhumundan yok-un olmalarıyla ün salmış kişilerden Kurulmuştuı. Hiç. olmazsa belediye, teknik konütelerin kimlerden kurul duğunu açıklamıştı da böylece türlü olayların mesullerinin kimler olduğunu halk tanıyabilmiştir. Mûsiki tertip Komitesi üç kişiden kurulmuştur: Cemal Reşit Rey, Muhittin Sadak ve

Cemal Reşit Rey
Hayli ter döktü

Raşit Abed. Bunlardan biri, Raşid Abed, şehrin konser hayatında bugüne kadar hiçbir faal rolü olmamış bir kişidir, öbür ikisi ise, basmakalıba olan bağlılıkları ile ün salmış kim» selerdir. Böyle bir komiteden, festival konserlerinin programlarının düzenlenmesinde konser verenlere yol göstermesi elbetti ki beklenemezdi. Bu durumda festival konserlerinde arada bir alışılanın dışında birşeylere rastlanması ancak bazı icracıların kendi gayretleriyle gerçekleşebilmiştir. .

Bir konserde dört solist

Alışılanın dışında üç eser, geçen pazartesi akşamı verilen Şehir Orkestrası konserinde sunuldu. Bunlardan biri, orkestranın arpçısı. Uğurtan Akselin çaldığı Debussy'nin "Kutsal ve Dindışı Danslâr"ıdır. Aksel kaabiliyetli bir genç çalgıcıdır ve orkestranın yaylılar grubunu yöneten Cemal Reşit Rey de bir Debussy uzmanıdır. Bu birleşmenin sonlusunda Ortaya beklenebileceği gibi, üstün başarıda bir Debussy yorumu çıktı. İstnbullu dinleyicilerin konserlerde pek seyrek rastladıkları bir başka eser, Saint - Saens'in dördüncü piyano konsertosuydu. Bu konsertoya, piyano konsertolarının en manalılarından, en derinlerinden biri denemez ama, eserin solo çalgıcıya kendini gösterme fırsatını verdiği de şüphesizdir. Piyanist Ayşegül Barıca bu fırsattan faydalandı ve olağanüstü tekniğini açıkladı. Konserin üçüncü solisti Selma Berkin söylediği,. Boito'hun "Mefistofele"sinden arya da, alışılanın dışında bir parçaydı. Ama soprano Berk. Puccini'nin "Madame Butterfly"ından ve "Tosca "sından, dinleyiciye usanç vermiş olması

gereken birer aryayı programına aljıakia kolay tarafından alkış toplamayı ihmal etmemişti. Dördüncü solist Hilmi Girginkoç ise, Mozart'ın "Figaro"sundan ve "Don Giovannl"sinden aryalarla sıra savmayı tercih etmişti, iki' şarkıcı da, solo ses ve orkestra içinl yazılmış yığınlarla konser parçası varken, konserlerde opera aryası söylemekten ses solistlerimizin artık vazgeçmeleri gerekeceği yolunda müsbet bir örnek vermiş olmuyorlardı.

Kötü programlama örneği bir başka konser de, flütçü Kamil Şekerkaran, obuacı Celal Akatlar ve, piyanist Meral Özişin oda musikisi konseriydi. Programda klasik Ve klâsik öncesi çağlardan üç eser vardı. Bunlardan ikisi sonat, biri konsertoydu. Sonatlarda klavsen, konsertoda orkestra gerekirdi. Halbuki klavsenin yerini de, orkestranın yerini de piyano aldı. Daha ileri cağlarda, flüt ve piyano için veya obua ve piyano için, ya da bu üç çalgının birleşimi için yazılmış, sayısız eser varken, bu üç çalgıcının böyle yanlış bir programla ve süresi kırk dakikayı aşmıyan-bir programla- halkın karsısına çıkmaları bir yandan çalgıcı düşüncesizliğinin, öte yandan festival musiki komitesinin kontrolsuzluğunun çarpıcı örneklerinden biriydi. Konserde sadece 25 - 30 dinleyicinin bulunması herhalde boş yere değildi.

Festivalin ilgi çeken bir resitali, basso Ayhan Baranın Cemal Reşit Bey ile birlikte verdiği resitaldi. Gerçi Baranın eski İtalyan aryaları, liedler ve opera aryalarından kurulmuş muhafazakar programında hiçbir olağanüstü taraf yoktu ama, Ayhan Baranın geçirdiği tehlikeli hastalığa rağmen sesinden hiçbirşey kaybetmemiş olduğunu, bunun yanında musikişinaslık vasıflarının da yükseledurduğunu görmek, program mülahazalarını ve festivalin gayesini unutturmağa yatıyordu. Cemal Reşit Reyin piyano refakati de, konserin seviyesini yükselten bir unsurdu.

Opera programları

Ankara Devlet Operasının festival çerçevesi içinde İstanbulda temsiller vermesi İstanbula da, festivale de bir Özellik, bir yenilik getirmiş olmadı. Çünkü, Ankara operası İstanbul operasını işgal edeliberi, saten İstanbulda yalnız Ankara grubu temsiller veriyordu. İstanbul kadrosunun temsilleri durdurulmuştu. Şayet Ankara operası İstanbul Festivaline bu yılki repertuarından "Manon Lescaut"yu, yahut "Uçan Holandalı"yı getirmiş olsaydı, İstanbullu seyircilerin görmedikleri eserler sunulmuş olur, böylece festivalin temenni edilen karakterine uygun bir gerçekleşme sağlanabilirdi. Ama Ankara operası da festivalde gerçekteki karakterine uymayı tercih etti ve İstanbullu seyircilerin mevsim başında İstanbul operasından saten gördükleri iki eserle, "Konsolos" ve "Tosça" ile' temsillerini sürdürdü. Maksat açıktı: Ankaranın "mektepli" kadrosunun, İstanbulun "alaylı" kadrosundan üstün olduğunu göstermek!.. Halbuki geçen hafta verilen "Konsolos" temsilinde Ankaranın "mektepli" kadrosu, İstanbulluların "Konsolos"u yanında hazin bir hezimete uğradı. Görüldü ki opera icrasının bütün zaviyelerinden -sahneye koyuş, teganni, oyun, orkektra idaresi, dekor, kostüm- Türkiyenin iki opera teşekkülünden biri, İstanbul operası, öbüründen, Ankara operasından kat kat üstündür. "Tosça" temsilinin de bu farkı belirtmesi, eserin-temsillerini hem Ankara ve hem de İstanbulda görmüş olanlarca bekleniyordu. İşin asıl hazin tarafı İstanbul kısa zamanda sapsağlam bir opera teşekkülü Kazanmışken, İstanbul Belediyesinin bu teşekkülü yıkmış olmasıdır!...

Şan resitalinde Türk bestecileri

Geçen haftaki festival resitallerinden birinde Türk bestecilerinin eserlerinin ver alması, festival tertipçilerinin değil, konseri veren soprano Selma Aykan-Emiroğlunun, çağdaş Türk musikisi karşısında bir mesuliyet taşıdığını gösteriyordu. Yoksa festival düzenleyicileri festival programlarıyla yalandan uzaktan hiç ilgilenmiyorlardı. Soprano Emiroğlu, resitalinde, Türk bestecilerinden ikisinin birer şarkısının ilk icrasını yaptı: Cenan Akının, Orhan Velinin bir şiiri üzerine bestelediği "Anlatamıyorum'" ve İlhan Mimaroglunun Oktay Rıfatın bir şiiri üzerine bestelediği "Sarmaş Dolaş" Bunların yanında, programında Cemal Reşit Reyin Üç Anadolu Şarkısı da vardı. Programın geri kalan bölümleri klasik öncesi aryalara, Schubert ve Schumann liedlerine ve opera aryalarına ayrılmıştı. Resital boyunca soprano Emiroğlu, iyi bir gününde olmadığını sezdirdi. Bununla birlikte, İstanbul operasının bu değerli üyesi, asgari bir profesyonel seviyenin üstüne yükseldi. Daha önceki resitallerini bilenler, soprano Emiroglunun olgunlaşma yolunda hızla ilerlediğini, söyleyişinin zengin bir kültüre, gelişmekte olan ve sağlam esaslara dayanan bir tekniğe bağlı olduğunu gördüler. Piyanoda Cemil Reşit Rey, refakat piyanistliğinin soylu bir sanat olduğunu öne sürenleri doğrulıyan olağanüstü güzellikte icralar çıkardı.

İdil Biret konserleri

Festival tertipçilerinin en basit organizasyon kaidelerinden habersiz oldukları, İdil Biret gibi bir sanatçıyı, festivalle önceden ilân edilmiş programına "son dakikada" eklemeleri ile bir kare daha açıklanmış oldu. Tertipçiler, bilet satışı ve davetiye dağıtma gibi meseleleri de sağlam esaslara bağlamamış olduklarından, geçen cumartesi akşamı İdil Biret dinlemek arzusuyla Şan Sinemasına doluşan meraklıların, sinemanın istiab haddini aşan sayısı büyük bir kargaşalık yarattı. Ellerinde yer kuponu bulunmıyan dinleyiciler, bekleme salonundaki koltukları, sandalyaları kapıp içeri doldular. O kadar ki, hela temizleyicisinin iskemlesi bile yersiz kalmış bir dinleyicinin işine yaradı.

İdil Biret, Brahms'ın ikinci piyano konsertosu gibi çetin bir eseri seçmişti. Gerçi kendisi için, bu eserin piyano partisinde altedilmiyecek bir güçlüğü yoktu. İdil Biret, piyano edebiyatının en zor eserlerini doğuştan bir kolaylıkla çalabilirdi. Ama orkestra, bu bakıma, İdil Biretin tam karşıtı bir durumdaydı. Bahis mevzuu orkestranın Cumhurbaşkanlığı Orkestrası olduğunu hatırlamak, dununun ne kadar büyük tehlikeler taşıdığım anlamıya yeter. Buna bir de festival tertipçilerinin son dakikadaki işgüzarlıkları yüzünden orkestranın yeter sayıda prova yapamamış olduğu eklenince, Brahma konsertosunun basına gelecekleri kestirmek için kahin olmak gerekmez. Nitekim eser boyunca şef Cemal Reşit Rey çırpındı durdu. Orkestra en galiz falsoları ardarda dizdi. İdil Biret ise, yanıbaşında olup bitenleri umursamadan kendi bölümünü rahatlıkla çaldı.

İdil Biret değerini asıl, ertesi gün verdiği resitalde açıkladı. Bach'ın bir Fransız Süitinden, Beethoven'in yedinci sonatından, Rahmaninof'un Corelli varyasyonlarından, Skryabin'in dört etüdünden, Jean Françaix'nin İdil Biret için yasılmış sonatından, bir de Prokofiyef sonatından kurulmuş program, en büyük virtüozları bile titretecek kadar güçtü.

Fakat İdil Biretin, çağımızın en büyük virtüozlarından ve tefsircilerinden biri olduğundan, üstelik te doğuştan edinilmiş olağanüstü kolaylıklarla mücehhez bulunduğundan bu resitalde hasır bulunan dinleyicilerden hiç birinin şüphesi kalmamış, olması gerekir.

SİNEMA

Filmler

Tenkitçilerin "10 Film"i

Bir ara her yıl tekrarlanarak gelenek haline getirilen -yalnız bir geçen yıl sekteye uğrayan- İstanbullu sinema tenkitçilerinin "Yılın en iyi 10 filmi" seçmesi bu yıl, geride bıraktığımız haftanın sonlarında, cumartesi günü yapılıp açıklandı. Buna göre listede baş köşeyi François Truffaut'nun "Les Quatre Cents Coups -400 Darbe"si işgal etmekte, sonra sırayla, Jean-Luc Godard'ın "A Bout de Souffle-Serseri Âşıklar"ı, Karel Reisz'in "Saturday Night And Sunday Morning-Sevişme Günleri", Bernhard Wicki'nin "Die Brücke-KötapriT'sü, Claude Chabrol'un "A Double Tour-Tehlikeli Alâka"sı, Jack Clayton'ra "Room At the Top-Tepedeki Oda"sı, Joseph Losey'in "The Concrete Jungle-Suç Altında"sı, Billy Wilder'in "The Apartment-Garsoniyer"i Alfred Hitchcock'ın "Vertigo-Ölüm Korkusu" ve nihayet. Philip Leacock'ın "The Rabbit Trap-Tavşan Tuzağı" gelmektedir. Tenkitçiler bu yıl için' "Yılın en başarılı" rejisör ve kadm-erkek oyuncularını seçmemişler fakat buna karşılık, ilk defa olarak Türk filmleri arasından da üçlü bir seçme yapmışlardır. İstanbul Belediyesinin sessiz sedasız başlayıp ancak ortalarında alevlenen ve sonunda balon gibi sönüveren Türk Filmleri Yarışmasında en iyi film armağanını kazanan Memdun Ünün "Kı-, rık Çanaklar"ı, hayli oy toplamasına karşılık, yine de üçün arasına girememiş, bunun yerine tarih tutmazlığı yüzünden yarışmadan çıkarılan Atıf Yılmazın "Suçlu"su üçüncülüğü, tenkitçilikten sinemaya geçen Halit Refiğin "Yasak Aşk"ı İkinciliği Atillâ Tokatlının talihsiz denemesi "Denize İen Sokak"] da tenkitçilerin listesinde birinciliği kazanmışlardır.

Birinci ve ötekiler

Sinemaya tenkitçilikten geçmiş François Truffaut'nun ilk uzun metrajlı filmi "Les Quatre Cents Coups-400 Darbe", yeni yetişen çocuklarla ana-baba arasındaki karşılıklı münasebetlerden her zaman doğması mümkün sosyal ve ruhi bir takım problemleri ele almakta ve enine boyuna işemektedir. Son derece basit bir hikâyeyle Trufaut, çocuk kahramanının' dış dünyasıyla üç dünyayasını birbirine paralel bir gelişimde vermektedir. Çoğunlukla da dış dünyanın içe ağır basan tesirlerizerinde durmaktadır. Çevre, şaşmaz bir gerçekçilikle Truffaut'nun kamerasına, oradan da sinemaya aksetmektedir. Rejisör, "Les Quatre Cents Coups-400 Darbe"sinde acı, ama yılmayan bir tenkitçidir.

Truffaut, herkesin ayakbağı olduğunu söylediği ve bunu duya duya inanmış ve kendisi de kabullenmiş küçük Antoine'ı geçmiş serüvenlerine de dayanarak ustaca sürdürmekte, hattâ bir bakıma ortaya da çıkarmaktadır. Baskıdan kurtulmak, kendi ba--ına olabilmek için ıslahhaneden kaçan Antoine-filmin son bölümlerindedurmadan koşar, koşar ve ansızın denizle burun buruna gelir. Deniz, aşılması ve geçilmesi İmkânsız bir engeldir. Antoine kalakalır. Bütün savaşma gücünü kaybetmiş ve yenilmiştir. İşte o zaman kendisini bu çeşit bir sona hazırlayan topluma karşı döner, kaskatı fakat kin dolu ve herkesi suçlayıcı bakışlarım seyircinin gözlerine diker.

Truffaut, usta fotoğrafçısı Henri Decae'nin de yardımıyla, bütün bu olanları tabii görüntüsünde vermeye çalışmış ve bunu başarmıştır da... Göz boyamacılığından uzaklaşılarak, gerçekteki gibi verilen asıl çevre yalın ve sevimsizdir. Bu sevimsizlik, seyirci için belki de alıştırıldığı o yapmacıktan uzak oluşundan gelmektedir. Ama unutulmaması gereken de, sinemanın sanat olarak asıl işinin bu olduğudur.

Çizginin dışındaki

"A Bout de Souffle-Serseri Aşıklar", Fransız "Yeni Dalga"sından Jean-Luc Godard'm filmidir ve senaryosu François Truffaut tarafından yazılmış ve bir başka "Yeni Dalga"cı rejisör Caude Chabrol da, filmin teknik müşavirliğim yapmıştır.

"A Bout de Souffle-Serseri Âşıklar"da, günümüzde çeşitli problemlerin baskısı altında ezilmiş, savaş sonrasının kişiliğini kaybetmiş, birbirini takip eden ' başıboş gençleri konu edinilmektedir. Ele alman kahramanda her çeşit sorumsuzluğa rastlanmaktadır. Michel (J. P. Belmondo) büyük bir rahatlıkla otomobil çalıp, satmakta,ve hayatını bu yoldan sürdürmektedir. Yine bir hırsızlığında kendisin! takip eden polisi öldürüp kaçar, ama bu öldürme olayı Michel üzerinde herhangi bir tesir yapmaz. Sevgilisini bulur, hergünkü hayatlarım yaşarlar. Michel, bilinçli olarak değil de içgüdüleriyle kaçmanın, Romaya gitmenin bir kurtuluş olduğunu kabullenir, sevgilisini de (Jean Seberg) gitmeye zorlar. Rejisör Jean-Luc Godard'm filminde aşağı yukarı hemen herşey çizgi dışıdır. Şimdiye kadar Türkiyede gösterilen öbür "Yeni Dalga"dan bir Malte'in, bir Molinaro'nun, bir Boisrond'-nun ve bir' Truffaut'nun filmlerine bakarak çok daha alışılmışın, kalıplaşmışın dışına çıkma .çabasındadır. İşlemesine giriştiği hikâyesi yeni delildir. Fakat sinema uygulaması ve

Bernhard Wicki'nin "Köprü"sünden bir sahne

Savaşa giden çocuklar

anlatım, gereğinden çok gözüpeklik içindedir. Belirli sinema kurallarından gitmeden, kendine göre an uygun bulduğu bir biçimde kullandığı sinema dili, ilk bakışta gelenekçi seyirciyi şaşırtmakta ve garipsetmektedir. Beklenmedik bir anda bağlantısızca bir plandan öbürüne geçmeler, klasik ölçülere alışmış seyirciyi rahatsız eder. Fakat küçücük bir otel odasında sevişen iki kişiyi on-onbeş dakika gibi uzun bir süre içinde yine aynı seyirciyi sıkmadan verebilmek, büyük ustalık isteyen bir iştir.

Tenkitçilerin listesinde üçüncü sırayı alan "Saturday Night And Sunday Morning-Sevişme Günleri" de birinci Truffuat, ikinci Godard gibi rejisörü Karel Reisz'ın ilk uzun metrajlı filmidir ve West End'li bir işçi delikanlının serüvenlerini anlatmaktadır. Reisz'ın bu filmini -görüş ve işleme açıları değişik olmakla birlikte- konusunun Jack Clayton'ın "Room At the Top - Tepedeki Oda"sıyla sıkı bir benzerliği vardır. Gerçi Reisz'ın anlattığı hikaye, Clayton'ınkine bakarak daha gerçekçi ve daha inandırıcıdır ama, Clayton'm Reisz'e üstünlüğü, "Room At the Top-Tepedeki Oda'da "Saturday Night And Bunday Morning- Sevişme Günleri"-nden dana güçlü ve daha toksözlü oluşundadır. "Sevişme Günleri"nde Reisz'ın yani fakat iyi oyuncularının dışında iyi fotoğrafçı Freddie Francis'in, filmin prodüktörü olarak çalışan rejisör Tony Richardson'm ve yine bir rejisör olan montajcısı Seth Holfun başarıda önemli paylan elbette vardır ve ayrıca rejisörünün dokümanterci alışkanlığını bu ilk uzun metrajlı filminde da devam ettirmesi, filme bir başka olumlu hava katmaktadır. Oyuncularının hemen hepsi (Albert Finney, Shirley Anne Field, Rachel Roberts) sağlam va filmi ayakta tutan iyi oyunlar vermektedirler.

"Die Brücke-Köprü"

İstanbullu tenkitçilerin bazılarına göre yılın filmi sayılan oyuncu -rejisör Bernhard Wicki'nin "Die Brücke-Köprü"sü da yine rejisörünün ilk denemesi olarak sırada dördüncülüğü almaktadır. Romancı Manfred Gregor'dan Wicki'nin sinemaya aktardığı "Köprü"nün konusu-çıkış ve varis yönünden- Erich Maria Remarque'ın "Garp Cephesinde Yeni Birşey Yok"unu iyiden iyeye andırmaktadır. İkinci Dünya Savaşının son günlerine doğru, mağlûbiyetin Almanya için kaçınılmaz bir durum- aldığı sıralarda küçük bir kasabada geçen hikâyenin başlıca kahramanları, henüz okul çağını sürdüren yedi kişilik bir öğrenci grubudur.

Efgan Efakan Halit Refiğin **"Yasak** Aşk"ında
Münekkitlerin yüz akı

Rejisör Bernhard Wicki, "Die Brücke-Köprü"de savası, savaşan insanları ve yine savaş karşısında toplum katlarından çeşitli insanların gerçek davranışlarını büyük bir ustalıkla seyircisine ulaştırmaktadır. Bu denli savaşa karsı çıkan bir savaş filmi yapmak elbette ki ustalık isteyen bir iştir. Bu ustalıkta romancı Gregor'ın olduğu kadar, senaryo yazarı Mansfeld ve Wilhelm Vivier ile fotoğrafçı von Banin'in de payı yok değildir. Ama rejisör Wicki'nin -hele ilk filminde- böylesi zor bir işin üstesinden gelmesi ve yılın filmini ortaya koyması, övülmeye değer. "Köprü", savaşın yıkıcı tesirlerini açıklayıp, anlamsızlığı ve gereksizliği üzerinde duran önemli bir filmdir.

listenin beşinci filmi "A Double Tour-Tehlikeli Alaka", birinci ve ikinciliği alan Fransız ve "Teni Dalga"cı rejisörlerden sonra üçüncü Fransız ve "Teni Dalga"cı Claude Chabrol'un filmidir. Chabrol, bu yeni filminde biçim ve üslûp denemelerini bir çeşit polisiyeye yaklaşan beylik bir olay çevresinde geliştirmekte bu arada da eskimiş, tükenmiş bir sile düzenini tenkit etmektedir. Yetişkin bir oğulla nişanlı bir kıza sahip baba, çok genç bir kadına tutkundur vs sevgilisi uğruna ailesiyle olan bütün bağlarını koparıp atmayı kurmaktadır. Fakat bütün çabasına karşılık bunu yapabilecek güçten yoksundur. Karısı, herşeye rağmen erkeğine sımsıkı sarılmıştır. Daha sonra Jean-Luc Godard'ın "A Bout de Souffle-Serseri Aşıklar"ında geliştirilip örneğinin en uç noktasına çıkarılacak olan Michel tipi, "A Double Tour-Tehlikeli Alâka"da başlangıç olarak ele alınmakta ve adeta Osborne'un "Look Back in Anger-Öfke"sindeki kahramanına yaklaşmaktadır. Chabrol'un filmi zor oyunlu bir filmdir ve -babayı saymazsak» geri kalan öbür oyuncular rejisöre gereken yardımı esirgememektedirler.

Losey ve "Suç Altında"

İngiliz "Yeni Dalga"sından Jack Clayton'ın -"Room At the Top-Tepedeki Oda"- yeryüzünde en iyi ve sıkıntısızca yaşamak için güneşte bir yer dedikleri yüksek kat* çıkmayı kuran meteliksiz bir kişinin serüvenlerini anlatan filmi (Bk AKİS, Sayı : 342) listede altıncılığı, Hollywood'dan İngiltereye göçmüş Joseph Losey'in "The Congrete Jungle-Sue. Altında"sı da yedinciligi almışlardır. Losey, Fransız "Yeni Dalga"cılarının karargahı "Cahiers du Cinema" dergisinin tuttuğu ve övgülerle ayağını yerden kestiği bir kaç rejisörden biridir. "Suç Altında" basit bir gangster hikayesiyle, pek derinine inmeden: İngiliz hapisanelerinin içyüzünü, iyi oyuncular, iyi mizansen ve iyi bir fotoğraf direktörüyle birlikte, anlatmaktadır. Losey'in filmi daha önce Jıles Dassin'in Riehard Brooks'un bir senaryosuna dayanarak yaptığı "Brute Force-Vahşi kuvvet" -1948-i ile kıyaslandıgındâ,-hapisane gerçeklerini verme bakımından-hayli zayıf kalır.

Listenin bundan sonraki sıralarında Billy Wilder'in yılın Oscar'ını kazanan "The Apartment-Garsoniyer"i sinema cambazı Alfred Hitchcock'ını "Vertigo-Ölüm Korkusu" ve Philip! Leaoock'ın "The Rabbit Trap-Tavşan Tuzağız" (Bk AKİS, Sayı: 349) sekizinciliği, dokuzunculuğu ve onunculuğu alarak, listeyi tamamlamaktadırlar.

S P O R

Futbol

İlk imtihan

Milli takımımız ilk imtihanım, bitirdiğimiz hafta perşembe günü Oslonun Ulieval stadında, Norveç milli takımı karşısında verdi. Oyunumuz başarılı olmamasına rağmen, Metinin golü ve müdafaa, futbolcularımızın canlılığı, ilk imtihanı başarıyla sonuçlandırdı. Takımımızı şimdi, Moskova maçı beklemektedir. Moakovada Rusya ile yapacağımız Dünya Kupası elemelerinin ikinci maçı şimdiden büyük önem kazanmıştır. Futbolcularımız Rusya karşısında bir başarı elde edebilirlerse, önümüzdeki sezon, Norveç ve Rusya ile İstanbulda yapacağımız rövanş maçlarına güvenle bakılacaktır. Bu şekilde *milli* takımımız gelecek yıl Şilide yapılacak Dünya Kupası Finallerine katılma hakkını kazanmış olacaktır.

Rusya futbolu bizim için pek yabancı sayılamaz. Son yıllar içinde Dinamo, Spartak, Lokomotiv, Rostov gibi Rusyanın tanınmış takımları memleketimize gelmişler, Fenerbahçe, Galatasaray ve Güneşspor da Rusyaya giderek muhtelif şehirlerde maç yapmışlardır. Bu temaslarda Rus futbolunun kuvveti bir daha belirmiştir. Yasin ve Netto gibi dünya çapında iki futbolcuya sahip olan Ruslar, Dünya kupasına da çok iyi hazırlanmaktadırlar. Hazırlıkları bizden önce başlamış ve Rus milli takamı, aylar öncesi kampa alınmış, birkaç da hazırlık maçı yapmıştır. Bu maçlar başarılı geçmemiş ve Rus milli takımı sonuncusunda, Moskovada, İngiltere takımlarından Aston Villaya 1-0 yenilmiştir. Ancak Rus milli takımının kuvveti hiçbir zaman nazırlık maçlarıyla ölçülemez.

Bu sebeple milli takımımızı Moskovada çok kuvvetli bir rakip beklemektedir. Bu maçtaki başarımız, denilebilir ki, çok iyi bir müdafaa yapmamıza bağlıdır. İyi bir müdafaa kurarak Rus akınları tesirsiz bırakıldığı takdirde, milli takımımız rövanş maçına şanslı çıkacaktır. Yani, Moskovada Ruslardan alacağımız bir beraberlik bizim için iyi bir sonuç sayılmalıdır. Tarık ve Nacinin oynayabileceği Rusya maçı için takımımız on gün süre ile Almanyanın Hanover şehrinde kamp yapacaktır. Kamp süresince Almanlar milli takımımıza bir spor okulu tahsis edecekler ve Alman antrenörler de milli takımımızın İtalyan antrenörü Puppo-Sandroya yardım edeceklerdir.

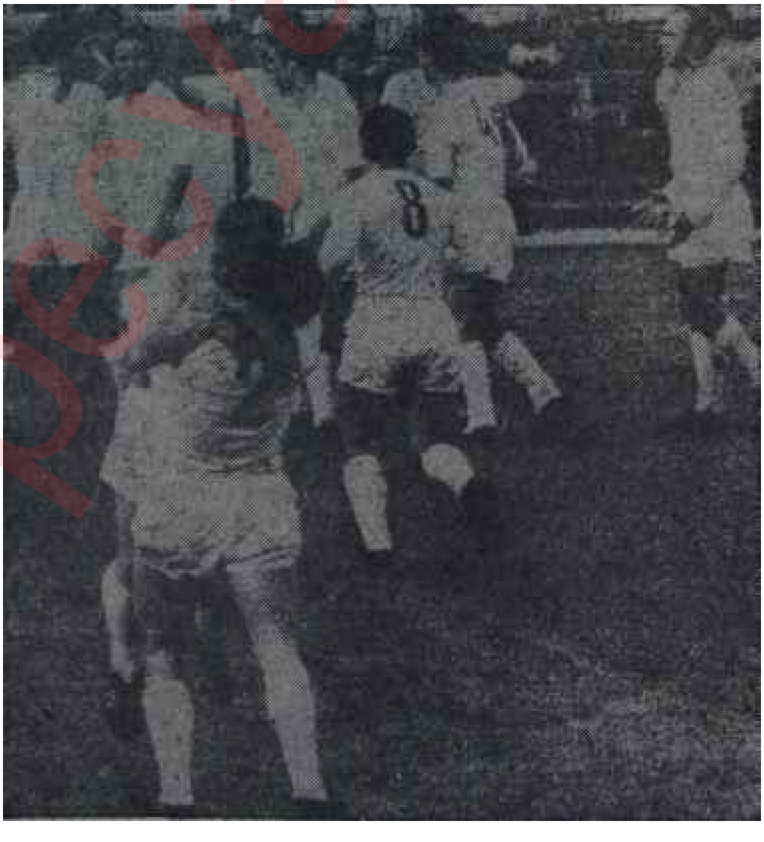
Kupa memleket değiştirdi.

Beyaz Şimşekler Dünyanın her köşesinde şöhret yapmış bir takımdır. İspanyanın, Beyaz Şimşekler adı ile tanınan milyonerler takımı Real Madrit, bu şöhretini Avrupa Şampiyon Klüpler turnuvasına borçludur. Beş yıl arka arkaya Avrupanın bütün takımlarını dize getirerek kupayı kazanan Real Madrid, bugün bu ünvana sahip değildir. Ancak geçen yılın 'sonunda turnuvanın Üçüncü tur maçlarında Real Madritin Barcelona karşısında kupadan elenmesi Real Madrit taraftarlarını üzmemiştir. Çünkü Real Madritliler kupanın yine bir İspanyol takımında kalacağına inanıyorlardı. Halbuki Barcelona kupada İspanyayı iyi temsil edemedi.

Geride bıraktığımız hafta çarşamba gecesi Barcelona, İsviçrenin Bern şehrinde Portekiz şampiyonu Benfica karşısına çıkarken çok ümitliydi. Ancak Portekizin milyonerler klübü Benfica da, şampiyon klüpler turnuvasındaki başarılarına bir yenisini daha-eklemek amacındaydı. Benfica, maç boyunca Barcelona'dan iyi oynadı, hem kupayı, hem de İsviçreli seyircilerin takdirlerini kazandı. Sonunda, şöhretlerin klübü Barcelona yenilgiden kurtulamayıp, maçı 3-1 kaybetti. Bu sonuçta Avrupa Şampiyon Klüpler Kupası, Iberik yarımadasının bir başka memleketinin başka takımına devretmiş oldu.

Benfica, Avrupa Şampiyon Klüpler şampiyonluğunu elde edebilmek için sayısız engeli aşmıştır. Bunlardan sonuncusu Rapide karşı olmuştur. Lizbonda Avusturyanın ünlü takımım çok farklı yendikten sonra, Benfica'nın Viyanadaki rövanşta elenmesi imkansızdı ve öyle de oldu. Hattâ maç sonuçlanamadı. Rapid taraftarlarının sahaya atlamalarıyla hakem oyunu tatil etti ve Benfica final hakkini kazandı.

Bugün Benfica'nın çok ateşli taraftarları, takımlarının Avrupa şampiyonluğununun sevinci İçerisindedirler. Çünkü Benfica Portekizin en çok sevilen iki klübünden birisidir. Defalarca Portekiz şampiyonu, defalarca da kupa şampiyonu olan bir klübün, tarihini, Avrupa şampiyonluğu ile de süslemesi gerçekten kıvanç verici bir olaydır. 55 bin kayıtlı üyesi, milyonlarca da taraftarı bulunan Benfica'nın başarısı aynı zamanda Portekiz futbolunun de başarısı sayılmalıdır.

Real Madrit takımı bir maçta

Eski camlar bardak oldu

TÜRKİYE KREDİ BANKASI

Sermayesi 20.000.000 T. L. Merkezi: İstanbul

Şubeleri:

İstanbul	İzmir	Samsun
Beyoğlu	Ankara	Konya
Galata	Yenişehir (Ankara)	İskenderun
Kadıköy	Adana	Mersin
Osmanbey	Çapa	Bursa
Hasköy	Edirne	Bakırköy
Beyazıt		

HERNEVİ BANKACILIK MUAMELÂTI-BÜTÜN YABANCI MEMLEKETLERDE MUHABİRLER

Telgraf adresleri: Umum Müdürlük: Bankorgen- İstanbul Şubeler: Bankor

---

ÖMÜR BOYUNCA

AYLIK

gelir

TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI

İTALYAN ŞAHESERİ

Zoppas

BUZ DOLAPLARI

GELMİŞTİR. ANKARA ACENTASI

Gür Ticaret Ltd. Şti.

Bankalar Caddesi No. 14 Tel: 11 41 56 Heris Reklâm

TEKEL
YÜKSEK VASIFLI
BUZBAĞ
KALEBAĞ
NARBAĞ
ÇUBUK
ŞARAPLARI

KAVAKLIDERE ALTIN KÖPÜK
Yahya Kemal Beyatlı Diyor ki:
İlk Türk Tabii Şampanyası
Biz veda etmek üzreyiz kedere
Getir ahbaba bir KAVAKLIDERE
KAVAKLIDERE
ANKARA
Altın Köpük